

Rukas Jesus ky n'aa hanām do Rukas erii wät do hahỹyh

Rukas Teopiro tamaher'oot do panyyg n'aa hahỹyh

¹ Ōm ỹ ma erih hahỹyh, Teopiro.

Hajök herii bong äã häj n'aa bä hawäd wät do ky n'aa, Jesus ky n'aa. ² Sahõnh hẽ tadu däk bã hap'ëeh doo, P'op Hagä Do panyyg hanām do her'ood hõm do raher'oot sa hã raberih hyb n'aa. Tii d' né paa raberih. ³ Hỹy kã, Teopiro, hyb n'aa jawyk doo, sahõnh hẽ baad ỹ ma kamet'ëeg wät jawén paa bã ta ti ky n'aa, ỹ na-ããj hẽ hỹy kã ỹ erih ta ky n'aa. Sét ken'yyh ỹ ma erih doo. ⁴ Ta tii da ỹ wén erih, õm rama met'ëeg wät do Jesus ky n'aa hã, se hub né hẽ baad mabahapäh hyb n'aa ỹ erii wät do hã maner'ood bã.

Ããs ky n'aa her'oot Jowãw nu gahem'uun do benäng do ky n'aa hahỹyh

⁵ Ti m' sa wahë n'aa Eróts häd näng do Judah häj n'aa bã tabag'ããs noo gó, ti awät mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do seeh. Sakarija m' ta häd. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do wahë n'aa see Abijah makū panaa né m' tii. Ta ỹỹm häd mä Isabew. Sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë wahë n'aa makū Arãw häd näng do panaa né m' tii ãnh. ⁶ Baad ub mäh, P'op Hagä Do karën doo da rababok. Baad ub né hẽ raky daheeh sahõnh

hē P'op Hagä Do mejũũ doo, ta ky n'aa jaw'y'yk do kerih doo. ⁷ Dooch m' rataah nyy bä. Dooch m' Isabew eta bä. Wehēh padäg mä ta patug daheeh.

⁸ Ti m' ta see pé noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do wób, Abijah makũ karapee, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã ramoo bok noo gó, Sakarija moo wät mä tii bä. ⁹ Sakarija hã m' rah'y'yy kajäk t'õp gadäk doo gó tabajëë suun hyb n'aa, buu benyym do in-sijëën häd näng do tabajuu hyb n'aa.* ¹⁰ Ti m' buu benyym do tabajuu bä m', hajõk mä ta noo bä hab'ëeh. P'op Hagä Do hã m' raky n'aa etsëë. ¹¹ Ti m' P'op Hagä Do ääs kasee Sakarija hã m'. Buu benyym do rabahej'uu do tyng hēnh, hub hēnh mäh, ääs bag'ëed däk. ¹² Tak'ëp mä Sakarija beỹym wät. H'y'yy gabadoo wät mäh. ¹³ Ti m' ääs ky hadoo ta hã:

—Eỹym manäh, Sakarija —näng mäh. —P'op Hagä Do maa napäh metsëë do ta hã —näng mäh. —Etaah da a ỹym. Aj'y'yy da bë t'aah. Man'oo da ta häd Jowāw —näng mäh. ¹⁴ —Tak'ëp da bë h'y'yyb tsebé ta hyb n'aa. Hajõk ratsebé tabenäng bä, ¹⁵ hyb n'aa jawyk P'op Hagä Do matym gó tabahadoo do hyb n'aa da —näng mäh. —Taw'ääts hē dooh d' teëg da uwa bëeh hejooonh doo, ta wób na-ääj hē mahỹynh doo. P'op Hagä Do Sahee h'y'yyb mahũum da a t'aah ta ỹyn wog gó tabasuun nä bä na-ääj hē —näng mäh. ¹⁶ —Hajõk da Isaraew buuj tah'y'yyb wapëën hõm p'aa hēnh P'op Hagä Do wë, sa hagã n'aa wë, ta hã rah'y'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mäh. ¹⁷ —Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do pooj

* **1:9** Jääm né sét né hē sa ky n'aa rod hajëë suun t'õp gadäk doo gó, taber'oot hyb n'aa P'op Hagä Do wë, P'op Hagä Do tah'y'yyb en'yym hyb n'aa.

jé da Jowāw bawād dāk da, Isaraéw buuj sa h'yyb tym tabenām hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë. P'op Hagä Do Sahee hejój gó tabawät da, P'op Hagä Do ky n'aa rod Eriij makū hawād wät do paa hadoo da, sa yb sa taah rah'yyb en'yym hyb n'aa sa wë, nabuj keh'ũũm do rah'yy kawapëen hyb n'aa, rah'yy genäh hyb n'aa kä baad P'op Hagä Do karën doo da habok do rah'yy genäh doo da —näng mä ääs kyyh Sakarija hä.

¹⁸ Ti m' Sakarija ky hadoo:

—Nyy d' ÿ bahapäh ta ti te hub tado bä? —näng mäh. —Wah'ëë däg ÿ ti hÿÿh. Wah'ëë däg äm ÿ né tii ênh —näng mäh.

¹⁹ Ti m' ääs ky hadoo Sakarija hä:

—Gabirijéw häd näng do ÿ ti hÿÿh —näng mäh. —P'op Hagä Do pa hegët do ÿ hÿÿh. Ta ti né hë ti ÿ tamejũũ hahÿ hanäm do ky n'aa òm ÿ maher'oot hyb n'aa —näng mäh. ²⁰ —Hÿÿ kä, —näng mä —doo d' mer'ood wäd bä a t'aah benäng bä kä, ÿ maky nadaheeh do hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng noo gó da ti awät né da a hä ÿ her'oot do a t'aah ky n'aa —näng mä ääs kyyh Sakarija hä.

²¹ Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa noo bä kata b'ëeh doo, ky n'aa ets'ëë doo, ragada mä Sakarija banyyh. “H'ëed hyb n'aa ti tabadoh?”, näk mä sa h'yyb gó. ²² Ti m' tabanyyh bä kä m', dooh m' tahaja wäd ter'ood bä. Ta moo me m' tameh'eed däg up. Ti hyb n'aa rah'yy genäh. P'op Hagä Do metëeh do tahapäh sa hä.

²³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa gó tamoo wät do bahänh bä kä, tababaaj hõm kän mä ta tób hënh.

²⁴ Ti m' nayyw hë denaa hë kä m', ta ÿÿm Isabew

häd näng do beta däg kän mäh. Ji ma poo oow pé kä m' ta kamarab n'aa ta ÿÿm gada ta tób bä, dooh m' tawäd bä ta s'ee hēnh. Ti m' Isabew ky hadoo:

²⁵ —Hahÿ P'op Hagä Do anoo hä ÿÿ —näng mäh. —ÿ tat'yzyd mehīn. Tado hōm hä ÿÿ ÿ nu mebyng doo, ÿ netaah doo —näng mä Isabew kyyh.

Ääs ky n'aa her'oot do Jesus benäng do ky n'aa hahÿÿh

²⁶ 6 kamarab tabahado däk bä m', P'op Hagä Do mejū ääs, Gabirijéw häd näng doo, tabahōm hyb n'aa panang Nasaréh häd näng doo hēnh, Garirej häj n'aa bä. ²⁷ Tamejū mā tabeg'ääs hyb n'aa maruus wē, Joséh häd näng do ÿÿm pan'aa wē. Dawi panaa né m' ti Joséh. Dooh m' aj'y y tamepēē nā bä ti maruus. Ta häd mā Marija. ²⁸ Ti m' ääs bahōm ta wē, ti m' taky hadoo:

—ÿ ana a wē ōm ÿ panäk hyb n'aa. P'op Hagä Do ky enyym a wē. A hä hē tabawät —näng mä ääs Gabirijéw häd näng do kyyh.

²⁹ Ti m' Marija hyb n'aa tón gēēt mā ääs her'oot do hä. Ti m' tahyb n'aa newēē. Ta h'y yb gó m' tabedoo:

—H'ēēd ky n'aa ti hÿÿ éh? —näng mä Marija ta h'y yb gó.

³⁰ Ti m' ääs ky hadoo ta hä:

—Eÿÿm manä Marija! —näng mäh. —A hä P'op Hagä Do h'y yb däng. ³¹ Ōm da eta däk, enyy däg da a t'aah. Mahäd n'oo däk da Jesus. ³² Ky n'aa etsēēh da. P'op Hagä Doo, Sahōnh Hē Sa Bahānh Hadoo Do T'aah da ramaneēēnh —näng mäh. —P'op Hagä Do anoo da ta wahē makū Dawi häd näng do jawén buuj tabahadoo hyb n'aa, sa wahē n'aa tabahadoo

hyb n'aa. ³³ Jakóh panaa sa wahë pan'aa da had'yyt da. Tabagãã had'yyt da —näng mä äãs kyyh.

³⁴ Ti m' Marija ky hadoo äãs hã. Teaanh mäh:

—Nyy d' mä tii? Dooh aj'y'y ÿ mepëë bä —näng mäh.

³⁵ Ti m' äãs ky hadoo:

—P'op Hagä Do Sahee da ahyng a wë —näng mäh. —P'op Hagä Doo, Sahõnh Hë Sa Bahãnh Hadoo Do hejój a hã da tabadäng. Ti hyb n'aa da hahÿ karapee hã P'op Hagä Do h'yyb däng. Ramaneëenh da P'op Hagä Do T'aah —näng mä äãs kyyh Marija hã.

³⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

—A wakãän, Isabew häd näng doo, ti na-ãäj hë etaah ta wah'ëë gó. Rahe'oot né paa ti netah. Hÿÿ kä eta däk —näng mäh. —Ji ma poo oow see pé däg ta kamarab n'aa. ³⁷ Dooh hejoonh pé P'op Hagä Do hã —näng mä äãs kyyh Marija hã.

³⁸ Ti m' Marija ky hadoo:

—P'op Hagä Do karom né ÿÿh. Tamejũũ do ÿ moo wät da —näng mäh. —Taw'ãäts hë ta ti tahado bä, maher'oot do hã ÿÿ —näng mäh.

Ti m' äãs ahõm kãn mä p'aa hënh ta mahãnh.

³⁹⁻⁴⁰ Ti m' nyyw hë denaa hë Marija bahõm kãn mä panang hënh, Isabew hagä hënh, waëë habëë hënh, Judah häj n'aa bä. Ta tsym n'aa kaw'aat mä tabahõm. Ti m' tób gó m' tabajëë suun. Isabew mä tedëng. ⁴¹ Ti m' takedëë sii hë m' ajãn Isabew wog gó hasuun do kahasyyg wät mä ta wog gó. Baad mä P'op Hagä Do Sahee badäg däk Isabew h'yyb gó.

⁴² Ti m' Isabew ky hadoo Marija hã, tak'ëp mä ta kyyh:

—Baad òm P'op Hagä Do ky n'aa edëng ÿÿj wób sa mahãnh. Ajãn hã na-ããj né hë baad hadoo do tah'yyb dãng —nãng mãh.

⁴³ Ti m' Isabew ky hadoo ënh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ta hã ÿ h'yy kaha'eeh do ÿÿn pan'aa mabahado né paawä mabana ÿ mabaheg'ããs. Ý maweh'ëeh ta ky n'aa hã.

⁴⁴ Ý medëe sii hë, wok ÿÿ gó ajãn kahasyyg wäd is, tsebee wät —nãng mãh. ⁴⁵ —Baad òm P'op Hagä Do ky n'aa edëng maky daheeh do hyb n'aa a hã taheer'oot doo —nãng mã Isabew kyyh Marija hã.

⁴⁶ Ti m' Marija ky hadoo:

—Hëp ÿ tym P'op Hagä Do taj'aa etsë.

⁴⁷ Hëp ÿ tym tsebee kãn P'op Hagä Doo, hëp ÿ tym dëeb wë.

⁴⁸ Ta wë hëp ÿ tym wén tsebé, ÿ ta karom its tahyb n'aa esee do hyb n'aa.

Hÿ jawén sahõnh hë ÿ ramaneëënh da ÿÿnh ky n'aa kedëng doo,

⁴⁹ tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Doo, sahõnh haj'ap do banoo do hyb n'aa hã ÿÿ.

Tsyt hë, sahõnh hë nesaa do mahãnh né tii. Baad had'op do né tii.

⁵⁰ Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong doo,

sa panaa na-ããj né hë,

ta hã hyb n'aa jew'yyk doo,

P'op Hagä Do t'yyd mehĩn had'yyt hë.

⁵¹ Tak'ëp hejooñh do P'op Hagä Do mo haj'aa.

Hahÿÿ da tamo haj'aa:

Jé pad'yyt hë dawë hã tabetyn hõm h'yy kasab'ee doo gó sa hã hë h'yy kasadä doo,

P'op Hagä Do karēn do raty n'aa ges'yyk doo.

⁵² Tasog hōm hyb n'aa jedyk do sa hejój,
ti taban'oo kån hyb n'aa sakog is do sa hã.

⁵³ Baad taban'oo kån sa tä, sa waa, has'aah do sa
hã.

Tan'oo kån ta si n'aa hẽ rababaaj hōm tak'öp ma
enäh do paah.

⁵⁴ Tamasaa wät Isaraéw buuj, ta karom.

Ta t'yyd mehĩn had'yyt sa hã.

⁵⁵ Dooh tamabaan bä Abaraãm hã, Abaraãm
panaa† hã taky n'aa enooh doo.

Nahëej sa hã taky n'aa enooh do paah —näng mä
Marija kyyh.

⁵⁶ Ti m' tamawoob hẽ kamarab Marija bayyw
kån mä Isabew tób bä. Ti m' tababaaj hōm kån ta
tób hēnh.

*Jowãw nu gahem'uun do henäng do panyyg n'aa
hahÿÿh*

⁵⁷ Ti m' Isabew t'aah benyy däk bä kä, enäng mä
kä aj'yy. ⁵⁸ Isabew pa haj'eenh doo, ta wakãän na-
ãäj mä rapanyyg enä hōm bä kä, ratsebee kån mä
ta sii. Isabew P'op Hagä Do t'yyd mehĩn, rahegãã
bä.

⁵⁹ Ti m' ta t'aah 8 ta äh tabahado däk bä, sa
wakãän, sa pa haj'eenh do na-ãäj hẽ rabana ta
t'aah masuuj noo byyh kahög hōm do raheg'ãäs.
Rakarēn mä ta häd ramaneëēnh Sakarija, ta yb
häd. ⁶⁰ Ti m' Isabew ky hadoo:

—Dooh —näng mäh. —Ta häd da Jowãw —näng
mäh.

† 1:55 Isaraéw buuj né hẽ ti Abaraãm panaa.

Ti m' raky hadoo ta hã:

⁶¹ —Hëd n'aa ta tii d' ta häd? —näk mäh. —DooH ta tii da Jowãw häd näng pé bë wakãän —näk mäh.

⁶² Ti m' sa moo me rameaanh ta yb hã nyy da ta t'aah häd. ⁶³ Ti m' ta moo me Sakarija metsëe ta hã rabanoo raHer'iih doo. Ti m' rahyb n'aa meuuj bong terih do hã. “Jowãw” mä terii däk. ⁶⁴ Tii bä kä m', taber'ood däg kãn p'aa hënh kä. Ti m' Sakarija j'aa etsëe kãn mä P'op Hagä Doo. ⁶⁵ Ti m' sa pa haj'eenh do rahyb n'aa meuuj bong mä tak'ëp. Jé pad'yyt hë waëë habëëh hënh mä Judah häj n'aa bä ta ky n'aa raHer'ood hõm kãn mäh. ⁶⁶ Sahõnh hë ta ti maa new'ëë do panyyg hã, rahyb n'aa newëë, rahyb n'aa tón. Sa h'yyb gó m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk da ta ti karapee —näk mä sa h'yyb gó.

Tii da sa h'yyb gó rawén her'oot, P'op Hagä Do hejój karapee hã tabawät do hyb n'aa.

Hahÿ Sakarija her'oot do ta jawén hawät do ky n'aa P'op Hagä Do metëëh doo

⁶⁷ Ti m' baad mä Sakarija h'yyb gó P'op Hagä Do Sahee badäng. Ti m' tadu doo tabaHer'oot ta jawén hawät doo, P'op Hagä Do metëëh doo. Ti m' taky hadoo:

⁶⁸ —Taw'ãäts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã, Isaraéw buuj rah'yy kaha'eeh do ër j'aa etsë. Tabahyng ta karapee tabed'ëëp hyb n'aa nesaa do mahãnh.

⁶⁹⁻⁷⁰ P'ooj ub, ta ky n'aa rod tsyt hë ta wë kasëëw bong do hã taky n'aa enooh doo, tii da P'op Hagä Do bad'oo hÿÿ kä.

Tamejõ kån hÿÿ kã ër mahang tak'ëp ta hejój me ër
hed'ëep doo,

ta karom Dawi makũ panaa hã.

⁷¹ Ër da ted'ëep ër majĩ mahãnh,

ër wë h'yy gaëenh do mahãnh.

⁷² Tat'yyd mehĩn paa ër wahë makũh.

Tahyb n'aa esee baad had'op do sa hã taky däng do
paah,

⁷³ Abaraãm makũh hã taky n'aa enooh do paah.

⁷⁴ Ër ted'ëep da ër majĩ mahãnh,

h'yyb neÿÿm doo me ër moo bok hyb n'aa P'op
Hagã Do wë.

⁷⁵ Tsyt hë nesaa do mahãnh,

takarën doo da ër baboo had'yyt hyb n'aa ta
matym gó.

⁷⁶ Ti m' ta t'aah hã Sakarija ky hadoo:

— Õm da ramaneëenh P'op Hagã Doo, Sahõnh Hë
Sa Bahãnh Hadoo Do ky n'aa rod.

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé panäg
n'aa da õm.

Õm da henäm sa h'yyb tym, baad ragadoo hyb n'aa
takajaa bã.

⁷⁷ P'op Hagã Do karapee hã mamaher'oot da nyy
da sa h'yyb tym tabed'ëep

hÿ pong jé ta pa rababoo had'yyt hyb n'aa,

nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm
do hyb n'aa da.

⁷⁸ Tii da P'op Hagã Doo, ër h'yy kaha'eeh do wén
d'oo, taky ennym do hyb n'aa.

Ji tat'yyd mehĩn.

Ti hyb n'aa Tah'yyb Däng Doo, ta bag hadoo ër hã, papÿÿj bag hadoo doo, p'op tabana ër hã.

⁷⁹ Ta bag tanoo da gadagyp do hadoo doo gó habok do sa hã,

dajëb gó habok do sa hã.

Ër hã tanoo da h'yyp nyw gó ër babok hyb n'aa —näng mä Sakarija kyyh.

⁸⁰ Ti m' karapee bawëë gëët. H'yyp hejooj g'ëed kän. Tabanawäng bä kä tabawäd had'yyt hë. Tii bä kä, tadu do kän tama metëëk do Isaraëw buuj.

2

Jesus benäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó m', hajöng häj n'aa sa wahë n'aa Aw-Kus häd näng do tamejüü rabetsén hyb n'aa sahõnh hë ta karapee jé pad'yyt hë habok doo, sa häj n'aa had'yyt bä habok doo, Roma buuj ramejüü doo bä.

² Jããm né hë ti pooj jé rabetsén doo. Kirinijo häd näng doo, hëej Sirija häd näng do babuuj sa wahë n'aa noo gó m' tii. ³ Tii bä m' sahõnh hë rabebanh sa wahë makü panang p'aa hënh, ta heen n'aa hã sa häd raberih hyb n'aa.

⁴ Ti hyb n'aa m' panang Nasaréh, Garirej häj n'aa bä badäk doo bä naa Joséh ratsyym kasog kän, Judah häj n'aa hënh, panang Berënh häd näng doo hënh rabahõm hyb n'aa. Dawi häd näng do panang paa né hë m' ti Berënh. Dawi panaa see m' Joséh.

⁵ T'ïi hënh tawén hõm mä Marija, ta ÿÿm pan'aa daheeh, retsén do heen n'aa hã sa häd raberih hyb n'aa m'. Etaah mä ti Marija. ⁶ Ta tii bä rabajeej bong noo gó kä m' karapee benyy däg kän. ⁷ Ti m'

pooj jé ta t'aah, aj'yy m'. Ti m' tabahabën däk. Ta wób sa masããh tób n'aa yt hã m', b'éé waa hood gó m' tadasooh. Du daa m' dawwëë hena do tób ranu kahej'ëëk doo bã m', gabad'ëë däk do hyb n'aa m'.

⁸ Ti noo gó kã m', atsëm, b'éé hagã n'aa rabaj'eenh p'eets hë. B'éé mä rahag'ããs. ⁹ Ti m' P'op Hagã Do ããs kasee sa hã. Ti m' P'op Hagã Do hejój tametëeh sa pa. Ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo mäh. Ti m' b'éé hagã n'aa tak'ëp mä rabeỹm bong. ¹⁰ Ti m' ããs ky hadoo sa hã:

—Bë eỹm manäh! Ỹ manaa tak'ëp ji tsebé do panyyg, sahõnh hë panyyg pan'aa —näng mäh. ¹¹ —Naga hë enyy däk bë mahang, Dawi panang paa bã, bë h'yyb tym dëëb. Kristo,* P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tii —näng mä ããs kyyh.

¹² Ti m' taky hadoo ënh:

—Hahỹ da da bë heen n'aa: Bë aw'yyt da kahabën is karapee. B'éé waa hood gó da tabasoo —näng mä ããs kyyh b'éé hagã n'aa sa hã.

¹³ Ti bã m' nayyw hë m' ragenä b'ëeh hajök do ããs ta see pa. Tii bã m' P'op Hagã Do hã rama ejäm. Hahỹ da m' sa kyyh:

¹⁴ —Taw'ãäts hë hỹ pong jé tak'ëp raweh'ëeh, tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagã Doo. Badäk hahỹ bã, ta hã habong do hã, takamahãn do hã,

* **2:11** Ji h'yyb tym dëëb, p'ooj ub Judah buuj hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo, ramaneëënh Mesijas . Gereg kyy me ramaneëënh Kristo. “P'op Hagã Do h'yyb däng doo” , tahanäng pé m' ti.

P'op Hagä Do anoo da h'yyb näw n'aa —näk mä ääs sa kyyh.

¹⁵ Ääs rabedo bong bä m', p'aa hēnh h̄y pong jé rabasēek bä m', b'éé hagä n'aa rakaner'ood kän, ti m' raky hadoo:

—Hamäh, Berēnh hēnh er hegä ti P'op Hagä Do her'oot do ääs hä. Hamäh, hamäh —näk mäh.

¹⁶ Ti m' nawayw hē m' rah'yy kabawaad bong. Resoos mäh. Ti m' rabawyyd kän Joséh, Marija, karapee kä. Karapee basooh mä b'éé waa hood gó. ¹⁷ Karapee rabahapäh jawén paa bä kä m', jé pad'yyt mä rabaher'ood hōm karapee t'aah ky n'aa, sa hä ääs panäk doo. ¹⁸ Sahōnh hē maa nap'ēeh do rameuunh mä ta ky n'aa. ¹⁹ Ti m' Marija enyyw hōm mä ta ti ta h'yyb gó. Ta h'yyb gó m' tahyb n'aa newēē mäh. ²⁰ Ti m' b'éé hagä n'aa rababaaj hōm. P'op Hagä Do raky n'aa ejäm hōm mäh. P'op Hagä Do raj'aa etsē mäh. Ti rawén ky hadoo rahapäh mäh, ramaa napäh mä sa h'yyb. Baad né hē m', ääs her'oot doo d' né hē kä m'.

²¹ 8 ta äh tabahado däk bä m' karapee, ta masuuj noo byyh kahōg hōm bä kä m', rahäd n'oo däk mä Jesus, tabasuun däk do pooj jé ääs häd n'oo däk doo d' né hē ta häd karapee hä.

²² Ti m' takaja kän mä ti noo gó Marija ta patug daheeh sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji t'aah benäng do jawén paa bä.† Ti

† **2:22** Isaraéw buuj sa taah benäng jawén paa bä, 40 ta äh noo gó ajän ŷyn dooh tahaja bä P'op Hagä Do tób n'aa hēnh tahōm bä. Dooh na-ääj hē tahaja bä tamep'aa bä tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew däk doo.

m' ramahũũm Jesus Jerusarēnh hēnh, P'op Hagä Do wē rametēeh hyb n'aa ta tób n'aa gó. ²³ Tii da rawén d'oo, hahỹỹ da m' P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do tamejũũ do hyb n'aa: “Taw'ãäts hē pooj jé ji t'aah wah'ēeh ji ky n'aa enooh P'op Hagä Do hã tsyt hē.”† ²⁴ T'ĩ hēnh rabahõm na-ããj hē, P'op Hagä Do hã rama ejuu hyb n'aa pawóp hē taw'ēed, h'ooh its hadoo doo, gurii-i hadoo doo. Tii d' né hē ta ky n'aa jaw'yyk do mejũũ rabad'oo sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó.

Simijãw häd näng do her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahỹỹh

²⁵ Ti m' ti awät mä Jerusarēnh bä aj'yy wah'ēe däk doo, P'op Hagä Do karēn doo da hawät doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo. Simijãw mä ta häd. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm. Tagada mä Isaraéw buuj hed'ēep doo. ²⁶ P'op Hagä Do Sahee metēeh mä ta hã, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, tahapäh nä né hē m' tadajëb pooj jé. ²⁷ Ti m' ti noo gó né hē m' P'op Hagä Do Sahee mahũũm mä Simijãw P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa hēnh Marija Joséh daheeh ramanaa bä m' karapee t'aats, Jesus, sa ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da ramoo bok hyb n'aa ta hyb n'aa, ²⁸ ti agēet mä Simijãw tób w'oo hã. Ti m' karapee tabado däk ta moo gó, ti m' P'op Hagä Do taj'aa etsë. Hahỹỹ da m' ta kyyh:

† 2:23 Esodo 13.2, 12

29 —Hỹỹ kä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk doo, sahõnh hẽ
mabag'ããs doo,

man'oo ỹyh, a karom, h'yyb näm doo me ỹ dajëp.
Man'oo däk maky däng do ỹ bahapäh.

30 Hỹỹ kä matym ỹy me baad ỹ bahapäh ji h'yyb
tym dëëb,

31 sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hã habong do sa matym
gó manoo doo.

32 Judah buuj nadoo do sa h'yyb bag hadoo,
sa h'yyb kadawuung n'aa P'op Hagä Do hã.

Isaraéw buuj ky n'aa etsëëh da ta hyb n'aa —näng
mä Simijãw kyyh karapee t'aah ky n'aa hã.

33 Marija Joséh daheeh rahyb n'aa meuuj bong
mä Simijãw her'oot do sa t'aah ky n'aa hã. 34 Ti m'
Simijãw taky n'aa edëë bong sa hã. Ti m' Marija hã,
Jesus ỹyñ hã, ta ky hadoo:

—Hajök Isaraéw buuj wób raty n'aa ges'yyk da
hahỹ karapee tawah'ëë däk bã. Ti hyb n'aa bane-
saa hënh rabahõm da P'op Hagä Do an'oo bã. Ta
wób da baad ragadoo. P'op Hagä Do ed'ëëp ta
tii —näng mäh. —Ta heen n'aa hadoo da hahỹ
karapee. Tametëëh da P'op Hagä Do gen'aak doo.
Ti hyb n'aa hajök da h'yy kawereem ta wë. 35 Tii
bã da kametä däk da rahyb n'aa newëë doo —näng
mäh. —Õm da Marija, tak'ëp da mah'yy katón da ta
hã ramoo bok do hyb n'aa da —näng mä Simijãw
kyyh.

36 Ti noo gó né hẽ m' ti agëët mä t'ĩĩ hënh ỹyñh
P'op Hagä Do ky n'aa rod. Æn mä ta häd. Wah'ëë
däg né m' tii. Panuéw mä ta yb makũ häd, Aseer
makũ panaa see m'. Patug tamaa wäd, marahud

wäd mäh. Raket'ëë däk do jawén paa bä, 7 ta baab tabahado däk bä m' Ān patug maa badoo wät mäh. ³⁷ Wah'ëë däk mäh. 84 däg mä ta baab n'aa. P'op Hagä Do tób n'aa hēnh had'yyt mä tabekeh'ũũm. Adèb bä, atsēm na-ããj mä P'op Hagä Do tahyb n'aa jaw'yyc. Ta hã taky n'aa etsēē mäh. Kas'aah mä taky n'aa etsēē hyb n'aa P'op Hagä Do hã. ³⁸ Ti m' Marija, Joséh wē tabana bä m', taky n'aa tsebee wäd kãn P'op Hagä Doo. Ti m' Jesus ky n'aa taheer'ood kãn t'ĩĩ hēnh hab'ëeh do mahang Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ëep do gad'aa do sa hã.

³⁹ Ti m' Joséh Marija rabahajaa bä kã m' sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do mejũũ doo, rababaaj hõm kãn sa panang hēnh Nasaréh häd näng doo, Garirej hãj n'aa hēnh. ⁴⁰ Awëë däg kãn mä karapee. Hejooj däg kãn mäh. P'op Hagä Do h'yy gan'yyc. Baad P'op Hagä Do hag'ããs ta hã.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hã Jesus baym dó pa-nyyg n'aa hahỹỹh

⁴¹ Ta heen n'aa hē had'yyt hē Jesus yỹn ta patug daheeh rabahõm Jerusarēnh hēnh, Pas-kowa häd näng do ratab'ëes hyb n'aa. ⁴² 12 m' Jesus ta baab däg rabahõm Pas-kowa ratab'ëes hyb n'aa rabahed'oo doo da. Jesus ahõm sa sii. ⁴³ Pas-kowa ratab'ëes do tabahëej jëng bä m', rababaaj nã sa panang hēnh. Jesus mä aym Jerusarēnh bä. Dooch m' rahapëe bä ta yỹn hã tabaym. ⁴⁴ Sa wakãän mahang hawät red'oo mäh. Ti m' tugbã kã rabaheg'ããs, dooch m' Jesus. Resoos mä sa wakãän mahang. ⁴⁵ Dooch m' rawyyd bä. Ti m' rabaheg'ããs p'aa hēnh Jerusarēnh hēnh. ⁴⁶ Tamawoob däg kãn mä sa ãh Pas-kowa jawén paa bä m', rabawyyd kãn

P'op Hagä Do tób n'aa yt hä m'. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do mahang mä tabasooH. Tamaa newëë mäh, teanh mä sa hä. ⁴⁷ Sahõnh hë Jesus maa napäh do rahyb n'aa meuunh mä tahapäh do hä m', tah'yy ganäng do hä m'. ⁴⁸ Ti m' ta ÿÿn ta patug daheeh rabahapäh bä m' rah'yy gabedo bong mäh. Ti m' ta ÿÿn ky hadoo:

—Hëd n'aa tii d' mabahadoo äã hä, tah ÿÿ? —
näng mäh. —Öm äã esoos, öm äã hyb n'aa tón —
näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëd n'aa ÿ bë esoos? Nepäh bë hä Ee tób bä né
paawä ti ÿ bë baw'yyt? —näng mä Jesus.

⁵⁰ Dooh m' ta ÿÿn rah'yy genä bä tii d' tahanäng
do hä. ⁵¹ Ti m' tababaaj hõm kån sa sii. Baad mä
taky daheeh sa hä. Baad mä Marija benäm ta ti ta
h'yyb gó. ⁵² Awëë gëet mä Jesus. Anäng mä ta hä
kä tahapäh doo. P'op Hagä Do kamahän ta hä, ta
wób na-ääj rakamahän.

3

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁻² Ti m' 15 ta baab tabahado däk bä m' Tiber-
ijo häd näng do Roma bä tabag'ääs noo gó, ta-
banawäng hënh P'op Hagä Do ban'oo kån mä ta
panyyg Jowāw hä, ta wób tamaher'oot hyb n'aa.
Sakarija m' Jowāw yb. Ti noo gó, Judah häj n'aa bä
Pon-Sijo Pirato häd näng do sa wahë n'aa. Garirej
häj n'aa bä, Eróts häd näng do sa wahë n'aa. Eróts
hÿÿj mä Pirip häd näng doo, Itureej, Taronit
häd enäh do häj n'aa bä m' sa wahë n'aa. Risään

häd näng doo, Abirēn hāj n'aa bā sa wahē n'aa.*
 Anas, Kajapas häd enäh doo, P'op Hagä Do tób n'aa
 yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do
 ti noo gó. ³ Ti m', P'op Hagä Do panyyg Jowāw
 gado dāk jawén paa bā kā m', tamaher'ood hōm mā
 sahōnh hē tamii Joradān nabyy me habong doo.
 Taher'oot sa hā raberéd hōm hyb n'aa nesaa doo,
 ranu kemuun hōm hyb n'aa nesaa do raberéd hōm
 do heen n'aa, P'op Hagä Do awug hōm hyb n'aa
 nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng doo.

⁴ Hahỹỹ da P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd
 näng do erih do paa Jowāw ky n'aa:

“Hahỹỹ da tabanawäng bā her'oot do kyyh:
 Bē tyw n'aa bak'ood däg da Tak'öp Hyb N'aa Jawyk
 Doo.

Baad ub da bē tyw n'aa daj'aah.

⁵ Bē geh'aa hōm gaderoh doo.

Bē epug hōm wajau doo, waëë na-ããj hē.

Bē deja hōm ta tyw n'aa gajeroh doo.

Bē benyyw däg baad ta tyw n'aa.

⁶ Tii bā da sahōnh hē badäk hahỹỹ hā habong do
 rahapäh da
 nyy da P'op Hagä Do ji tabed'ëep nesaa do
 mahānh.”†

⁷ Ti m' hajōk rakata dāk Jowāw wē ranu kemuun
 hyb n'aa. Ti m' Jowāw ky hadoo sa hā:

* **3:1-2** Roma buuj had'yyt nado Tiberijo bag'ääs. Hajōng ta wób
 sa hāj n'aa na-ããj hē tabag'ääs. Pon-Sijo Pirato, Eróts, Pirip, Risããn
 na-ããj hē Tiberijo karom tii, Tiberijo kyy gó ta wób sa hāj n'aa bā
 rabag'ääs doo. † **3:6** Isajas 40.3-5

—Aw'yy p'yym näng do taah hadoo bëeh! —
näng mäh. —Nyy da bë ed'oo bë kejën nesaa do bë
hã P'op Hagä Do banoo do mahãnh? J'ooj madäk
doo me bë ed'oo bë nu kemuun nesaa do mahãnh.
⁸Taw'ãäts hẽ pooj jé bë metäh te hub tado bã nesaa
do bë eréd hõm bã. Bë metäh hanäm do hã bë moo
bok do hã. Bë daab yb manä Abaraãm panaa bë
hanäk do hã. Bë edoo manäh: “Äã P'op Hagä Do
gadoo Abaraãm panaa äã bahadoo do hyb n'aa.”
P'op Hagä Do karën bã, tahajaa hahÿ pä tawareem
bã Abaraãm panaa rado padäg bã —näng mäh.
⁹Edaa däk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky
n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahëë
däk do tabagëëm hyb n'aa hadoo tii. Sahõnh hẽ
joom tëeg neaak do tagëëw jat da, ti tabaju hõm da
—näng mä Jowãw kyyh.

¹⁰Ti m' rabeaanh ta hã:

—Nyy d' äã bad'oo hÿÿ kä?

¹¹Ti m' Jowãw ky hadoo:

—Pawóp hẽ saroor näng péh, sét tanoo saroor
tamah pé hã. Waa näng doo, tanoo waa tamah do
waa ta waa uuh —näng mä Jowãw kyyh.

¹²Ti m' sa wahë n'aa dajëër n'aa gedaag n'aa
an'aa mä Jowãw wë tanu gemuun hyb n'aa.

—Ma matëg —näk mäh. —Äã ënh, nyy d' äã
bad'oo?

¹³Ti m' Jowãw ky hadoo sa hã:

—Bë wad'ii manä ta wób —näng mäh. —Dooh
ta bahãnh bë ets'ëë sa hã dajëër. Jääm hẽ bë ets'ëë
Roma buuj ky kajäk doo —näng mäh.

¹⁴Ti m' warahén reaanh:

—Äã ënh? Nyy d' äã bad'oo? —näk mä warahén
sa kyyh.

Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Bē eām manā ta wób dajēēr rabanoo hyb n'aa bē hā. Bē ky n'aa tapa manā daap hē ta wób. Bē h'yy gadeja dajēēr bē wahē n'aa bē hā rep'aak do hā, bē hyb n'aa hūūm manā ti bahānh —nāng mā Jowāw sa hā.

¹⁵ Ti m' hajōk do t'īī hēnh kat'aa do rah'yy ka-has'āāp Jowāw hyb n'aa. Sa h'yyb gó m' rahyb n'aa newēē. Sa h'yyb gó m' raky hadoo: “Hahỹ né g'eeh P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, Kristo hād nāng doo?” ¹⁶ Ti m' Jowāw ky hadoo sa hā:

—Ỹ ti hỹỹh, bē ỹ nu gemuun naēng me. Ti awāt da tak'ēp hyb n'aa jawyk do bahānh ỹỹ. Hā ỹỹ, ỹ hyb n'aa sakog its ta hā. Ti hyb n'aa dooh ỹ haja bā ta tsyym suun kabo n'aa ỹ do bā† —nāng mäh. —Tii kā P'op Hagā Do Sahee tabanoo da bē hā, tabajēē suun hyb n'aa bē h'yyb tym gó, bē tah'yyb mahūūm hyb n'aa. Tēēg hōō hadoo me baad tabanāw dāk bē h'yyb tym, bē d' tametyy —nāng mäh. ¹⁷ Tsyty hē tabetyn hōm da P'op Hagā Do karēn do moo heb'ook doo, tsyt hē ta wób. P'op Hagā Do karēn do moo b'ook doo, banām doo hēnh tabetyn hōm, tabanesaa hēnh ta wób, aj'yy ta nahēē me tetyn hōm do hadoo tiriig ta bóg mahānh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hā. Ta bóg taju toonh tēēg hōō me, nadēēk doo me —nāng mā Jowāw kyyh Kristo ky n'aa hā.

† **3:16** P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bā sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'ēp hyb n'aa sakog its Jowāw Jesus matym gó, ta hā hē Jowāw hegāā bā. Ti hyb n'aa dooh tahaj'as pé Jesus wē tamoo wād bā ta hā hē tahegāā bā, tahanāng pé tii.

18 Hajõng mä Jowãw her'oot sa hã. Panyyg wób gó tabeh'ũm. Baad tametëek sa hã. Panyyg hanãm do taher'oot mä sa hã.

19 Ti m' Jowãw nabuuj gedoo mä Garirej häj n'aa wahë n'aa Eróts häd näng doo, ta hỹÿj ÿÿm, Erodija, tagat'ëë däk do hyb n'aa. Hajõng baad nadoo do wób Eróts moo wät do hyb n'aa na-ãäj hë Jowãw nabuuj gedoo mä Eróts. 20 Ti m' ti bahãnh tabegyyts wät. Tamejũũ mä Jowãw radawäts gëet ragadahew'ëes doo gó.

Jesus Jowãw nu gemuun do panyyg n'aa hahỹÿh

21 Ti m' ragadahew'ëes doo gó radawäts g'ëed pooj jé m', hajõk do Jowãw nu gemuun bong bä m', Jesus na-ãäj mä tanu gemuun wät. Tanu gemuun bä m', Jesus ky n'aa etsëë bä m', wë kabasëets wät.

22 Ti m' P'op Hagä Do Sahee ahyng mä ta wë gurii-i hadoo mäh. Ti m' hỹ pong jé naa tamaa ena kãn P'op Hagä Do kyyh. Hahỹÿ da m' ta kyyh:

—Õm tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahãn up doo. Baad ÿ mah'yyb n'yym —näng mäh.

23 30 ta baab Jesus bahado däk bä m' tadu doo tamoo wät do sa mahang.

Jesus wahë makũ sa häd ketsén do hahỹÿh

Joséh t'aah red'oo mä Jesus.

Joséh yb makũ häd Eri.

24 Eri yb makũ häd Matat.

Matat yb makũ häd Rewi.

Rewi yb makũ häd Mew-Ki.

Mew-Ki yb makũ häd Janaj.

Janaj yb makũ häd Joséh.

25 Joséh yb makũ häd Matatijas.

Matatijas yb makũ häd Amos.

Amos yb makū häd Naũm.
Naũm yb makū häd Eseri.
Eseri yb makū häd Nakaj.
²⁶ Nakaj yb makū häd Maat.
Maat yb makū häd Matatijas.
Matatijas yb makū häd Semej.
Semej yb makū häd Josek.
Josek yb makū häd Jodah.
²⁷ Jodah yb makū häd Jowanan.
Jowanan yb makū häd Resa.
Resa yb makū häd Serubab.
Serubab yb makū häd Saratijéw.
Saratijéw yb makū häd Neri.
²⁸ Neri yb makū häd Mew-Ki.
Mew-Ki yb makū häd Adih.
Adih yb makū häd Kosān.
Kosān yb makū häd Ew-Madān.
Ew-Madān yb makū häd Eer.
²⁹ Eer yb makū häd Josuwéh.
Josuwéh yb makū häd Erijés.
Erijés yb makū häd Jorĩm.
Jorĩm yb makū häd Matat.
Matat yb makū häd Rewi.
³⁰ Rewi yb makū häd Simijāw.
Simijāw yb makū häd Judah.
Judah yb makū häd Joséh.
Joséh yb makū häd Jonam.
Jonam yb makū häd Erijakĩm.
³¹ Erijakĩm yb makū häd Mereja.
Mereja yb makū häd Mena.
Mena yb makū häd Matatah.
Matatah yb makū häd Natān.
Natān yb makū häd Dawi.

³² Dawi yb makū häd Jesé.
Jesé yb makū häd Obed.
Obed yb makū häd Buwas.
Buwas yb makū häd Saramon.
Saramon yb makū häd Nasōm.
³³ Nasōm yb makū häd Aminadab.
Aminadab yb makū häd Adimih.
Adimih yb makū häd Rām.
Rām yb makū häd Eserōm.
Eserōm yb makū häd Peres.
Peres yb makū häd Judah.
³⁴ Judah yb makū häd Jakóh.
Jakóh yb makū häd Isak.
Isak yb makū häd Abaraām.
Abaraām yb makū häd Terah.
Terah yb makū häd Nahóh.
³⁵ Nahóh yb makū häd Serug.
Serug yb makū häd Rakaw.
Rakaw yb makū häd Pereg.
Pereg yb makū häd Eber.
Eber yb makū häd Serah.
³⁶ Serah yb makū häd Kaj-Nan.
Kaj-Nan yb makū häd Apasad.
Apasad yb makū häd Sēm.
Sēm yb makū häd Nowéh.
Nowéh yb makū häd Ramék.
³⁷ Ramék yb makū häd Metusarēm.
Metusarēm yb makū häd Enók.
Enók yb makū häd Jaréd.
Jaréd yb makū häd Marareew.
Marareew yb makū häd Kenan.
³⁸ Kenan yb makū häd Enós.
Enós yb makū häd Seet.

Seet yb makū häd Adāw.
 P'op Hagä Do t'aah hadoo Adāw makūūh, P'op
 Hagä Do pahuunh do hyb n'aa.

4

Jesus Dijab metyy do panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m' Jesus basoop pong hēnh tamii Joradān häd doo me naa. Baad mā P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahūūm. Ti m' P'op Hagä Do Sahee mahūūm kån Jesus tabanawäng hēnh, rabanabok hēnh. ² 40 m' ta āh Dijab* metyy mā Jesus. Tabanawäng hēnh tabaym bä, dooh Jesus awa bä. 40 ta āh tabahado dāk bä m' Jesus mā asa dāk tak'ēp.

³ Ti m' Dijab ky hadoo ta hã:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, mamejō hahỹ pä takawareem dāk pāw —näng mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Hahỹỹ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Ji waa hã had'yyt nado ji bedēp”† —näng mā Jesus.

⁵ Ti m' Jesus Dijab masäk waëë jó. Tii b' naa m' nayyw hē tametēēh ta hã sahōnh hē badäk hahỹỹ hã hanäng do häj n'aa rabag'ääs doo. ⁶ Ti m' taky hadoo ta hã:

—Mahegãã! —näng mäh. —Sahōnh hē ta ti ŷ anoo da a hã. Sa wahē wahēh mabahadoo ŷ an'oo bä. Sahōnh hē hanäm doo, hetsooh do ta hã hanäng do ŷ anoo da a hã —näng mäh. —Ỹ ti ta ti gadoo.

* **4:2** Gereg kyy me ramaneēēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng péh ti Dijab. † **4:4** Dew-Teronom 8.3

ÿ ta danäh. Ti hyb n'aa ÿ anoo ÿ karën pé hä — näng mäh. ⁷—Sahõnh hẽ ÿ banoo a hä, wẽ ÿÿ, tũũ, a taron nuu me ÿ mawehëë bä —näng mã Dijab kyyh.

⁸Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Jããm hẽ P'op Hagä Doo, bẽ hagã n'aa, bẽ wehëë. Jããm hẽ ta ti bẽ hyb n'aa jew'yyc, bẽ ky daheeh”† —näng mã Jesus.

⁹Ti m' Jesus Dijab mahũũm kãn Jerusarënh hënh. Ti m' tabatsyyd hõm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu däk doo hënh tabasëek hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —keréd hyy tũũ babã naa. ¹⁰Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mã Dijab kyyh: “P'op Hagä Do mejũũ da ta ããs baad õm rabahag'ããs hyb n'aa.

¹¹Õm da ragadoo p'op pä hä a tsyym taganadas hyb n'aa”, § näng P'op Hagä Do kyyh —näng mã Dijab.

¹²Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahÿÿ da na-ããj hẽ P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Mamety manã P'op Hagä Doo, a hagã n'aa”** —näng mã Jesus.

¹³Ti m' Dijab bahajaa bä kã Jesus tametyy doo, tabahõm dó Jesus mahãnh.

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyc do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴Ti m' Garirej häj n'aa hënh Jesus babaaj hõm kãn. Baad mã P'op Hagä Do Sahee h'yyc mahũũm

† 4:8 Dew-Teronom 6.13 § 4:11 Saaw-Mo 91.1, 12 ** 4:12 Dew-Teronom 6.16

mä Jesus. Jé pad'yyt hē Garirej häj n'aa bä rapanyyg enä hōm kån mä ta ky n'aa. ¹⁵ Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã tama metëek mäh. Sahōnh hē m' raj'aa etsë ta hã.

¹⁶ Ti m' panang Nasaréh hēnh tabahōm, tabawäng do paa hēnh. Saab hã kä m' tabahōm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh, tabehed'oo doo da. Ti m' tabas'ëeg gëet P'op Hagä Do kyy kerih do taner'oot hyb n'aa. ¹⁷ Ran'oo däk mä ta hã P'op Hagä Do ky n'aa rod, Isajas makū erii wät do paah, ta heen n'aa. Kapōōs mä ta ti ma kahé bäh. Tii b' mä tabapyn, taw'yyt mä ta hã kerih doo. Hahỹỹ da m' takerih:

¹⁸ “Hã ÿ P'op Hagä Do Sahee banäng.

ÿ tasëew hōm tsyt hē, P'op Hagä Do Panyyg Hanäm Do kasuud is do sa hã ÿ maher'oot hyb n'aa.

ÿ tamejũũ ÿ bed'ëep hyb n'aa ta wób moo gó naa.

ÿ tamejũũ ty temah do ÿ matym nä padëek hyb n'aa.

ÿ tamejũũ tak'ëp rarejãã do ÿ bed'ëep hyb n'aa sa moo gó naa, rabahōm hyb n'aa.

¹⁹ ÿ tamejũũ hahỹỹ da ÿ maher'oot hyb n'aa sahōnh hē sa hã:

Kaja kån P'op Hagä Do ji tat'yyd mehĩĩn doo.”††

²⁰ Ti m' tabahëej jëng bä taner'oot doo, tap'õõj däk mä p'aa hēnh kerih doo. Tan'oo däk mä p'aa hēnh tób kaser n'aa hã. Sahōnh hē m' tii b' hat'oonh do baad mä rabahag'ããs Jesus wë. Ragada mä taber'oot. ²¹ Ti m' taky hadoo:

†† **4:19** Isajas 61.1-2

—Naga hē, bē hapēē kån tadu dahēē kån kerih do ŷ ner'ood wät doo kã —nång mäh.

²² Ti m' sahõnh hē tii b' hat'oonh do baad mã raj'aa etsē ta hã. Rahyb n'aa meunh mã baad taheer'oot do hã. Ti m' rakaner'oot jé hat'oonh doo. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

—Nyy d' tii éh? Joséh t'aah nado ti hỹỹh? —näk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Ỹ hapäh né tii, hahỹỹ da bē kyyh bē ky hetëg hã: “A daaj hē makebiin mediko mado bã”, näk da bēeh —nång mäh. —Hahỹỹ da d' bē kyyh: “Taw'ããts hē mamoo wäd meuj n'aa nång doo, babä, a panang bã, Kapar-Naũm bã mapahuunh doo da, ãã ky n'aa napäh doo da raheer'oot doo”, näk da bēeh —nång mã Jesus sa hã.

²⁴ Ti m' taky hadoo ënh sa hã:

—Ta panang bã, tabawäng doo bã, dooh P'op Hagä Do ky n'aa rod ragado bã. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo. ²⁵ Eriij hawät noo gó m', hajõk mã Isaraéw häj n'aa bã patug tema bong do kas'uut doo, tak'ëp sahõnh hē rabas'aah noo gó m', tamawoob hē ta baab bahãnh tanadots wät do hyb n'aa. ²⁶ Ti hadoo né hē m', dooh m' P'op Hagä Do mejõ bã Eriij sa wë tamasa hyb n'aa. Tamejũ ta s'ee hēnh ŷỹnh patug tamah do bawät bã. Panang Sarep-Ta häd nång doo bã tabawät. Häj n'aa Sidõn häd nång doo bã tii. Baad mã tamasa tii. ²⁷ Ta jawén mäh, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh, Erisew häd nång do hawät noo gó m', hajõk mã nahēē enäh doo, rog manahuuh do Isaraéw häj n'aa bã. Ti hadoo né hē m', dooh m' sa nahēē Erisew ado hõm bã. Jããm né m' sét hē tanahēē do hõm, Namah häd

näng doo. Sirija häd näng do buuj mä tii —näng mä Jesus sa hä.

²⁸ Ti m' tii b' hat'oonh do ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rakawaj'ãän kãn ta wë.†† ²⁹ P'op mä rabes'ëëg b'ëëh. Kawaj'ãän gó m' Jesus ramahũüm panang bä naa, p'op tabadoo hënh. Gadarong doo gó m' rakarën radawäts hyy paawä tadajëp hyb n'aa. ³⁰ Ti m' Jesus bahõm sa mahãnh, sa mahang mä tatabës.

Jesus habëë hõm mera do hadäk do panyyg n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Jesus bahyng panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh, häj n'aa Garirej häd näng doo bä. Ti m' Saab hä kã tadu doo tama metëëk sa hä P'op Hagä Do panyyg. ³² Ti m' maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mäh. Rawén meuuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do ky n'aa me tama metëëk do hyb n'aa m'. ³³ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó m' tabasooH aj'yy karap'aar h'yyb nesaa doo, mera doo. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

³⁴ —Ej! H'ëëd makarën ãã wë Jesus Nasaréh buuj? ãã marejãã mawén na! —näng mäh. —ÿ hapäh õm baad ub. Õm P'op Hagä Do hanaa, tak'ëp hanãm doo, baad hadoo do moo wëëd õm —näng mä ta kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus geãm wät karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk doo. Ti m' taky hadoo:

†† **4:28** Rawén kawaj'ãän bong, rahapäh do hyb n'aa nyy d' Jesus hanäng pé Eriij, Erisew sa panyyg gó sa hä tamaher'oot doo. Ta ti sa hä Eriij, Erisew masa do paah, dooh sa häj n'aa babuuj rado bä. Dooh m' Jesus pahuuj bä sa matym haj'aa rakarën doo da, tahanäng péh.

—Er'ood manäh! Bag hēnh! Ahõm aj'y'y mahānh
—tah'eed hõm mäh.

Tii bā m' aj'y'y karap'aar h'y'yb nesaa do dawäts
jat tūū sahõnh hē sa matym gó. Ti m' karap'aar
h'y'yb nesaa do bahõm kån, ta hã hadäk do paah.
Tabanyyh bā dooh tarejã bā aj'y'y. ³⁶ Ti m' tii bā
kata b'ëëh do rameuj bong mäh, raky n'aa jõg
bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed pé ti tama metëek hahỹỹ hã? Hyb n'aa
jawyk doo me, hejooñh doo me tamejũũ karap'aar
h'y'yb nesaa do rabanyyh hyb n'aa. Raky daheeh
né hē —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti hyb n'aa m' dawëe Jesus ky n'aa däg däk
Garirej hāj n'aa hēnh.

Jesus nahëe sog hõm do panyyg n'aa hahỹỹh

³⁸ Tii kã m' Jesus banyyh tób P'op Hagã Do pa-
nyyg rayd naherot doo bā naa. Simaw tób hēnh mä
tabahõm. Ti m' Simaw mayyn asooh mäh. Tak'ëp
oom ta hã. Ti m' Jesus hã rabaher'oot tamasa hyb
n'aa. ³⁹ Ti m' p'eets hē tabana gëet Simaw mayyn
hasooh hēnh. Tameduuk mä oom keréd hõm hyb
n'aa. Ti m' oom keréd hõm. Nayyw hē m' Peed
mayyn moo wäd däk sa waa.

⁴⁰ Ti noo gó né hē, tug bā kã m', papỹỹj badëe
hyng bā kã m', Saab bahëej jëng jawén paa bā,
Kapar-Naũm buuj ramenaa sahõnh hē nahëe enäh
doo. Hajõk mä sa nahëeh. Ti m' sét ken'y'yh hã
tamoo däng. Sa nahëe tahehëen hõm mäh. Ahub
padëek mäh. ⁴¹ Karap'aar h'y'yb nesaa doo, ta wób
sa hã hanäng do enä kån mä sa hã hanäng do paah.
Raban'y'yh bā m' tak'ëp mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hē òm —näk mä karap'aar sa kyyh.

Ti m' Jesus ky ge'ÿÿm mäh. Dooh m' Jesus an'oo bä karap'aar h'yyb nesaa do rer'ood bä, rahapäh do hyb n'aa m', Jesus ta ti Kristo P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.

⁴² Ti m' jati pé tapaj'ëë bä, Jesus bahöm dawë hä, rabanabok hēnh. Ti m' Jesus rabesoos jé pad'yyt hē. Ti m' Jesus ramamuun bä kä m' retsëë ta hä sa panang bä tabaym hyb n'aa. ⁴³ Ti m' taky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm do ÿ karēn ÿ her'oot panang wób hēnh na-ääj né hē. Ti hyb n'aa ÿ P'op Hagä Do mejö hyng —näng mä Jesus kyyh.

⁴⁴ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä m', sahōnh hē Judah häj n'aa panang bä tama met'ëëg kän mäh.

5

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó m' karaj'aa Gene-saréh* häd näng do nabyy me Jesus ma metëëk. Hajök doo, P'op Hagä Do ky n'aa maa new'ëë doo, gatat'uuk mä ta hä. ² Ti m' pawóp hē marakate tabahapäh ta nabyy me, tah'ÿÿb h'oo n'aa. Karahi rahets'yyt mä marakate danäh hä. ³ Ti m' tagatsëg sooh marakate see gó. Simaw mä marakate danäh. Ti m' tabetsëë taũÿj hōm hyb n'aa dawë hä marakate. Tii b' naa m' tama met'ëëg kän.

* **5:1** Karaj'aa häd see Garirej.

4 Ti m' tabahajaa bä kä tama metëek doo, tamejũ Simaw tabadajong hënh marakate t'ĩ hënh radatu hyb n'aa tah'ỹyb nahëeh.

—T'ĩ hënh bë mo haj'aa enäh da —näng mä Jesus Simaw hä.

5 Ti m' Simaw ky hadoo:

—Wahëh ỹỹ, —näng mäh —atsëm had'yyt hë äã baboo paawä, dooh äã mo haj'aa péh. Ti hadoo né hë, mamejũ do hyb n'aa ỹ datu p'aa hënh karahi —näng mäh.

6 Ti m' tii d' rabad'oo bä kä m', hajõng mä tah'ỹyb karahi gó. Tak'ëp hajõng do hyb n'aa karahi gekog bong. 7 Ti m' marakate see gó hat'oonh do ranaënh ramasa hyb n'aa. Ti m' tah'ỹyb rabata tooj kãn marakate gó. Pawóp hë marakate gad'ëë däk mäh. P'eets hë paawä m' tabagyyb paawä marakate tah'ỹyb jawyg hä.

8 Ti m' Simaw Peed bahapäh bä m' Jesus ky haj'aa, ta taron nu paa me tabahyy häng mä Jesus wë. Ti m' taky hadoo:

—Ahõm mahãnh ỹỹ, wahë ỹỹ. Dooh ỹ haja bä a matym gó ỹ ag'ëëd bä, nesaa do moo hew'ëët do hyb n'aa ỹyh —näng mäh.

9 Simaw ta hataa daheeh rameuuj bong mä hajõng do hyb n'aa tah'ỹyb. 10 Sebedew taah, Tsijaag, Jowãw häd enäh doo, Simaw kanatëë, ti na-ããj mä rameuuj bong. Ti m' Jesus ky hadoo Simaw hä:

—Eỹm manäh —näng mäh. —Ajyy, ỹỹj sag hadoo da õm hỹkä, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä Jesus.

11 Ti m' hood jó kä ratakyg jat marakate kä. Sahõnh hë raberéd hõm. Ah'ũm kãn mä ta sii.

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' panang s'ee hēnh Jesus mamuun mä aj'yy rog manahuuh do hanäng doo. Tak'ëp mä ta hä däg ta rog. Jesus tabahapäh bä m', ahyy häng mä tũũ, tetsēē mä Jesus bado hōm hyb n'aa ta nahēeh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh — makarēn bä mahajaa né hē nahäh ÿ mado hōm — näng mä ta kyyh.

¹³ Ti m' Jesus moo däg ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karēn —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

Ti m' nayyw hē kä m' ta nahēē badoo wät. Has'oo däg kän mäh.

¹⁴ Ti m' Jesus baher'oot ta hä:

—Maher'ood manä ta wób sa hä —näng mäh. —Ahōm jajé naga hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo wät do wē. Mametä ta hä òm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejũũ do paah, ta ti hedoo pé ji nahēē badoo wät do heen n'aa, p'aa hēnh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad sahōnh hē rabahapäh hyb n'aa òm has'oo däk doo —näng mä Jesus ta hä.

¹⁵ Ti m' Jesus mejō né paawä m' ta wób tamana-her'oot hyb n'aa, jé pad'yyt hē nayyw hē rapanyyg enä hōm mä Jesus ky n'aa hä. Ti hyb n'aa m' hajōk han'aa ta wē ramaa newēē hyb n'aa tama metēēk doo. Ta wób nahēē enäh do na-ããj hē an'aa ta wē tabaheso hōm hyb n'aa sa nahēeh. ¹⁶ Ti m' Jesus, ta see pé noo gó, tabehũũm takabanawät hēnh taky n'aa etsēē hyb n'aa P'op Hagä Do hä.

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahỹh

¹⁷ Hỹ hadoo mäh, ta see pé noo gó, tób gó Jesus ma metëek bä kä, Pariséw ramaneëenh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj mäh, ti at'oonh mä maa new'ëë do sa mahang. Jé pad'yyt hẽ naa rabena. Garirej, Judah häd enäh do häj n'aa bä naa rabana. Jerusarënh hënh naa ta wób rabana. Baad ub P'op Hagä Do hejój Jesus h'yyb gó tabawät nahëë enäh do sa nahëë tawén do hõm. ¹⁸ Ti m' ajyy wób ramanaa mä nahëë näng doo, nawät doo. Ratóg nä ta tyng jó. Rakarën paawä m' ramajëë suun tób gó Jesus wë. ¹⁹ Du daa m' rakad'oo pé gatag'uu däk do hyb n'aa m' hajök doo. Ti m' p'op ramasäk. Ratyw n'aa gas'ëës mäh, ti m' tii b' naa m' ramahy kãn kata däk do mahang Jesus bagëët bä. ²⁰ Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, nawät do hä taky hadoo:

—Najis yỹ —näng mäh. —Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng kado hõm —näng mäh.

²¹ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hẽ raky hadoo sa h'yyb gó:

—Nyy d' mä hỹ ta hä! —näk mäh. —P'op Hagä Do taky n'aa rejãã hahỹh hä. Jããm né hẽ P'op Hagä Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tado hõm bä —näk mä sa h'yyb gó.

²² Jesus h'yyb hap'ëeh mä sa h'yyb. Ti hyb n'aa m' tabeaanh sa hä:

—Hëd n'aa tii da bë hyb n'aa newëë bë h'yyb gó? —näng mäh. —Bë y h'yyb hapäh —näng mäh. ²³ —Nyy da nahejooj bë hä? “Kado hõm nesaa do a

h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ëeg g'ëed, awäd däg”, ji noo bä? —näng mä Jesus sa hä.

²⁴ Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Hÿÿ kä da —näng mäh. —Bë bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa hä hanäng do nesaa do ÿ ado hõm bä, ÿ haso däk da nahëe näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów däk do hä taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed, mado däg a tyng, ahõm kä a tób hënh —näng mä Jesus ta hä.

²⁵ Ti m' nayyw hë kä tabas'ëeg g'ëed kän, tabado däk ta tyng kä, ahõm kän sahõnh hë m' rabahapëe kän. P'op Hagä Do hä taj'aa etsë mä tababaaj hõm bä kä. ²⁶ Sahõnh hë hap'ëeh do rameuuj bong mäh. P'op Hagä Do hä m' raj'aa etsë. Ti m' rah'yyb e'ÿÿm bong. Ti m' raky hadoo:

—Meuj n'aa näng do äã hapäh naga hë —näk mä sa kyyh.

Rewi häd näng do Jesus naëenh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' ta jawén Jesus bahõm bä kä panang bä naa, taw'yyt mä Rewi häd näng doo. Roma buuj ky gabuuj dajëer ragahed'aak bä m' tabasoo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—B'ëep ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁸ Ti m' Rewi bas'ëeg gëet, sahõnh mä taberéd hõm, ti m' ahõm kän mä ta sii.

²⁹ Ti m' Rewi moo wät mä ta tób bä sa tä, sa waa Jesus tatsebé do ky n'aa, Jesus taweh'ëeh do ky n'aa. Hajök dajëer gahed'aak doo, Rewi hep'ëeh doo, ta wób na-ããj mä tatsyyd bong do rabana

rabawa hyb n'aa ta sii. ³⁰ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do Pariséw wób hedoo doo, hãd kawaj'ããn gó m' rabeaanh Jesus ma matëg sa hã:

—Hëd n'aa bë bawëh, bë beëek dajëër gahed'aak do sa sii, ta wób na-ããj hë nesaa do moo heb'ooh do sa sii? —näk mä sa kyyh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Nahëë temah doo, dooh rahõm bä mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'ũũm ta wë. ³² Dooh ÿ ahyy bä hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do ÿ naëënh hyb n'aa. ÿ ahyng, nesaa do moo heb'ooh do ÿ naëënh hyb n'aa, nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh, Pariséw sa hã.

Jesus hã reaanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' h'yy gaëëj gó raky hadoo ta hã:

—Jowãw nu gahem'uun do ma matëg ranawa P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do heen n'aa, P'op Hagä Do hã raky n'aa etsëë. Tii da na-ããj hë Pariséw ma matëg rabad'oo. Tii d' nado a ma matëg. Ti rawa had'yyt hë. Reëg had'yyt hë —näk mäh.

³⁴ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jãm n'aa hënh ji ats'yyt doo, dooh tahaja bä ji mejõ bä ratabëëj bä ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëëd bä. Jãm bawät nä bä ji ats'yyt do rawëë had'yyt hë. Dooh ratayy bä. ³⁵ Ti awät da sa najiis, ta patug

pan'aa, rado hõm sa mahānh. Ti noo gó da ratay kán† —näng mäh.

³⁶ Ti m' panyyg see ky n'aa gó taky hadoo:

—DooH ji as'ēēd bā ji saroor papuuj bāh ta säg hā ji gasyyp hyb n'aa. Tii d' ji adoo bā ji rejāã ji saroor papuuj. Papuuj bāh dooh baad tado bā saroor säg hā —näng mä ta kyyh. ³⁷ —Ti hadoo né hē uwa bēeh hā. DooH ji gedu bā uwa bēeh papuuj hegän sooh do pan'aa ta hood b'éé byy säg gó. Tii d' ji adoo bā, uwa bēeh egän so bā, ta hood säg ganabāh hõm. Tii bā kā, uwa bēe waho bēeh da, ta hood kā karejā kán‡ —näng mäh. ³⁸ —Uwa bēeh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'ūūs doo gó —näng mäh.

³⁹ Ti m' taky hadoo ēnh ta see ky n'aa gó:

—Jé uwa bēeh mahÿÿnh do hajõõ ta baab haso dāk do heēek doo, papuuj dooh tagenaag bā. “Taw'āāts hē pooj nāh”, nāk sa kyyh§ —näng mä Jesus.

6

Saab ky n'aa hahÿÿh

¹ Hÿ hadoo mä Saab, Judah buuj rakamehehāk do noo gó, Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banāng doo me m' ratabës. Ramahõm me m', ta ma matëg tiriig ag mä raberik ta byyh banyyh hyb

† **5:35** Hahÿÿ d' Jesus hanāng pé ta tii: Ta ma matëg sii tabawāt nā bā, dooh ratay bā. Sa mahang Jesus badoh bā, tii bā da ratay kán.

‡ **5:37** Hahÿÿ da Jesus hanāng péh: DooH ji mekuuj bā papuuj tama metëek doo, pooj jé rabahed'oo do paa da. § **5:39** DooH papuuj Jesus ma metëek do rakarën bā, tahananāng pé m' tii. Ragenaag dāk pooj jé rabahed'oo doo. DooH rakarën bā reréd bā tii.

n'aa, tiriig rabawa hyb n'aa. ² Ti m' Pariséw sa sii habok do raky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa bë ky nadaheeh ër ky n'aa jaw'y'yk do Saab ky n'aa hã? Saab hã bë moo bok* —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh bë ner'ood bä g'eeh nyy da ër wahë makû Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bä?

⁴ Dawi ajëë suun P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã, ti m' tabadoo pãw P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã hatoonh doo, ti m' tabawa. Ti m' tanoo mä ta hataa rabawa. Jããm né hë paawä ta ti tób yt hã moo heb'ooh do haw'aa ta ti pãw Mosees ky n'aa jaw'y'yk do an'oo bät —näng mä Jesus sa hã.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ënh sa hã:

—ÿÿh, Aj'y'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ né hë ti Saab ky n'aa hã mejũũ doo —näng mä Jesus kyyh sa hã.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Ta see pé noo gó m', Saab see hã m', Jesus bahôm ënh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ti m' tama met'ëëg kãn P'op Hagä Do ky n'aa. Ti yt hã m' tabasooh aj'y'yy moo gadóm doo. Ta hub mä ti gadóm. ⁷ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa

* **6:2** Dooh ji moo wäd bä Saab hã Mosees ky n'aa jaw'y'yk do mejũũ. Tak'ëp Pariséw rahyb n'aa jew'y'yk Saab. Sa hã m' Jesus ma matëg ramoo bok tiriig ag rateh'y'yp do hyb n'aa. † **6:4** Jããm né hë paawä P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt moo heb'ooh do haw'aa ta ti pãw, P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'y'yd mehĩn do hyb n'aa.

jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hẽ m' ramatakëe mä Jesus aj'yy moo tahaso däg bã Saab hã. Ta moo tahaso däg bã Jesus moo wät né hẽ Saab hã kä sa hã. Rakarën paawä m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus ky nadaheeh do Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. ⁸ Jesus hapäh mä sa h'yyb. Ti m' Jesus ky hadoo aj'yy moo gadóm do hã:

—Ag'ëed däg sa mahang —näng mäh.

Ti m' aj'yy as'ëeg g'ëed kãn. ⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ eanh bë hã —näng mäh. —Nyy da ër ky n'aa jaw'yyk do metëek Saab ky n'aa hã? H'ëed ti taw'ãäts hẽ ji moo wät Saab hã? Baad hadoo do ji moo wät, nesaa do ji moo wät? Ji da hadoo do ji ed'ëep Saab hã, ji da hadoo do ji daj'ëep Saab hã? —näng mä Jesus kyyh sa hã.

¹⁰ Ti m' taty kaw'ööd däg kãn sa wë. Ti m' aj'yy hã kä taky hadoo:

—Madajoow a mooh —näng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow däk. Ahub däg kãn mäh, baad däg mä ta moo kä. ¹¹ Ti m' tak'ëp mä Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hẽ m' rakawaj'ãän kãn Jesus wë. Kaner'oot mä nyy d' rabad'oo ta hã.

Jesus asëm do 12 hedoo do tamejũũ do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' ta jawén Jesus basëek waëe jó taky n'aa etsëe hyb n'aa. Taky n'aa ets'ëe had'yyt hẽ m' atsëm. ¹³ Ti m' tabawag hõm bã kä tanaëenh mä ta wë sahõnh hẽ ta ma metëek doo. Tasëew hõm mä 12 sa mahang habong doo, tamejũũ do rabahadoo hyb n'aa. ¹⁴ Hahÿÿ d' mä tasëew hõm do sa häd:

Simaw mäh, Peed ta häd n'oo däk doo. Ta jawén mä Ñn-Deréh, Simaw hỹÿj. Ta jawén mä Tsijaag, Jowāw, Pirip, Batoroméw, ¹⁵ Matew, Toméh, Tsi-jaag Aw-Pew t'aah, Simaw “Serot” ramaneënh doo,† ¹⁶ Judas (Tsijaag t'aah), Judas Ikarijot kä m', Jesus haëej däk do majĩ hã.

Jesus metëek do nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hã panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahyng waëe jó naa. Ta hõõ bä m' rabaym dó tabasaté bä. Hajök ta hataa wób tii bä hab'ëeh. Hajök né hë m' ta wób tii bä m' rakata padëek. Judah häj n'aa bä naa m' rabana ta wób. Jerusarënh bä naa m' ta wób. Panang Tiir, Sidõn häd enäh doo, akajar nabyy me badäk doo bä naa m' ta wób. ¹⁸ Tii bä m' rabana Jesus ma metëek do ramaa newëe hyb n'aa. Nahëe enäh do na-ããj mä rabena Jesus basog hõm hyb n'aa sa nahëeh. Sa mahang ti abong karap'aar h'yyb hã hadäk doo. Jesus hebëe hõm mä karap'aar h'yyb nesaa do sa hã hanäng do paah. Heso padëek mäh. ¹⁹ P'op Hagä Do anoo ta hejój tabahajaa hyb n'aa sahõnh hë sa nahëe tasog hõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' sahõnh hë rakarën mä ta hã ramoo kajäk.

²⁰ Ti m' ta ma matëg wë Jesus ty däng, ti m' taky hadoo sa hã:

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, kas'uut doo,

† **6:15** Judah buuj sa häj n'aa bä Roma buuj ramejũũ noo gó, Judah buuj wób rakarën rakamaj'ĩ Roma buuj sa wë. Dooh rakarën bä Roma buuj mejõ bä sa hã. Roma buuj wë kamaj'ĩ do ramaneënh Serot . Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw rawén maneënh “Simaw Serot”.

P'op Hagä Do bag'ääs do karapee bë bahadoo do
hyb n'aa.

21 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hÿÿ kä
has'aah doo,

ta jawén kä bë waa enäh do hyb n'aa.

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hÿÿ kä h'yy
kame'oot doo,

ta jawén bë kawew'aam bë tsebé do hyb n'aa.

22 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hëp ÿ n'aa,
Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do hyb n'aa, bë
wë rah'yy gaëëj bä, bë raty n'aa gesyyg bä, bë raky
n'aa rejã bä, nesaa do bë ky n'aa ran'oo bä. 23 Baad
had'op do P'op Hagä Do anoo da bë hã ta sãm hÿ
pong jé. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë tseb'ee tii d' bë
hã radoo bä. Bë getsëg da tak'ëp bë tsebé do hyb
n'aa. Tii d' né paa sa wahë makû rabad'oo P'op
Hagä Do ky n'aa rod sa hã, rarejãã na-ããj hë sa hã
—näng mã Jesus.

24 —Ta wób dooh da rah'yy gadajaa bä.

Baad nado da bë hã da hë tak'ëp ma näng doo,

ta jawén kä dooh bë gado wäd bä do hyb n'aa
hanäm doo.

Sahõnh hë bë gado wät paah.

25 —Baad nado bë hã da, da hë tak'ëp waa enäh
doo,

ta jawén bë basaah do hyb n'aa da.

—Baad nado bë hã da, da hë bë kawew'aam doo,

ta jawén bë h'yy kame'oot do hyb n'aa da, bë h'yy
katón do hyb n'aa da.

26 —Baad nado bë hã da sahõnh hë bë hã raj'aa
etsëë bä.

Tii d' né paa sa wahë makũ raj'aa etsë P'op Hagä
Do ky n'aa rod heh'äät nadoo doo. §

Ji majũ ji kamahãn do panyyg n'aa hahỹyh

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bëeh, ÿ her'oot do maa new'ëë doo, ÿ ma-
her'oot hahỹyh da: Bë kamahãn da bë majĩ. Bë
moo bok baad hadoo do bë wë h'yy gaëenh do hã.

²⁸ Bë ky n'aa edëë bë ky n'aa wasee do hã. P'op
Hagä Do hã bë ky n'aa ets'ëë bë hã rejãã doo —
näng mäh. ²⁹ —Õm rapa ewyh bä manu mebyng
hyb n'aa paawä, mamabaaj manäh. Man'oo a ta pa
s'ee hënh rabewyyh hyb n'aa. A hatsë a hã hadäk
do rado hõm bä, na ramahũũm a saroor na-ããj hë.

³⁰ Man'oo a hã retsëë doo. A ma rado hõm bä,
mamejõ manä ragabaanh. ³¹ Taw'ãäts hë bë moo
boo ta wób sa hã baad hadoo doo, bë karën do bë
hã ramoo bok doo —näng mä Jesus kyyh.

³² —Jããm né hë bë kamahãn bä bë hã kamahãn
doo, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bä tii d'
bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'ooh
doo, ti na-ããj hë rakamahãn sa hã kamahãn doo.
Ti hyb n'aa bë hã kamahãn do bë kamahãn bä,
doo sa bahãnh bë ado bä. ³³ Baad hadoo do bë
moo boo bä bë hã baad hadoo do moo bok do sa
hã, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa etsëë bä tii d' bë
bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'ooh doo, tii
d' né hë rabad'oo ênh. ³⁴ Jããm né hë bë an'oo bä
bë dajëër uuh hedoo doo, bë waa hedoo doo, p'aa
hënh hab'aanh do hã, dooh P'op Hagä Do bë taj'aa

§ **6:26** Baad nado sa hã Jesus wén her'oot, P'op Hagä Do rejãã do
hyb n'aa da sa hã, ta ky n'aa rod heh'äät nadoo do tarejãã do paa
hadoo.

etsëë bä tii d' bë bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do moo heb'ooh doo, ti na-ããj né hẽ tii da né hẽ rabad'oo ãnh sa da hadoo do hã. Ragahëën p'aa hẽnh rabaj hõm doo. ³⁵ Doo tii d' bë adoo bã —näng mäh. —Bë kamahãn bë majĩ. Baad hadoo do bë moo boo sa hã. Bë an'oo retsëë doo. Bë gadaa manã p'aa hẽnh rabaj bã. Tii bã da baad had'op do P'op Hagã Do banoo bë hã ta sãm. Sahõnh Hẽ Sa Bahãnh Hadoo Do taah bë tii bã. P'op Hagã Do ky enyym tamasa do baad ganadoo do sa hã, ky nes'aa do sa hã na-ããj hẽ. ³⁶ Taw'ããts hẽ ta wób kamahãn gó bë t'yyd mehĩn bë Yb, P'op Hagã Do t'yyd mehĩn doo da.

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do panyyg n'aa hahỹh

³⁷ —Bë ky n'aa ety manã ta wób, dooh tii bã bë P'op Hagã Do ky n'aa ety bã kã. Baad nadoo do hã bë ky n'aa ety manã bë da hadoo do sa mo haj'aa p'ãã, dooh bë tii bã P'op Hagã Do ky n'aa ety bã bë mo haj'aa p'ãã. Bë hyb n'aa mabaan sa hã taw'ããts hẽ nadoo do sa mo haj'aa hã, tii bã da P'op Hagã Do mabaan nesaa do bë mo haj'aa hã. ³⁸ Bë an'oo ta wób sa hã, tii bã da P'op Hagã Do banoo bë hã. Baad P'op Hagã Do banoo da bë hã. Panyyg gó bë ý maher'oot nyy da P'op Hagã Do banoo bë hã: Ky en'yym doo, baad tiriig tym hes'ëëm doo, baad ta hood gad'ëë däk do hanoo do hadoo P'op Hagã Doo. Baad ub bë hã tabanoo, dooh tabaa es'ĩ bã. Ta wób hã bë anoo do pénh da, tii da né da P'op Hagã Do banoo bë hã.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ãnh. Panyyg gó m' tabeh'ũũm:

—Ty tamah do dooh tahaja bä ta da ty hadoo do tamahũũm bä ta tyw n'aa hēnh. Ta s'ee hēnh, gadarong doo hēnh rakajäk séd hã —näng mäh. ⁴⁰ —Doo ma kametëek do ta ma matëg bahānh tado bä. Ma kametëek do tahaja däk bä tama kametëek doo, ta ma matëg da hado däk, séd demuun rabahaja padëek —näng mäh.

⁴¹ —Hëd n'aa mamatakëe b'aa hyyj its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anäng? ⁴² Hëd n'aa, “Na b'aa hyyj a matym gó hatu do ÿ ado hõm”, mabanäng, dooh b'aa haeh do mamatakä bä a matym gó hanäng doo? J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado nä pooj jé b'aa a matym gó hakëe doo. Tii bä da mabahapäh baad ub mabado hõm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyj —näng mä Jesus.

Ji bawät do hã ji h'yyb gó hanäng do kametëeh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴³ Ti m' taky hadoo ënh:

—Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag, dooh ta ag nes'aa bä. Ti hadoo né hë joom see baad nadoo doo. Ta hēnh hēnh ta ag hahõm. Doo baad hadoo do ta ag. ⁴⁴ Joom ag hã ji bahapäh joom ÿÿn. Doo ji awyyd bä wiigo ag sasëng tëeg hedoo do hã. Doo na-ãäj hë ji awyyd bä uwa ag hetëk do hã. ⁴⁵ Ti hadoo ji hã. Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né hë ji her'oot —näng mä Jesus kyyh.

Tób tema do ky n'aa gó Jesus beh'ũũm do ky n'aa hahÿÿh

46 Héd n'aa ÿ bë maneëenh “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, dooh ÿ bë ky dahé bã ënh? 47 ÿ metëeh da ny hadoo ÿ ma metëek do maa newëe doo, ky daheeh doo. 48 Tób tama do hadoo da tii. T'õp tagagoos ta tu n'aa tyw n'aa tababang bã, pä banäng bã. Tamii bag'yyp bã ta tób hã, wän n'aa hejoonh do badäng bã ta hã, dooh ta tób tatë hyy bã, baad ta tób ta tu n'aa babang bã tabejëh do hyb n'aa. 49 Ti nado këh ÿ maa newëe do ky nadaheeh doo. Tób tama doo, j'ooj ta tu n'aa tabetuu daap hë, dooh tahej'oonh péh. Tamii bag'yyp bã ta tób hã, wän n'aa hejoonh do adäng ta hã, tii b' tabatë hyng. Sahõnh hë takarejãã ta tób.

7

Warahén sa wahë n'aa see Jesus hã h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' Jesus bahajaa bã kä ta ti sa hã ta her'oot doo, tababaaj hõm kãn panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh. 2 Tii bã panang bã ti awät mä Roma buuj warahén n'aa sa wahë n'aa seeh. Nahëe näng mä ta karom. P'eets mä tadajëp ta nahëe mahÿÿj. Baad mä ta kariw n'aa kamahãn tii. 3 Ti m' ta kariw n'aa, warahén sa wahë n'aa, ky n'aa napäh mä Jesus. Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa wób tamejüü mä Jesus wë, ramaher'oot hyb n'aa tabana hyb n'aa, ta karom tabahaso däk hyb n'aa m'. 4 Ti m' rakajaa bã kä, tak'ëp mä Jesus ramaher'oot rats'yyt doo. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Taw'ããts hë maky dahé õm tats'yyt doo —näk mäh. 5 —Takamahãn né hë ëer, Judah buuj. Taky

gabuu j ratama tób P'op Hagä Do panyyg äã yd naherot doo —näk mä sa kyyh Jesus hä.

⁶ Ti m' Jesus bahõm kãn sa sii. Ti m' warahén tób bedaa däk bä m' warahén mejũũ ta najiis wób ragadoo hyb n'aa Jesus, ramaher'oot hyb n'aa. Hahỹỹ da m' rapanäk Jesus hä warahén kyyh:

—Wahëh ỹ n'aa, hä ỹỹ ỹ hyb n'aa sakog its a hä. Ti hyb n'aa mahyb n'aa tón manä tóp ỹỹ gó mabajëë suun do hä. Jããm né hë mabana. ⁷ Ỹ hyb n'aa sakog its a hä. Ti hyb n'aa a wë ỹ nahõm. Taw'ããts hë babä naa mamejũũ ta nahëë hä, tii bä karom ỹ bahas'oo däk da. ⁸ Tii d' ỹ wén edoo ỹ na-ããj né hë ỹ ky daheeh wahëh ỹ n'aa ramejũũ do ỹỹh. Ỹ na-ããj hë, warahén ỹ n'aa ỹ mejũũ, ỹ raky daheeh. Ta see ỹ mejõ bä, “Ahõm”, ỹ noo bä, ahõm né hë. Ta see ỹ mejõ bä, “Ana”, ỹ noo bä, ana né hë. Karom ỹỹ ỹ mejõ bä, “Hahỹ mamoo wäd”, ỹ noo bä, ỹ taky daheeh né hë —tii da m' sa kyyh, warahén kyyh hä.

⁹ Ti m' Jesus maa napäh bä m' warahén mejũũ do raher'oot do warahén kyyh, tahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' taty kaw'õöd däk hajõk ta sii han'aa do sa wë, ti m' taky hadoo sa hä:

—Baad bë ỹ maher'oot —näng mäh. —P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ỹ hapäh nä pé Isaraéw buuj sa mahang tak'ëp hä ỹ h'yy ka'eeh doo, hahỹ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo doo, h'yy ka'eeh do hadoo —näng mä Jesus.

¹⁰ Ti m' warahén Jesus wë tamejũũ do rababaaj nä bä m' warahén tób hënh, has'oo däg kãn mä ta karom kä ta hä rahegãã bä kä.

*Jesus h'yyb tym ganä däk do dajëp do paa panyyg
n'aa hahÿÿh*

¹¹ Ti m' ta jawén kä m' Jesus bahöm kän mä panang Naïn häd näng doo hënh. Ta ma matëg, hajök ta wób na-ããj hë Jesus rahada mäh.

¹² Panang noo bä m' Jesus kajaa bä kä m' tama-muun mä ti buuj. Ramanaa mä dajëp doo. Radakä paawä m'. Jããm né m' sét né hë m' ta ti patug tamaa wät do t'aah. Hajök ta tii bä buuj rahadaa nä ta ÿÿn. ¹³ Ti m' Jesus baheg'ããs bä m' ta ÿÿn, tat'yyd mehÿn mä ta ti ÿÿnh.

—Aód manäh —näng mä ta hä.

¹⁴ Ti m' Jesus bahöm rabatook hënh ta tyng jó, ti m' ta tyng hä tamoo däng. Ti m' kamag hat'ook do rabaym. Ti m' Jesus ky hadoo:

—Pahëew —näng mäh. —A hä ÿ mejüü: Nu gas'ëeg gahëè! —näng mä Jesus kamag hä.

¹⁵ Ti m' tanu gas'ëeg gahäng dajëp do paah. Ti m' taber'ood däg kän. Ti m' Jesus bahaëëj däg kän ta ÿÿn hä.

¹⁶ Ti m' sahõnh hë rameuuj bong mäh, P'op Hagä Do hä m' raj'aa etsë mäh.

—P'op Hagä Do ky n'aa rod tak'ëp haj'ap do kas'ee kän ër mahang —näk mä sa kyyh. —P'op Hagä Do bahyng ta karapee tamasa hyb n'aa —näk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus mo haj'aa hä kä sahõnh hë rapanäg hõm ta wób, Judah häj n'aa haw'ããts hë m', Judah häj n'aa pa hë habong do na-ããj mäh.

*Jowãw nu gahem'uun do mejüü do Jesus reanh
do panyyg n'aa hahÿÿh*

18 Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matëg ramaher'oot mä ta hã sahõnh hẽ Jesus moo wät do ky n'aa. Ti m' Jowāw naëënh ta wë pawóp hẽ ta ma matëg. 19 Ti m' tamejũũ mä Jesus wë rabahõm.

—Hahỹỹ da bë eaaj Jesus hã: “Õm né hẽ ti P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see ti ãã gada?”, denoo da —näng mä Jowāw nu gahem'uun doo.

20 Ti m' Jesus wë rakajaa bä kä m' raky hadoo ta hã:

—Jowāw nu gahem'uun do ãã tamejũũ, õm ãã eanh hyb n'aa õm né tado bä P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see apäh ti ãã gada doo? —näk mä sa kyyh.

21 Ti noo gó né hẽ hajõk sa nahëë Jesus asog hõm doo. Hajõng nahëë Jesus asog hõm doo. Ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh. Sahõnh ta ti nahëë tabasog hõm. Karap'aar h'yyb nesaa do ta wób hã hanäng do tahebëë hõm. Ty tsehët doo, sahõnh hẽ taty enä hõm, baad rabahapëë padëëk Jesus mo haj'aa. 22 Ti m' Jowāw mejũũ do hã Jesus ky hadoo:

—Bë ahõm nä, bë maher'ood Jowāw babä bë hapäh doo, bë maa newëë doo: Ty temah do paah, rahapëë padëëk. Nabong do paah, aboo padëëk p'aa hënh. Rog manahuuh doo, ahub padëëk p'aa hënh. Nabuuj gatamah doo, ramaa napëë padëëk. Dejëp do wób genä bong ỹ an'oo bä. P'op Hagä Do panyyg hanäm do na-ãāj hẽ kaher'ood däk kas'uut do sa hã. 23 Ky n'aa kedëng da jé ỹ moo wät do hyb n'aa, ỹ her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bä hã ỹ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bë her'ood Jowāw

hã —näng mä Jesus kyyh Jowãw nu gahem'uun do mejũũ do sa hã.*

²⁴ Ti m' Jowãw nu gahem'uun do mejũũ do rababaaj hõm jawén paa bä kä, hajõk do hã Jesus her'ood kãn Jowãw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahỹỹ da m' ta kyyh:

—H'ëed ti bë heg'ããs tabanawäng hënh? Jawii bah'ood ahëm do g'eeh bë heg'ããs? ²⁵ Ti tanado bä, h'ëed ti bë heg'ããs t'ĩĩ hënh? Aj'y saroor ky n'aa gebah do dadäk do bë heg'ããs t'ĩĩ hënh? Dooh. Saroor ky n'aa gebah do hanäm do dadäk doo, sahõnh hë rah'yy karën do sa wë hanäng doo, dooh raboo bä tabanawäng bä. Sa wahë n'aa tób hanäm doo gó rababok tii. ²⁶ Ti tanado bä, h'ëed ti bë heg'ããs t'ĩĩ hënh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bë heg'ããs? Ýỹ. Ti né ti bë heg'ããs. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahãnh tii.† ²⁷ Ta ti né hë ta ti aj'y ky n'aa näng do P'op Hagä Do kyy kerih do hã. Hahỹỹ da ta ky n'aa: “Ý mejũũ da panäk ý n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyyw däk hyb n'aa a pooj jé”,‡ näng kerih doo.

²⁸ —Baad bë ý maher'oot —näng mä Jesus. —Badäk hahỹỹ bä habong do sa mahang, dooh Jowãw bahãnh nu gadäk péh. Ti tahado né paawä, P'op Hagä Do bag'ããs do karapee hedoo do sa mahang, jããm hë hyb n'aa sakog its né paawä, Jowãw

* **7:23** Jesus moo wät do hã wyt ta maab hë P'op Hagä Do hanaa. Ti hyb n'aa tamejũũ Jowãw ramaher'oot tamoo wät do hã. Isajas 61.1 hã takerii däk ti P'op Hagä Do ky däng do ky n'aa. † **7:26** P'op Hagä Do ky n'aa rod bahãnh Jowãw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa Jowãw bahadoo do hyb n'aa. ‡ **7:27** Marakijas 3.1

bahãnh tanu gadäk hÿÿ kä —näng mä Jesus. §

²⁹ Ti m' hajök doo, dajëër gahed'aak do sii hë né hë m', ramaa napäh bä m' Jesus her'oot doo, P'op Hagä Do hä m' raky kajäk. Baad ub sa hä P'op Hagä Do moo wät doo. Jesus her'oot do rawén gen'aak, Jowãw nu gemuun hõm do hyb n'aa p'ooj ub sa hä. ³⁰ Pariséw, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hap'ëeh do na-ããj hë, dooh m' ragado bä sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Rawén ganadoo mäh, dooh paa m' rakarën Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy gó da ÿ baher'oot da, da hë badäk hahÿÿ hä habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? —näng mäh. ³² Hahÿÿ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ëeh do ramas'uunh do hadoo. Hahÿÿ da karepé wób sa kyyh ta wób hä: “Raketëe do pud n'aa ãã gamehÿÿh bë tsebé hyb n'aa paawä, dooh masunh do bë as'ããw bä. Tii bä dajëp do heen n'aa ãã wareem, masuuj gó bë ba'oot hyb n'aa paawä. Ti na-ããj dooh bë karën bä. Dooh h'yy ketón gó bë masuuj bä”, näk karepé ta wób sa hä. ³³ Ti hadoo né hë da hë habong doo. Tabad'op hë ji raky dahé bä, dooh na-ããj hë ragenaag bä ji moo

§ **7:28** Jesus kajaa do poojjé Isaraéw buuj P'op Hagä Do bag'ääs. Sa hä tabanoo ta ky n'aa jaw'yyk doo, raky daheeh hyb n'aa. Ti noo gó Isaraéw buuj P'op Hagä Do ky dah'eeh do ramaneëënh P'op Hagä Do karapee. Ti see né hë Jowãw nu gahem'uun doo. Sa mahang dooh hanäng pé Jowãw bahãnh pé hyb n'aa jawyg ub doo. Jesus du doo tabag'ääs do sahõnh hë ta hä h'yy ka'eeh doo, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-ããj hë. Ta ti tamaneëënh ta karapee, tabag'ääs doo. Sahõnh hë ta ti Jowãw bahãnh kä. Ky n'aa netsëeh do sa mahang habong doo, ti na-ããj hë Jowãw nu gahem'uun do bahãnh ranu gapad'ëek hÿÿ kä.

wät doo. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ëeb mahÿÿnh do teëg bä. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagä Do tah'yyb en'yym. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yyb mahũũm mä tii”, bë nooh. ³⁴ ÿÿ kä, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ eëek, ÿ awa. Ti hyb n'aa ÿ bë maneëënh, tahawaa, heëek do men, dajëër gahed'aak doo, nesaa do moo heb'ooh do sa najjiis. ³⁵ Æã raganado né paawä, P'op Hagä Do né hë ti ÿÿh, Jowāw na-ãj hë h'yy gan'yyh doo. Æã ma met'ëeg wät do ky dah'eeh do baad rababok do hã takametä däk tii.

Buu benyym do Jesus tsyym hã ÿÿnh ahoog wät do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' Pariséw see Jesus tabats'yyt ta tób hënh tabawëh hyb n'aa ta sii. Ti m' Jesus bahõm kãn ta tób hënh. Ti m' tabahyy sooh ta tyng hã rabahed'oo doo da, ta jawén p'aa hënh mä ta tsyym bëeh. Ti m' rabawëë kãn. ³⁷ Ti m' ta ti panang bä ti awät mä ÿÿnh nesaa do moo hew'ëët do paah. Ti m' taky n'aa napäh bä m', Pariséw tób hënh Jesus bawëh bä m', t'ĩ hënh mä tabahõm. Buu benyym do ta moo gó. Pä s'ëeb, buu benyym do hood. ³⁸ Ti m' Jesus tsyym hã m' ta taron nu paa me tabahyy häng. Ti m' tabaoot. Ta ty nabëëh Jesus tsyym hã takajak. Ti m' tabahawuuk ta sëen me. Jesus mä tatsyym tsanetsup, ta hã taweh'ëeh do heen n'aa. Buu benyym do tah'ook mä Jesus tsyym hã.

³⁹ Ti m' Pariséw Jesus hats'yyt do bahapäh bä m' ta tii, ta h'yyb gó m' taky hadoo: “P'op Hagä Do ky n'aa rod tado bä paawä hahÿ aj'yy, tahapäh paawä jaa ti ta ti ÿÿnh. Tahapäh paawä ti nesaa do moo hew'ëët doo. Tabahapäh bä paawä, dooh tagado

bä ỹỹnh ta hã moo wät doo”, näng mä Pariséw ta h'yyb gó.

⁴⁰ Ti Jesus h'yyb hapäh mä ta ti Pariséw. Ti m' taky hadoo:

—Simaw —näng mä ta hã. —Ỹ karēn paawä òm ỹ maher'oot —näng mäh.

—Éj. Ỹ mamaher'ood ma matëg —näng mäh.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo, panyyg gó m' tabenaa wät:

—Ti abong pawóp hē ajyy. Kũüt enäh sa kariw n'aa wë. Ta see kũüt 50, ta see kũüt 500. ⁴² DooH rahaja bä repaag bä sa kũüt. Ti hyb n'aa sa kariw n'aa bawug hõm sa kũüt. Hỹ kã, ỹ eanh a hã —näng mä Simaw hã. —Ny hadoo do sa kariw n'aa tak'ëp takamahän up a hã péh? —näng mä Jesus.

⁴³ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Hã ỹỹ, kũüt eh do paah —näng mäh.

—Ti né hē —näng mä Jesus. —Baad a kyyh —näng mäh.

⁴⁴ Ti m' ỹỹnh wë taty kaw'õöd däk. Ti m' Simaw hã ta ky hadoo:

—Mahegãã hahỹ ỹỹnh —näng mäh. —A tób gó ỹ bajëë suun bä, dooh naëng ỹ man'oo bä ji bahed'oo doo da, tsym ỹ hetsyd. Hahỹ ỹỹnh kã, tsym ỹ ta ty nabëë me tatsahë däk, ti tabawug hõm ta sëen me —näng mäh. ⁴⁵ —Ỹ kajaa bä, dooh ỹ matsanetsub bä makedëng do heen n'aa ji bahed'oo doo da. Hahỹ ỹỹnh kã, dooh teréd bä tatsanetsup do tsym ỹỹ hã, ỹ kajaa bä tadu dahäng do né hē. ⁴⁶ DooH mahawug bä ta syyj buu benyym do nuh ỹỹ gó ji bahed'oo doo da. Hahỹ ỹỹnh, buu benyym do tahah'ook tsym ỹỹ hã. ⁴⁷ Tak'ëp ỹ tawén kamahän,

hajõng nesaa do ta wë hanäng do paa P'op Hagä Do mabaan hõm do hyb n'aa. Kanahën hadoo do nesaa do hä näng do P'op Hagä Do awug hõm doo, kanahën doo hë P'op Hagä Do takamahän —näng mä Jesus Simaw hä.

⁴⁸ Ti m' yÿnh hä kä Jesus ky hadoo:

—Nesaa do a hä hanäng do paa kado hõm —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Simaw atsyyd bong do wób sa h'yyb gó m' rabadoo:

—Jaa ti hÿÿh? Tahajaa g'eeh nesaa do tado hõm bä? Jáãm né hë P'op Hagä Do hajaa tii —näk mä sa h'yyb gó.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh yÿnh hä:

—Õm P'op Hagä Do wén ed'ëep nesaa do mahänh, hä y mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kä h'yyb näm doo me —näng mä Jesus.

8

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti jawén mä sét panang ken'yyh bä m' Jesus her'ood hõm mä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm doo. ² 12 hedoo do ta ma matëg rahada mä Jesus. ² Ah'üüm mä na-ääj hë ta sii yÿj wób, karap'aar h'yyb nesaa do sa hä padëek do paa Jesus habëe hõm do sa hä, sa nahëe tado hõm do sa hä. Sa mahang ti awät mä Marija Madarën häd näng doo, ⁷ karap'aar h'yyb ta hä henyh do paa Jesus habëe hõm doo. ³ Ta see häd mä Jowän, Kusa häd näng do yÿm. Häj n'aa wahë n'aa Eróts häd näng do kaser n'aa m' ti ta patug. Ta see häd mä

Susãän. Hajõk mä ÿÿj wób rahada Jesus. Sa dajëër me ramasa Jesus ta ma matëg daheeh sa waa hä.

⁴ Ti m' hajõk ta wób kata padëek mä Jesus wë. Jé pad'yyt hë naa rabena. Ti m' ta ma matëg hä tamaher'oot hahÿ panyyg:

⁵ —Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajäk. Ta wób ratsabeeb hõm, ta wób taw'ëed rabajóh jëng. ⁶ Joom tym wób kajäk pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahën its k'ãäts tii bä. Ti taganyyh bä nanyyw hë tatsawyy jëng, dooh tabatsahëë ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bä. Ta nemuun sasëng gajewäng. Tii bä kä, dooh tawëë wäd bä kä sasëng hyb n'aa. ⁸ Ta tym wób kajäg kän baad tabadoo bä. Genyyh, baad tabawäng, baad tabeaak. 100 nuu me tabejoom do bahãnh tabeag kän baad tabadoo bä kajäk doo —näng mä Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'ood kän.

Ti m' tabahajaa bä panyyg taheer'oot doo, taky hadoo:

—Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ãäts hë tahyb n'aa matakëë —näng mäh.

⁹ Ti m' ta ma matëg beanh ta hä nyy d' tahanäng pé m' ti panyyg. ¹⁰ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hä P'op Hagä Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do bag'ãäs do hä. Ta wób sa hä, P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do sa hä, ÿ maher'oot panyyg ky n'aa me —näng mäh. —Ti hyb n'aa, “rahegãã né paawä m', dooh m' rah'yy genä bä. Ramaa newë né paawä, dooh tagah'ood bä sa hä”^{*} —näng mä Jesus kyyh sa hä.

^{*} **8:10** Isajas 6.9

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ěnh:

—Hahỹỹ d' tahanäng pé panyyg ky n'aa: Joom tym, P'op Hagä Do kyyh. ¹² Joom tym wób ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hä. P'op Hagä Do kyyh sa h'yyb gó kajäk do Dijab asog hõm raky nadaheeh hyb n'aa, ranedëp hyb n'aa nesaa do mahãnh. ¹³ Joom tym wób pä banäng bä kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hä. Ramaa newëë bä h'yy gadajaa gó ragado né hë paawä, nayyw hë rah'yy gejë hõm. Joom kóm nanäng nä do hadoo sa hä. Pooj jé dó raky daheeh. Tii bä, hejooñh doo me P'op Hagä Do metyy bä baad rah'yy kae bä, nayyw hë rah'yy gejë hõm. ¹⁴ Joom tym wób sasëng mahang kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hä. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëë né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hë badäk hahỹỹ hä ji bawät do hä.† Dajëër hä, sa ma hä, rakarën do hä rahyb n'aa hũũm had'yyt hë. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahõm. Joom neaak do hado däk tii. ¹⁵ Joom tym wób baad tabadoo bä kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hä. Baad ub sa h'yyb, t'õp madäk doo me ramaa newëë. P'op Hagä Do kyyh ramaa napäh bä, baad rabenäm sa h'yyb gó. Rahyb n'aa matakä had'yyt hë ta hä. Tabad'op hë rah'yy gejë hõm. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom he'aak do hadoo tii —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti m' taky hadoo ěnh:

† **8:14** Ta ti hedoo do hä raty kanewad had'yyt hë. Rahyb n'aa tón had'yyt hë sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo.

—Ta bag dooh ji gataa so bä ji bejën hyb n'aa manajuu yt hä, ji bejën hyb n'aa ji jó yÿh do yt hä. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëë pëë do rabahapäh hyb n'aa. ¹⁷ Ta ti hadoo da y ma metëek do hä: Sahõnh hë kejën nä doo, ji nahapäh nä doo, ta jawén kä da sahõnh hë da rabahapäh, wyt ta maab däg da sa hä. ¹⁸ Ti hyb n'aa taw'ääts hë baad bë hyb n'aa matakä bë maa newëë do hä. Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahãnh P'op Hagä Do banoo nä ta hä ta h'yy ganäng doo. Jé kanahën d'os hë h'yy ganäng doo, tahajaa do ted'oo doo, P'op Hagä Do ado hõm da ta hä kanahën d'os hadoo doo[†] —näng mä Jesus.

Jesus wakãän heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus yÿn, ta wakãän sii hë m' rabana, Jesus raheg'ääs. Du daa m' rakad'oo pé hajök do hyb n'aa ta w'oo hä hab'ëeh doo. ²⁰ Ti m' rë tanyy ky hadoo ta hä:

—A yÿn, a wakãän ta w'oo hä rabab'ëeh. Õm mä raheg'ääs —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hë P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, ky dah'ëeh doo, ti né hë ëën hadoo, ti né hë wakãän haa hadoo —näng mäh.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus baher'oot ta ma matëg sa hä:

—Ti bä, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé.

[†] **8:18** Ta ti tawén kado hõm sa hä, rahyb n'aa manatakëë do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bä P'op Hagä Do panyyg hä.

Ti m' ragatsäg t'oonh marakate gó. ²³ Ti m' rabatsäk bā kā m' Jesus aā sooh mäh. Ti m' bah'ood bana kån tak'ëp. Tewëep mä maadaka. Marakate m' tetaa m'. Äm n'aa näng. P'eets mä marakate bagyyb jëë paawä.

²⁴ Ti m' ta ma matëg ramebëë nyyh, ti m' raky hadoo:

—Äã Wahë N'aa! —näk mäh. —Ër ag'yyp da! —näk mäh.

Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wäd. Badatih däk mäh.

²⁵ —Dooh hä ÿ bē h'yy kasadëë bā? —näng mäh.

Ti m' tak'ëp mä rabeÿÿm bong, tak'ëp mä rameuj bong. Ti m' rakaner'oot sa mab hē:

—Jaa ti hÿÿ éh? Bah'ood, maadaka sii hē raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Ti m' rakajaa Geras buuj sa häj n'aa bā, karaj'aa tamyyj jé, Garirej häj n'aa nu masee me.

²⁷ Ti m' Jesus gatsäg nyyh bā kā m', nayyw hē m' tabana ta wē aj'yy mera doo, karap'aar h'yyb hä näng doo, ta tii bā babuuj. Bāp peej mä tabawät ta si n'aa hē. Bāp peej däg mä tanaā wät tób yt hä. Pā gabaho doo gó, panang buuj dejëp do sa kamag n'aa radebong doo bā tabahe'ÿÿh. ²⁸ Ti m' Jesus tabahapäh bā m' tak'ëp mä tageëëj wät. Jesus matym gó m' tabadëë hyng. Tak'ëp mä ta kyyh:

—H'ëed makarën wē ÿÿ, Jesus, P'op Hagä Do T'aah, Sahõnh hē Bahãnh Hadoo Do T'aah? ÿ d' marejã manäh! —näng mäh.

29 Tii d' tawén edoo mäh, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do hyb n'aa m'. Hajõõ nuu me m' karap'aar h'yyb bejeng ta hã tamera doo. Haak sapuuw hadoo doo me né hē m' ramoo maw'yyd né paawä m', ratsyym mew'yyd hõm paawä m', hagã nyy né paawä m', tagahet'ëeh mä haak sapuuw hadoo doo. Tabanawäng hēnh daap mä tawajaah karap'aar h'yyb an'oo bä.

30 Ti m' Jesus beaanh ta hã:

—Nyy d' a häd? —näng mäh.

—“Hajõk Doo” äã häd —näng mäh.

Hajõk karap'aar h'yyb ta hã hanäng, tii d' ta häd tawén hadoo. 31 Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rets'ëe had'yyt mä Jesus hã tanah'eed hyng hyb n'aa tabanesaa hēnh.

32 Hajõng mä too yb tii b' habëeh karaj'aa takëen hã, wajapëm doo bä. Tii b' mä sa waa rabahew'aa. Ti m' karap'aar h'yyb rabetsëe Jesus banoo hyb n'aa rabajëe pëe too yb hã. Ti m' Jesus banoo t'ïi hēnh sa hã kä. 33 Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kãn aj'yy hã hanäng do paah, too yb hã m' rabajëe pä kãn. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëenh tame wajapëm doo hēnh, tame m' rakejäg bëenh. Ti m' t'õp mä rapehäs.

34 Ti m' too yb hagã n'aa rabahapäh bä m' ta tii, waj'aa bong mäh. Sa panang bä, panang nedaa bä na-ããj mä ramaher'oot sahõnh hē rahapäh doo.

35 Ti m' t'ïi hēnh buuj rabana t'ïi hēnh rabaheg'ääs hyb n'aa ky n'aa näng doo. Ti m' Jesus wë rakajaa bä kä, rabahegää kãn aj'yy hajõng do karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paah. Asooh mä Jesus tsyym pa. Saroor näng mäh, baad däg mä ta h'yyb

tym. Ti m' rabeÿÿm bong. ³⁶ Ti m', ta ti hap'ëeh do rabaher'ood kân han'aa do sa hã kã, ta ti aj'yy ky n'aa, Jesus ahub däk do ky n'aa. ³⁷ Ti m' ta ti babuuj rabetsëë Jesus hã, tabahôm hyb n'aa sa häj n'aa bã naa. Tak'ëp mä rabeÿÿm bong rawén eanh tabahôm hyb n'aa. Ti m' Jesus gatsëg so kân marakate gö, ti m' tabahôm kân.

³⁸ Aj'yy kã m' karap'aar h'yyb nesaa do hadäk do paa m' betsëë Jesus hã, Jesus sii tabahôm hyb n'aa. Ti m' Jesus baher'oot ta hã tabahôm hyb n'aa. Hahÿÿ da m' taky hadoo ta hã:

³⁹ —Abaaj hõm a tób hënh, a wakãân rababong hënh. Maher'ood sa hã sahõnh hë taw'ãäts hë hadoo do a hã P'op Hagä Do mo haj'aa, õm tahuub däk doo —näng mä Jesus kyyh ta hã.

Ti m' aj'yy bahõm kân. Taher'oot mä sahõnh hë panang buuj hanäm do Jesus mo haj'aa ta hã.

ÿÿnh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'yy ganä däk do ky n'aa daheeh hahÿÿh

⁴⁰ Ti m' Jesus batsëg hõm bã p'aa hënh karaj'aa tamyyj jé, hajök baad ragadoo. Jesus mä ragadaa b'ëeh. ⁴¹ Ti m' aj'yy Jaj-Ro häd näng do bana Jesus wë. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do sa wahë n'aa see m' tii. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' tak'ëp mä tabetsëë ta hã ta tób hënh tabahôm hyb n'aa ta sii. ⁴² Jãäm né m' sét its mä ta toog. P'eets mä tadajëp. 12 m' ta hyb n'aa pé ta baab n'aa.

Ti m' Jesus bahõm ta sii. Tamahõm me m', hajök do ta sii hah'üüm do gatat'uuk mä ta hã. ⁴³ Sa mahang ti awät mä ÿÿnh. Majyyw mä ta nahëeh. 12 m' ta baab ta nahëë badäk. Dooh m' hajaa pé

masa pé ta hã. ⁴⁴ Ti m' Jesus jó gadäk hēnh mä tabana ta wē. Ta saroor noo hã m' tamoo däng. Tii bä kä m', nayyw hē m', dooh wäd mä ta hã ta nahēeh. Ti m' Jesus beanh:

⁴⁵ —Jaa hã ÿ moo däng? —näng mäh.

—ÿ ti dooh —näk mä sahōnh hē ta pa hab'ēeh doo.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ma Matëg —näng mäh. —Hajōk gatat'uuk a hã. Hajōk a hã moo kajäk —näng mäh.

⁴⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—DooH. Hã ÿÿ pé ÿ hapäh hã ÿÿ moo däng doo. Hã ÿ naa anyyh hejój ÿ ky gabuuj —näng mäh.

⁴⁷ Ti m' ÿÿnh hegãã bä kä du daa m' takejēn péh, ana mä Jesus wē. Kajajän mä ta äm n'aa gó m', tabahyy häng mä ta wē ta taron nuu me. Sahōnh hē ramaa napäh bä m' tamaher'oot h'ēed hyb n'aa tawén moo däng ta hã. Taher'oot mä nyy d'tabahas'oo däk nayyw hē. ⁴⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Tok ÿÿ, òm has'oo däk P'op Hagä Do hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahōm kä h'y yb näm doo me —näng mäh.

⁴⁹ Jesus ber'oot nä bä m', takajaa aj'yy Jaj-Ro tób hēnh naa. Ti m' taky hadoo Jaj-Ro hã:

—A toog h'yy gakog hōm —näng mäh. —DooH mah'y yb panasä wäd bä ma matëg —näng mäh.

⁵⁰ Jesus maa napäh bä m' ta kyyh, ta ky hadoo Jaj-Ro hã:

—Mahyb n'aa tón manäh. Hã ÿ h'yy kasadëe. Tii bä da a toog da has'oo däk! —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jaj-Ro tób bä rakajaa bä m', dooh m' Jesus an'oo bä hajōk rabahōm ta sii. Jããm né hē m' tanoo

hajëe p'ëe Peed, Tsijaag, Jowãw, dajëp do yb, dajëp do yÿn. ⁵² Séd dó m' tób yt hã raräb bã rabë bã. A'oot mã ta wób. Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Jããm hë ti bë kyyh —näng mäh. —Bë aód manäh. Karapee dooh tadajëb bã. Aÿÿh tii —näng mäh.

⁵³ Tii bã m' rakawew'aam ta kyyh. Dajëp né hë m' sa hã. ⁵⁴ Ti hadoo né hë dooh m' Jesus hyb n'aa p'eed bã sa kyy hã. Ti m' karapee hã tamoo maso däk, ti m' taky hadoo ta hã:

—As'ëeg g'ëed tok yÿ! —näng mäh.

⁵⁵ Tii bã m' h'yy ganä däk mã p'aa hënh. Nayyw mã tabas'ëeg gëet. Ti m' Jesus maher'oot sa hã rabanoo hyb n'aa maruus awa. ⁵⁶ Tii bã m' ta yb, ta yÿn rameuj bong mäh. Ti m' tak'ëp Jesus mejüü sa hã ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa.

9

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mã sa hã karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa, nahëe näng do rabaheso hyb n'aa na-ãäj hë. ² Ti m' tamejüü mã rabahöm, ji P'op Hagä Do bag'ãäs do ky n'aa rabaher'ood höm hyb n'aa, nahëe enäh do rabaheso höm na-ãäj né hë. ³ Hahÿÿ da m' tamejüü:

—Dooh d' bë mahüüm péh. Ji tatu hadoo péh, pãw hadoo péh, ta hood hadoo péh, ta sãm hadoo péh, bë saroor see hadoo péh —näng mäh. ⁴ —Bë nu kajäk bã ta wób tób bã, tii bã da bë baym dó

panang bē beréd hōm bä kä. ⁵ Bē raganado bä, bē ahōm sa mahānh. Sa panang bä naa bē ahōm bä bē tsyym suun bē tepyng padäg k'ääts. Tii da bē bad'oo, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bä P'op Hagä Do panyyg raky nadaheeh doo —näng mä ta kyyh sa hä.

⁶ Ti m' rabahōm kän. Sét ken'yyh panang bä m' rabaher'oot mä P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Jé pad'yyt hē heso hōm mä nahēē enäh doo.

⁷ Ti m' Garirej häj n'aa wahē n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napēē däk mä tii. H'yyb manepēē wäd mä Eróts Jesus ky n'aa raher'oot do hä.

—Jowāw nu gahem'uun do paa ti ta ti dejöp do mahang ganä wät doo —näk mä ta wób.

⁸ —Eriij p'ooj ub hawät do paa kas'ee wät do tii —näk mä ta wób.

—P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paa see ganä wät do ti ta tii —näk mä ta wób.

⁹ Ti m' Eróts ky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun doo, ŷ mejüü paa ranu gahōg hōm. Jaa ti ta tii, hä ŷ ramaher'oot do ta ky n'aa? —näng mä Eróts kyyh.

Takarēn paawä m' taheg'ääs Jesus.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁰ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, rababaaaj nä bä m' Jesus wē, ramaher'oot mä ta hä sahōnh hē ramoo bok doo. Ti m' 12 hedoo do Jesus mahüüm sa m'aa hēnh kä, panang Betsaj-Da häd näng doo hēnh. ¹¹ Ta wób, hajök doo, raky n'aa napäh bä m' n'yy hēnh Jesus rabahōm, ah'üüm mä sa jawén. Rakajaa bä Jesus gadoo mä hajök doo, ti m' tama

metëek sa hã ji P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa. Nahëe enäh do heso hõm mäh.

¹² Tũũh tabado däk bä kä m' 12 hedoo do rabana Jesus wë, ti m' raky hadoo ta hã:

—Mamejõ hõm hajõk do panang tabanäng bä, sét ken'yyh rabaj'eenh hënh na-ãäj hë, sa waa rabetsëe hyb n'aa, t'ĩi hënh raba'ÿÿh hyb n'aa. Dawëe hahÿ babä —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né hë hanoo sa waa —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Dooh tahaja bä —näk mäh. —Jããm hë ti hanyys ji ma poo oow pé pãw, pawóp its tah'ÿÿb —näk mäh. —Makarën ãã bahõm ãã betsëe hajõk do sa waa? —näk mäh.

¹⁴ (5 miw ajyy tahyb n'aa pé m' tii bä hab'ëeh doo.) Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë mejõ rabehyy b'ëeh tũũ, 50 ken'yyh ketyn hõm doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' Jesus mejũũ doo da né hë m' rabad'oo. Sahõnh hë m' rabehyy b'ëeh. ¹⁶ Ti m' Jesus asog däk mä pãw, tah'ÿÿb na-ãäj mäh. Hÿ pong jé taty däng bä m', P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Õm taw'ããts hë Ee. Man'oo däk ãã tä, man'oo däk ãã waa —näng mäh.

Ti m' pãw, tah'ÿÿb na-ãäj né hë taganebäh bong mäh, tets'ëe hõm mä ta ma matëg sa hã, rabets'ëe hõm hyb n'aa hajõk do hã kä. ¹⁷ Tii bä kä m', sahõnh hë m' rabawëe bong. Wog enä hõm mä sahõnh hë. Ti m' mad'aak doo m' ta ma matëg rata hõm mä kawaju gó. 12 m' kawaju gedë hõm mäh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyygn'aa hahÿÿh

18 Ti m' ta see pé noo gó ta m'aa hēnh Jesus ky n'aa etsēē mäh. P'eets hē m' ta ma matēg rabab'ēēh. Ti m' tabahajaa bā kā m' taky n'aa etsēē doo, tabeaanh ta ma matēg sa hā:

—Jaa m' ŷȳh, sa nooh?

19 Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' ōm mā Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' ōm mā Eriij makūūh. Ōm mā P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejēp do paa see ganä wät do m', ta wób sa nooh —näk mā sa kyyh ta hā.

20 —Bē hā ēnh? Jaa ŷ bē hā ēnh? —näng mā Jesus sa hā.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ōm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mäh.

21 Ti m' Jesus mejūū tak'ēp sa hā ranaher'oot hyb n'aa ta ti ta wób sa hā. 22 Ti m' taky hadoo:

—ŷȳh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, hajōng da ŷ ahoop. Ęr wahē n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa na-āāj da, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj hē ŷ da rahyb n'aa wareem. ŷ da dajēp ran'oo bā. Tamawoob hē ta āh, ŷ ganä wät da p'aa hēnh —näng mā ta kyyh.

23 Ti m' taky hadoo sahōnh hē sa hā:

—Jé karēn pé hēp ŷ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'āāts hē teréd hōm ta hā hē tah'yy ka'eeh doo, taw'āāts hē teréd hōm ta hā hē tahyb n'aa newēē doo. Taw'āāts hē da tagado had'yyt hē tahoop do hēp ŷ n'aa. Taw'āāts hē tagadoo hēp ŷ n'aa radajēēb bā na-āāj hē. Taw'āāts hē ŷ taky daheeh,

taw'ãäts hē ŷ bawät doo da da ti bawät. ²⁴ Tii d' ŷ wén edoo, badäk hahŷ hã ji hawät do tak'ëp kamahãn doo, jé tahoop do hëp ŷ n'aa jeŷŷm doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëë bã. Jé hëp ŷ n'aa tahoop do gadoo péh, hëp ŷ n'aa tadajëb bã, ta h'yyb tym da P'op Hagä Do wë da tanu däng. ²⁵ Hëd n'aa ji karën sahõnh hë badäk hahŷ ji ta danäh, ji h'yyb tym ta s'ee hënh tahõm bã? —näng mä ta kyyh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Hëp ŷ n'aa, ŷ ma metëëk do hyb n'aa na-ãäj hë nu mebyng péh, ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, ŷ d' nu mebyng ênh ta hyb n'aa hejój ŷŷ hã ŷ bahyng bã ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó, Ee hejój gó, ãäs tak'ëp baad hedoo do sa hejój gó na-ãäj hë ŷ bahyng noo gó —näng mäh. ²⁷ —Baad bë ŷ maher'oot. Ta wób babä ër mahang habong do rahapäh nä da ŷ du doo noo gó sahõnh hë ŷ bag'ãäs P'op Hagä Do hejój me. Radejëp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ŷ né hë ta ti ŷ her'oot doo —näng mä Jesus ta ma matëg sa hã.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahŷŷh

²⁸ Ti m' 8 ta hyb n'aa pé sa ã jawén paa bã m', Jesus mahũũm ta sii Peed, Tsijaag, Jowãw daheeh. Ti m' rabas'ëëg kãn waëë jó taky n'aa etsëë hyb n'aa. ²⁹ Ti m' taky n'aa etsëë bã m', Jesus mamets kawareem däk sa matym gó. Ta see hado däk mäh. Tak'ëp mä ta saroor gabar'ëëng däk, hawyp do gabarëeh doo da. ³⁰ Ti m' pawóp hë ajyy, p'ooj ub habong do paah, Eriij, Mosees häd enäh do ³¹ rakas'ee b'ëëh sa matym gó, ta bag gabarëeh doo gó. Er'oot mä Jesus sii. Er'oot mä ta sii Jerusarënh

bä Jesus dajëp do ky n'aa hä. ³² Ty jaw'yyk mä Peed ta najiis daheeh. Ti hyb n'aa aã b'ëeh mäh. Ti m' raty gawëej padëek bä m', Jesus bag tak'ëp gabarëeh do rabahapäh. Ti m' ajyy ta pa ab'ëeh mä rabahapäh. ³³ Ti m' ajyy rabahôm bä Jesus mahãnh, Peed ky hadoo mä Jesus hä:

—Ma Matëg! —näng mäh. —Taw'ãäts hë babä ër hä! —näng mäh. —Taw'ãäts hë tamawoob hë ta tób n'aa aã temaa toonh. Sét hë a tób, sét hë Mosees tób, sét hë Eriij tób —näng mäh.

(Dooch m' tadoo wät pé tak'ëp rabeÿÿm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.) ³⁴ Ti m' Peed ber'oot nä bä m' wë puh ganyyh. Sahõnh hë sa hä wë puh hadoo do badäng bä m' Jesus ma matëg rabeÿÿm bong mäh. ³⁵ Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, ÿ h'yyb däng doo. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mäh.

³⁶ Tii bä m', kyyh hadoo do ky dawuh bä m', rabaheg'ãäs, dooch boo m' Jesus pa hab'ëeh doo. Ta mab hë m' tabayyw gëet. Ti m' sa h'yyb gó m' rabenäm ta ti rahapäh doo, ramaa napäh doo. Dooch m' raheer'ood bä ta wób sa hä.

Pahëew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁷ Ti m' jati pé Jesus rabahyk bä kä m' waëë jó naa, hajök kataa sa hä. ³⁸ Ti m' hajök do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —Mahegãã tah ÿÿ. Jããm né hë sét had'os do tah ÿÿ. ³⁹ Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk. Ta hä tadëe bä tak'ëp tah ÿ geëenh, tak'ëp tameraa wät, tũũ takepëed had'yyt hë, tsanamäts däk tan'oo bä. Dooch tahyb n'aa eréd

bä, tak'ëp tarejãã —näng mäh. ⁴⁰—ÿ eaaj wät a ma matëg sa hä rabahabëë hõm hyb n'aa. Dooh rahaja bä —näng mä ta kyyh Jesus hä.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do bëëh, da hë badäk hahÿÿ bä habok doo! Baad nado bë h'yyb tym —näng mäh. —Hajõõ nuu me ÿ bawät nä g'eeh bë mahang bë ky dahé däk hyb n'aa kä? ÿ häd h'yyb napan däg bë hä, hä ÿ bë h'yy kanasadä nä do hyb n'aa —näng mäh. —Mamana b'ëëp a t'aah —näng mä aj'yy hä.

⁴² Ti m' ramanaa bä m', karap'aar h'yyb nesaa do pahëew tadawäts jat tũũ. Meraa wät mäh. Tũũ m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do Jesus geãm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' pahëew tabahaso däk. Ti m' Jesus bahaëëj gëët ta yb hä. ⁴³ Tak'ëp mä sahõnh hë rameunh P'op Hagä Do mo haj'aa hä.

Jesus mo haj'aa hä sahõnh hë rameuuj bong bä m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

⁴⁴ —Baad bë hyb n'aa matakä da bë ÿ maher'oot doo: ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó —näng mä Jesus ta ky n'aa hä.

⁴⁵ Dooh m' rah'yy genä bä ta ti Jesus edoo do sa hä. Dooh m' rahapëë bä ta ti tedoo do sa hä. Kejën do hadoo mä sa hä. H'yyb e'ÿÿm mä rawén neanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahãnh hadoo do panyy n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Ti m' ta ma matëg ky ked'aak mä ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahãnh.

47 Jesus h'yyb hap'ëeh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' karapee t'aah ta moo takyng gëët ta pa. 48 Ti m' taky hadoo:

—Hëp ÿ n'aa hahÿ karapee t'aah gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —näng mäh. —ÿ gadoo péh, hä ÿ mejüü do tagadoo. Tii d' ÿ wén edoo, tak'ëp hyb n'aa sakog is do bë mahang, ti né da hyb n'aa jawyk P'op Hagä Do matym gó —näng mä Jesus sa hä.

49 Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Ma Matëg! —näng mäh. —Äã hapäh aj'yy a häd tabesok bä tahebë karap'aar h'yyb nesaa doo. Èr h'yyb hata nado tii, ti hyb n'aa äã ge'ÿÿm tii d' tanad'oo hyb n'aa —näng mä Jowāw kyyh Jesus hä.

50 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë geām manäh! —näng mäh. —Bë wë h'yy kawanereem doo, bë h'yyb hata tii —näng mäh.

Samarija buuj wób Jesus raganadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

51 Tabedaa däk bä m' p'aa hënh Jesus basëek do hÿ pong jé, Jerusarënh hënh tabahöm tah'yyb däng mäh, tahapëë né paawä m' rarejäã t'ÿ hënh.

52 Ramahöm me m' tamejüü ta panäg n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa ta tii bä. Tamejüü mä Samarija häj n'aa panang s'ee hënh rabenäm hyb n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa tii bä. 53 Dooch m' panang buuj ragadoo bä, Jerusarënh hënh Jesus bahöm do hyb n'aa. 54 Ti m' Tsijaag Jowāw daheeh raky n'aa napäh bä Jesus raganadoo do ky n'aa, raky hadoo Jesus hä:

—Äã wahë n'aa —näk mäh. —Makarën p'op naa tëeg hõõ äã mejõ hyng ragawatsik hyb n'aa? —näk mäh, reaanh mäh.

55 Ti m' duu hēnh Jesus ty kawareem wät, ti m' taky geām bong tii d' rahyb n'aa newēē do hyb n'aa.
 56 Ti m' panang s'ee hēnh kā Jesus bahōm kån.

Jesus sii ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

57 Ti m' ta tyw n'aa me ramahōm me aj'y'y see ky hadoo ta hã:

—Ōm ÿ hadaa had'y'yt hē mahahōm hēnh —näng mäh.

58 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Kanari tób näng, taw'ēēd maag enäh. ÿÿh Aj'y'y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ÿÿ pé ÿ yd kameh'ãäk péh —näng mäh.

59 Ti m' aj'y'y see Jesus bats'y'yt:

—B'ēēp ana si ÿÿ, hēp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' aj'y'y ky hadoo:

—Pooj jé dó ÿ abaaj hōm Ee wē ÿ bahag'ãäs hyb n'aa. Tadajēp jawén paa bā kā, ÿ dakā jēng jawén paa bā kā ōm ÿ bahadaa kån —näng mäh.

60 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Na hã ÿ h'y'y kana'eeh doo, dejēp do hadoo doo, dakēē sa da hadoo doo —näng mäh. —Ōm tii kā, ÿ karēn maher'ood ta wób sa hã P'op Hagä Do bag'ãäs do ky n'aa —näng mä Jesus.

61 Ti m' aj'y'y see ky hadoo:

—Ōm da ÿ hada wahē ÿ n'aa. Pooj jé ÿ karēn paawä ÿ babaaj hōm wakån haa, ee, ēēn ÿ kedēē wät hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

62 Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:

—K'ãäts wapēn n'aa booj yb takyyk doo me du doo do moo wät doo, ta jawén p'aa hēnh tahegãä bā, nas'aa däg tamo haj'aa. Ti hadoo né hē jé du

doo do ÿ hada doo, tii bä ta see hä tahyb n'aa newë bä, dooh tahaja bä tamoo wäd bä P'op Hagä Do bag'ääs do hä —näng mä Jesus kyyh.

10

Jesus mejũũ 72 hadoo do ta ma matëg panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta ti jawén paa bä 72 ta ma matëg wób Jesus asëew hõm mäh. Pawóp hë ken'yÿh mä tamejũũ ta pooj jé, ta wób sa panang hënh tabahõm doo hënh. ² Rabahõm do pooj jé taky hadoo sa hä, panyyg gó m' tamaher'oot:

—Hajõng ti anyy däg paawä joom ag wah'ëë däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa* —näng mäh. —Ti hyb n'aa taw'ääts hë joom danäh hä, P'op Hagä Do hä, bë ky n'aa ets'ëë tamejõ nä ta wób joom hä ramoo bok hyb n'aa. ³ Sa mahang bë ÿ mejũũ, b'éé tabanas'aa mahang habëeh do hadoo† —näng mäh. ⁴ —Dooch d' bë mahũũm dajëër hadoo doo, ta hood hadoo, tsyym suun ta gó bë gawät do jawén buuj hadoo doo —näng mäh. —Bë kehewad manä bë kedëng do hä ta hõõ bä —näng mä sa hä.

⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë nu kajäg bä ta wób tób bä, hahÿÿ da bë edëe ta yt hä haj'eenh doo: “Bë P'op Hagä Do h'yÿb n'yÿm”, denoo da. ⁶ Tii bä haj'eenh do baad rado bä, hanäm gó bë ragado bä, P'op Hagä Do h'yÿb n'yÿm do aym sa wë bë kedëng doo. Hanäm gó bë

* **10:2** Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hä h'yÿ ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hä her'oot do pan'aa. † **10:3** Ta wób rakawajään da sa wë rakanarën do hyb n'aa P'op Hagä Do wë rah'yÿ kawereem bä, tahanäng pé tii.

raganado bä, dooh da P'op Hagä Do h'yyb enäw bä tii. ⁷ Panang bä bë kajaa bä, bë kahÿÿd manä tób wób hēnh. Bë ayyw jeej da bë gadoo do tób bä. Taw'ääts hē bë eëek, bë awa, bë awëë bë hã ranoo doo. Taw'ääts hē moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo. Ti hyb n'aa, bë nu mebyy manä bë gadoo do hã —näng mäh.

⁸ —Panang bä bë kajaa bä kä, bë ragado bä, bë hyb n'aa sëew manä bë waa. Taw'ääts hē bë awa, bë awëë bë hã ranoo doo. ⁹ Nahëë enäh doo, bë nahëë sog hōm. Hahÿÿ da bë her'oot sa hã: “Edah bë hã P'op Hagä Do bag'ääs doo”, denoo da —näng mäh. ¹⁰ —Panang bä bë kajaa bä, bë raganado bä, bë ahōm panang tyw n'aa me. Hahÿÿ da bë maher'ood sa hã: ¹¹ “Äã tsyym suun äã tepyng padëek bë panang k'ääts, P'op Hagä Do bë ganadoo do heen n'aa tii. Bë äã maher'oot hÿÿ kä: P'eets hē paawä P'op Hagä Do bag'ääs do bë wë, dooh paawä bë gado bä.” Tii da bë kyyh sa hã —näng mäh. ¹² —Baad bë ÿ maher'oot. Sahōnh hē badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma panang buuj sa sãm bahānh P'op Hagä Do anoo da nesaa doo, bë ganadoo do panang buuj hã —näng mäh.

¹³ Ti m' panang Korasīn, Betsaj-Da häd enäh do buuj ky n'aa taher'oot mäh:

—Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bë hã Korasīn, Betsaj-Da panang buuj. Hajōng ÿ pehuunh do paa bë mahang. Dooh ÿ bë ky dahé bä. Panang Tiir, Sidōn häd enäh doo bä ÿ pehuuj bä paawä bë mahang ÿ pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hã rat'yyd kamehīn paawä, P'op Hagä Do hã rah'yy kawereem paawä. P'ooj ub paawä

saroor hebaan do hejooch do rapadadäg né paawä. Rehaa paawä sa nuu hã tēeg ooj rat'yyd kamehĩn do heen n'aa paawä ti ta tii. ¹⁴ Sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã, Tiir Sidõn buuj p'ooj ub habong do nesaa do ta sãm bahãnh P'op Hagä Do anoo da bẽ hã nesaa doo, bẽ t'yyd kamanehĩn do hyb n'aa, bẽ h'yy kawanereem do hyb n'aa —näng mäh.

¹⁵ Bëeh, Kapar-Naũm panang buuj, hÿ pong jé has'ëek bẽ ed'oo g'eeh bëeh? Dooh. Tabanesaa hẽnh bẽ bahyk da P'op Hagä Do an'oo bã —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti m' ta ma matëg sa hã taky hadoo:

—Bë her'oot do maa new'ëe doo, ÿ né hẽ ti tamaa newëe. Bë ty n'aa ges'yyk doo, ÿ né hẽ ti taty n'aa ges'yyk. ÿ ty n'aa ges'yyk doo, hã ÿ mejũũ do taty n'aa ges'yyk —näng mäh.

¹⁷ Tii bã m' 72 hadoo do rababaaj nã bã m' Jesus wë, h'yyb tseb'ee doo me m' ramaher'oot ta hã rabeboo nã do ky n'aa.

—Ma matëg —näk mäh. —Karap'aar h'yyb nesaa do sii hẽ m' ãã raky daheeh a ky gabuuj gó —näk mä sa kyyh.

¹⁸ —ÿÿ. ÿ hapäh —näng mä Jesus. —Matym ÿÿ gó Nesaa Do Yb het'oom do hadoo tabadëe hyng ÿ hegãã bã. ¹⁹ Bë hã ÿ an'oo däk bẽ bahajaa hyb n'aa aw'yy, sëej bẽ tseb'eep hyb n'aa. Bë hã ÿ an'oo däk bẽ bahajaa bẽ nes'ëem hyb n'aa Nesaa Do Yb, ji majĩ. Dooh tahaja bã nesaa do tan'oo bã bẽ hã. ²⁰ Taw'ãäts hẽ bẽ tsebee manã karap'aar h'yyb nesaa do bẽ raky daheeh do hyb n'aa. Taw'ãäts hẽ bẽ tsebé bẽ häd kerii däk do hyb n'aa hÿ pong jé,

P'op Hagä Do karapee sa häd kerih do heen n'aa hä —näng mä Jesus 72 hadoo do sa hä.

²¹ Ti noo gó kä m', baad Jesus P'op Hagä Do Sahee h'y'yb tsebee kán. Tsebee gó m' taky hadoo:

—Ee, P'op Hagä Doo, a hä ÿ j'aa etsë. Sahõnh hē hÿ pong jé, badäk hahÿÿ hä hanäng do na-ããj hē mabag'ããs. Majejën hahÿ mamoo wät do haj'ap do sa mahãnh, tak'ëp ma kamet'ëek do mahãnh. Mametä wät sa h'y'yb gó karapee hadoo pé hä, baad h'yy ka'eeh pé hä. Ta tii da magen'aak Ee —näng mä Jesus.

²² Ti m' taky hadoo sa hä:

—Sahõnh hē Ee banoo ta hejój hä ÿÿ. Dooh baad hapäh pé ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah. Jããm né hē Ee hapäh ÿÿh. Dooh Ee, P'op Hagä Do baad hapäh péh. Jããm né hē ÿÿh, ta T'aah hapäh. Jããm né hē sa hä ÿ metëeh do hapäh Ee —näng mäh.

²³ Ti m' ta ma matëg wë taty kawõõt. Ta m'aa hënh tamaher'oot:

—Ky n'aa kedëng bëeh, hahÿ bë bahapäh do hyb n'aa. ²⁴ Baad bë ÿ maher'oot: Rababong noo gó, hajök P'op Hagä Do ky n'aa rod makũũh, hajök sa wahë n'aa hedoo do makũũh, rakarën paawä raheg'ããs bë hapäh doo, dooh paa rahapëë bä. Rakarën paawä ramaa newëë bë maa newëë doo, dooh paa ramaa napëë booh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Samarija buuj ky en'yym do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁵ Ti m' ta see pé noo gó baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do as'ëëg gëet mä Jesus tametyy hyb n'aa.

—Ma matëg —näng mäh. —Nyy da ÿ bad'oo edëb had'yyt do ÿ gadoo hyb n'aa, hÿ pong jé P'op Hagä Do pa ÿ bawäd had'yyt hyb n'aa ÿ dajëp bä? —näng mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ny hadoo P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hä takerih ti ky n'aa? —näng mäh. —Nyy da ta hä maner'oot doo? —Jesus eanh mäh.

²⁷ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Hahÿ da takerii däk: “Taw'ääts hë tak'ëp bë kamahän Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hë tak'ëp bë h'yyb padäg ta hä. Taw'ääts hë bë h'yyb tym gó naa né hë bë kamahän ta hä, sahõnh hë bë hajaa doo me.”[†] Hahÿ da na-ääj takerii däk —näng aj'yy: “Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da”[§] —näng mä aj'yy kyyh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad ub a kyyh, baad maky gadoo —näng mäh. —Taw'ääts hë tii d' né hë madoo, tii bä baad mabawäd kån hÿ pong jé kä —näng mä Jesus.

²⁹ Ti m' aj'yy karën paawä tajejën ta h'yyb j'ooj madäk doo me m' ti takeaj wäd paawä. Ti hyb n'aa m' Jesus hä tabeanh ta seeh:

—Jaa tii da ÿ hadoo doo? —näng mä ta kyyh.

³⁰ Ti m' panyyg ky n'aa me m' Jesus ky gadoo:

—Ti awät aj'yy panang Jerikó hënh hahõm doo. Jerusarënh bä naa tabana. Ta tyw n'aa me tamahõm me takataa moo nes'aa do sa hä. Ramaso däk, rarahejäã mäh. Rasaroor kabo nyyh mäh, rahewyyh mäh. Tii bä m' radejaad hõm ta tyw

[†] 10:27 Dew-Teronom 6.5 [§] 10:27 Rewitikos 19.18

n'aa noo dāk bä. P'eets mä tadajëb paawä sa moo gó. ³¹ Ti m' aj'yy P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do see tii me m' tamahõm. Aj'yy tabahapäh bä m', dawëë takenaa wät ta mahãnh. Ta tyw n'aa nu masee me m' tatabës. DooH m' tat'yyd mehïïn bä. ³² Ti hadoo né m' ta seeh. Rewi häd näng do panaa né tii. Tii me né m' tamahõm tii d' ênh. Ti na-ãaj mä dooh tat'yyd mehïïn bä aj'yy tyyw me hajad hõm doo. ³³ Ti m' tagadëëg ub aj'yy, Samarija buuj, bana. Ti m' ti t'yyd mehïïn kãn aj'yy. ³⁴ Ta wë m' tabahõm, ti m' ta rog taty mebiin ta syyj hadoo doo me, uwa s'ëëb hadoo doo me. Ti m' ta rog maw'yyd dāk mäh. Ti m' aj'yy batóg sooh ta mas'ãã jó. Ti m' tamahũũm kãn dawëë hena do tób n'aa bä. Tii bä m' aj'yy tabahagãã kãn. ³⁵ Jati pé kã m' tets'ëë dāk mä tób danäh hä pawóp hë moweed k'ããts hawak do s'ëëb. Ti m' taky hadoo ta hä: “Mahagãã hahÿ aj'yy. Hÿ ta sãm. Ta sãm nahaja bä, ÿ matëëh bä sahõnh hë ÿ ep'aak a hä”, näng Samarija buuj kyyh tób danäh hä —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabaher'oot ta tii hä.

³⁶ Ti m' Jesus eanh:

—Ny hadoo do ky enyym a hä, ta ti rarejãã do hä? Ny hadoo do ta da hadoo a hä? —näng mä Jesus.

³⁷ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh do ky hadoo:

—T'yyd mehïïn doo —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Ahõm nä, tii d' né hë mabadoo kãn a da hadoo do hä —näng mäh.

Maah-Ta Marija daheeh Jesus heg'ããs do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Ti m' Jerusarēnh hēnh Jesus ramahōm me, panang see bā m' ranu kajäg kän. Ta tii bā m' ÿÿnh Maah-Ta häd näng do gadoo. Tats'yyt mä ta tób hēnh Jesus ta ma matäg daheeh. ³⁹ Maah-Ta ānh, Marija häd näng do asooh mäh. Jesus ma metëek do tamaa newëë mäh. ⁴⁰ Maah-Ta m' ty kanewaat. Ta waa n'aa m' tamoo wät Jesus rawa do pan'aa. Ti m' Jesus wë tabana ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Nepäh a hä, dooh ānh ÿÿ ÿ tamoo masaa bā? Mamaher'ood ÿ tamoo masa hyb n'aa —näng mä Maah-Ta.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Maah-Ta, —näng mäh —hajōng do hä maty kanewaat. Tii hä mah'yyb däk —näng mäh. ⁴² —Mahyb n'aa tón manä ta tii hä. Jääm né hē sét hē ti taw'ãäts hē. Ta tii hä Marija h'yyb däk. Dooh da ÿ mejō bā ta ti teréd hōm —näng mä Jesus Maah-Ta hä.

11

Jesus ma metëek ji ky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus ky n'aa etsëë mä P'op Hagä Do hä. Tabahajaa bā kã m' taky n'aa etsëë doo, ta ma matäg see ky hadoo ta hä:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Äã mama met'ëëg nyy da ër ky n'aa etsëë, Jowãw nu gahem'uun do ta ma matäg tama metëek doo da —näng mäh.

² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:
—Bë ky n'aa ets'eẽ bã, taw'ããts hẽ hahỹỹ da d' bë
kyyh:

“Ee, ãã karẽn sahõnh hẽ õm rahyb n'aa jew'yyk.
Ãã etsẽẽ a hã, sahõnh hẽ mabag'ããs do nayyw hẽ
takajaa hyb n'aa ãã wẽ.

³ Man'oo had'yyt hẽ ãã waa.

⁴ Mamabaan hõm nesaa do ãã moo bok do paah.

Ãã na-ããj hẽ ãã mabaan hõm ãã wẽ moo bong do
nesaa doo.

Man'oo manã nesaa do ãã tah'yyb tatug”, nãk da
bëeh, bë ky n'aa ets'eẽ bã —nãng mã Jesus.

⁵ Ti m' panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot sa hã
ji ky n'aa etsẽẽ do ky n'aa:

—Bë see ahõm bã atsẽm ub ta najiis tób hẽnh,
pãw tets'eẽ bã paawã ta wẽ, ta wẽ heg'ããs do waa
n'aa paawã, hahỹỹ da ta kyyh ta najiis hã: “Na a
waa uuh, pãw uuh. Tamawoob hẽ paawã ỹ karẽn.

⁶ Najis ỹ kajaa nag'aap hẽ wẽ ỹỹ atsẽm ub. Dooh
wẽ ỹ ta waa pẽh”, nãng da.

⁷ Tii bã da ta najiis tób gó ta gawakõ gó hagã
do ky gedak ta hã: “Ỹ maty hasyyg manãh. Baad
tób noo gatsẽẽ dãk ta tẽg me. ãã aj'eenh tah haa
daheeh. Dooh ỹ haja bã ỹ an'oo bã a hã metsẽẽ
doo”, nãng da ta najiis ta hã.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ỹ maher'oot —nãng mãh. —Tii d' edo né
paawã as'eẽg gẽet né hẽ, pãw tabanoo hyb n'aa
ta najiis hã. Ta najiis tabadoo do hyb n'aa nado
ti tabas'eẽg gẽet. Tawén s'eẽg g'eed kãn, tanaëej
had'yyt ta h'yyb.

⁹ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot: Bë ets'ëë, tii bä P'op Hagä Do anoo bë hä. Bë esóts, tii bä bë aw'yyt da.* Bë naëej tób noo bä naa, tii bä da ta danäh noo gas'ëës.† ¹⁰ Jé hetsëë do gadoo da P'op Hagä Do hanaa. Jé hesoos pé taw'yyt P'op Hagä Do hanaa. Jé tób noo bä naa naëënh péh, tób noo kas'ëës da ta hä P'op Hagä Do hanaa.

¹¹ Ti m' Jesus eanh sa hä:

—Bë t'aah ets'ëë bä tah'ÿÿb, bë anoo ta hä aw'yyt?

¹² Karaak tyb bë hä tets'ëë bä, sëej bë anoo ta hä? Dooh. ¹³ Nesaa do moo heb'ook do né paawä bëëh, baad hadoo do bë heno bë taah hä. Ti bahänh bë Yb hÿ pong jé hawät do anoo da ta Sahee, ta hä hetsëë do hä —näng mä Jesus.

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' ta see pé noo gó, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus habëë hóm ner'oot do hä hadäk do paah. Aj'yy karap'aar h'yyb beréd hóm bä, aj'yy er'ood däg kän p'aa hënh. Hajök do t'ÿÿ hënh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mäh. ¹⁵ Ta wób raky sëm Jesus. Ti m' raky hadoo:

—Beresebu,‡ karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

¹⁶ Ta wób rakarën mä Jesus rametyy, P'op Hagä Do hejój me tado bä tamoo wät doo. Ti hyb

* **11:9** Baad ji hyb n'aa matakëë ji ky n'aa etsëë do hä tahanäng pé m' ti bë esóts, tii bä bë aw'yyt. † **11:9** Ji ky padäg had'yyt hë P'op Hagä Do hä ji etsëë doo, tahanäng pé m' ti tób noo bä naa ji naëënh doo. ‡ **11:15** Nesaa Do Yb né ti Beresebu.

n'aa rabetsēē mā Jesus hã, tapahuuj bã sa matym haj'aa wē hã.

¹⁷ Jesus hapäh mā sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hã:

—Nesaa do Yb kyy gó ÿ hebē karap'aar h'yyb nesaa doo, bē nooh. Nyy d' tii éh? Sa da hadoo do wē sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bã, gawatsik tii bã sahõnh hē —näng mäh. —Sa wakãän sa hã hē rahyb n'aa wareem bã, sahõnh hē kahäj jëng tii bã —näng mäh. ¹⁸ —Ti hadoo ënh Nesaa Do Yb hã kã. Ta hã hē takawareem bã, ta karapee hã tahyb n'aa wareem bã, nayyw hē tabahëej jëe paawä tii bã Nesaa Do Yb bag'ãäs doo. Ta ti ÿ wén her'oot, Beresebu kyy gó ÿ hebē karap'aar h'yyb nesaa do bē her'oot do hyb n'aa. ¹⁹ Bē her'oot doo da tado bã, Beresebu kyy gó ÿ hebēe bã paawä karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bē karapee hebē do karap'aar h'yyb? Bē karapee né da bē raky n'aa etyy, daap bē menyyh do hyb n'aa bē her'oot do hã. ²⁰ P'op Hagä Do ky gabuuj gó né hē ti ÿ hebē do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ãäs do kaja doo kã bē wē, ta ti metëeh bē hã —näng mäh.

²¹ Ti m' panyyg ky n'aa see me m' Jesus ma-her'oot sa hã:

—Aj'yy hejooñh do hajõng ta kuman yt hã ta tób tahagãã bã, dooh ta ma hado hõm péh. ²² Ti aj'yy seeh, ta bahãnh hejooñh do kajaa bã ta wē, ta sãm tam'aah tii, ta hã taj'aa ketsë. Ta kuman paa tasog hõm, ta mejój paah. Tii bã kã, ta ma paa tabasog

hõm kån, tets'ëë bong ta wób hã kä[§] —näng mä Jesus.

²³ —Hëp ÿ hata nadoo doo, majë ÿ tii. ÿ manasa doo, P'op Hagä Do wë ÿ ataa doo, dawëë rabeüüm tii bã tan'oo bã —näng mäh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hã, ÿñnh hã hadäk do paa ahõm wäd bã ta mahãnh, tabanawäng hënh tabahew'ëët. Ta tób tabesoos takameh'ãäk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bã. Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “ÿ abaaj hõm p'aa hënh ÿ hadäk do paa hã, tóp ÿñ hënh”, näng. ²⁵ Tii bã ta tób paa bã takajaa bã, yd kabak'ood däk tabahapäh, baad takabenäm ta hã.** ²⁶ Tii bã tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahãnh nesaa doo. Tii bã rabajëë pëë ta tób paa gó. Tii bã rabanyy kån ta hã kä. Ta hã hanäng do paa bahãnh tii kä. Tak'ëp tii kä ta hã kä nesaa doo kä —näng mä Jesus.

²⁷ Ti m' Jesus ber'oot bã m', hajök do mahang ÿñnh see ky ganyyh:

—Ky n'aa kedëng ta ti a ÿñn õm haw'ëëh doo —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

§ 11:22 Hahÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejooñh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooñh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooñh do ma, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooñh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh. ** 11:25 Ta tób paah, aj'yy, ÿñnh hã hadäk do paa tii.

—Ta bahānh ky n'aa kedēng, P'op Hagä Do kyyh maa newēē doo, ky daheeh doo —näng mä Jesus ta hã.

Jonas Jesus beh'ũũm do ky n'aa hahỹỹh

²⁹ Ti m' hajök do gatat'uuk bä m' ta hã, Jesus ky hadoo:

—Da hẽ, badäk hahỹỹ hã habong doo, nes'aa sa h'yyb. Ti hadoo né hẽ, ỹ ramejũũ ỹ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa.†† Dooh da ỹ metä bä sa hã. Jããm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metēē n'aa hadoo sa hã kametēēh da.

³⁰ Jonas hã P'op Hagä Do bad'oo do hã, Niniwéh buuj rah'yy genä hõm, P'op Hagä Do né ti mejũũ. Ti hadoo né da hã ỹỹ, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do hã rah'yy genä hõm da, P'op Hagä Do né hẽ ti ỹ tamejũũ doo. ³¹ Seba häd näng do häj n'aa sa wahẽ n'aa ỹỹnh, da hẽ, badäk hahỹỹ hã habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Dawēē naa paa m' tabana tii, tamaa newēē hyb n'aa Saromãw hajaa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hã. Saromãw bahānh ỹ ti hahỹỹh, bẽ hapäh doo. Ti hado né paawä, dooh bẽ karēn bä bẽ maa newēē bä hahỹỹh.

³² Niniwéh buuj na-ããj da raky n'aa tapaa né tii da ēnh ti noo gó kä, da hẽ badäk hahỹỹ hã habong doo. P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas sa hã taheer'oot noo gó, rat'yyd kamehĩĩn nesaa do ramoo bok do hã. Nesaa do reréd hõm. Hahỹỹh, Jonas bahānh ti ỹ hỹỹh. Bẽ tii, dooh bẽ t'yyd kamehĩĩn bä nesaa do bẽ

†† **11:29** Rawén karēn Jesus pahuunh sa matym haj'aa, rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa Jesus tado bä.

moo bok do hã, dooh bë eréd bã —näng mä Jesus hajök do sa hã.††

Ji bag hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ji bag ji gataa bã ji jejën hyb n'aa. Dooh ji daso bã ji waa hood yt hã. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëë p'ëë do rabahapäh hyb n'aa.

³⁴ Ji h'yyb bag hadoo ji matym —näng mäh. — Baad tado bã ji matym, ta bag hado däk sahõnh hë ji hã. Baad tanado bã ji matym, badagyp hadoo ji hã. ³⁵ Baad bë hyb n'aa matakä, ta bag hadoo bë hã hanäng bë ed'oo doo, badagyp do tanadoo hyb n'aa. ³⁶ Bë h'yyb tym gó ta bag hadoo do baad tabawag däg bã, badagyp do hadoo do tanado wäd bã, sahõnh hë tii bã tabawag däk ji hã, ta bag hadoo do mehãnh ji hã§§ —näng mä Jesus kyyh. Panyyg gó m' tabeh'üüm.

J'ooj madäk do ky ken'yym do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahÿÿh

†† **11:32** Jonas, tah'ÿÿb haeh do wog gó tabasuun wät doo, tama-woob hë ta äh. Ti hadoo né hë Jesus, tamawoob hë né hë ta äh tabakä wät k'ääts gó. Tii da tahanäng pé m' ti Jesus her'oot do sa hã. §§ **11:36** Ta bag ky n'aa nado ti Jesus hedoo. Panyyg ky n'aa me tabaher'oot. Ta wób sa hã dooh m' tagah'ood nä bã. Ti hyb n'aa rakarën p'aa hënh Jesus pahuunh, baad rabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do T'aah tado bã. Sa hã kejën Jesus hejój. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa eh'üüm ta bag ky n'aa me tama metëëk doo. Dooh kejën do tado bã ti tametëëk doo. Baad ji karën bã baad hadoo do ji bahapäh bã, baad tagahoot ji h'yyb tym gó Jesus metëëk doo. Ji hã ta bag hado däk. Ji kanarën bã baad hadoo do ji bahapëë bã, dooh tagah'ood bã ji hã Jesus metëëk doo. Badagyp do hadoo ji hã.

³⁷ Ti m' Jesus baher'oot do bahänh bä kä, Pariséw see ats'yyt mäh, ta tób hēnh tabawēh hyb n'aa. Ti m' Jesus bahōm kän mä ta tób hēnh, ti m' tabasoo, sa sii tabawēh hyb n'aa. ³⁸ Ti m' tób danäh hyb n'aa meuunh mä Jesus basoo do hyb n'aa, tabawa hyb n'aa ta si n'aa hē. Dooh m' ta moo tahetsyyd bä sa wahē makū rabahed'oo doo da. ³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Bē Pariséw —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bēeh. Baad bē babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madäk doo me tii. T'öp, bē h'yyb gó, tak'ēp bē karēn do jawén bē babok. T'öp bē h'yyb tym gó, hajōng nesaa doo. ⁴⁰ Bē h'yy gatamah —näng mäh. —Ji hub pahuunh doo, ji h'yyb tym na-āāj hē tapahuunh. ⁴¹ Taw'āāts hē bē h'yyb gó naa, t'öp naa, bē masaa kas'uut do sa hä, tii bä kä, P'op Hagä Do hä baad ub tabanäm sahōnh hē bē hä*** —näng mäh.

⁴² —Baad nado bē hä da, Pariséw —näng mäh. —Bē waa ty gamabuuj uuh sii hē né paawä bē banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawä baad hadoo do bē moo boo bä bē da hadoo do hä, bē mabaan P'op Hagä Do hä bē kamahän doo. Taw'āāts hē paawä dooh bē mabaan bä ta tii. Taw'āāts hē P'op Hagä Do matym n'aa bē banoo na-āāj hē —näng mä Jesus.

⁴³ —Baad nado bē hä da, Pariséw —näng mäh. —Bē gen'aak hyb n'aa jewyk do bat'oonh bä bē atooj bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot

11:41 Hahÿÿ da na-āāj hē tahajaa ji tab'ēes ta tii: “Taw'āāts hē bē waa hood gó hanäng do bē anoo kas'uut do sa hä, tii bä kä baad ub tabanäm sahōnh hē bē hä, P'op Hagä Do hä.”

doo bä. Bë gen'aak bë redëng, bë raweh'ëëh, hajõk do mahang rakahet'aa bä, rabaheäm bä —näng mäh.

⁴⁴ —Baad nado bë hä da, Pariséw —näng mäh. —Kamag hood ta jó ji tsab'eep bä ji nahapäh do hadoo bëëh††† —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyc do baad hapäh do see ky hadoo ta hä:

—Ma matëg —näng mäh. —Ta ti mapes'ãäp doo, ää na-ääj hë mapes'ãäp —näng mäh.

⁴⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nado bë hä da Mosees ky n'aa jaw'yyc do baad hap'ëëh doo —näng mäh. —Hajõng hejooñh do bë mejũũ ta wób raky daheeh hyb n'aa. Ti bahãnh bë bawëed däk Mosees ky n'aa jaw'yyc doo. Ti hadoo né hë, dooh tabad'op hë bë masaa bä bë mejũũ do rabahajaa hyb n'aa —näng mäh.

⁴⁷ —Baad nado bë hä —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod, p'ooj ub habong do bë wahë makũ radej'ëep do sa kamag n'aa hood pä s'ëëb, bë tema.

⁴⁸ Ta ti tametëëh, bë wahë makũ h'yyc hadoo bëëh. Bë wahë makũ né hë dej'ëep P'op Hagä Do ky n'aa rod paah. Hÿÿ kä bë temaa toonh ji hyb n'aa esee do heen n'aa sa kamag n'aa hood jó.††† ⁴⁹ Hahÿÿ

††† **11:44** Kamag hood banäng bä tsab'eep doo, hasuts däk hadoo P'op Hagä Do hä, Mosees ky n'aa jaw'yyc do her'ood bä. Ti hadoo né sa hä ënh, Pariséw sii raboo bä. J'ooj madäk doo me raky ken'yym do hyb n'aa, dooh ji h'yy ganyy bä baad tanado bä sa h'yyc tym.

††† **11:48** Dooh sa wahë makũ rapanyyg kadehé bä P'op Hagä Do ky n'aa hä, P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paah. Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk do wób, rawehëë né paawä P'op Hagä Do ky n'aa rod makũũh, dooh raky dahé bä sa kyyh paah. J'ooj madäk doo me raky kenäw ub tii.

d' né hẽ P'op Hagä Do baher'oot ta hapäh doo gó bẽ ky n'aa: “Sa mahang ỹ mejũũ da kẽh ỹ n'aa rod, panäk ỹ na-ããj né hẽ. Sa wób né da radej'ëep, ta wób da rarejãã”, nãng paa m' P'op Hagä Do kyyh —nãng mã Jesus.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ênh sa hã:

—Ti hyb n'aa da bẽ hã, da hẽ habong do hã kä, P'op Hagä Do ban'oo kãn sahõnh hẽ ta ky n'aa rod radej'ëep do paa sãm kä. P'ooj ub, badäk hahỹ tadu dahãng jawén paa bã radej'ëep doo, ⁵¹ Abéw Kaĩh nabooh noo gó du däk do né hẽ. Tii kä, tagadëeg ub, Sakarija radaj'ëep doo kä. Ti radaj'ëep paa m' rama ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa gana-haang gó. Baad ỹ her'oot bẽ hã, da hẽ habong do sa hã kä P'op Hagä Do ban'oo kãn sahõnh hẽ radej'ëep do sãm kä —nãng mãh.

⁵² —Baad nado bẽ hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh doo —nãng mãh. —Dooch bẽ karẽn bã ta wób raky n'aa napëe bã P'op Hagä Doo. Tób noo tẽg ji jejẽn do hadoo sa mahãnh, ranajëe p'ëe hyb n'aa hadoo bëeh. Bẽ né hẽ, dooh bẽ karẽn bã bẽ ajëeh, dooh P'op Hagä Do bẽ hapëe bã. Ta wób, karẽn do hajëng doo, bẽ ge'ỹm ranajëng hyb n'aa, P'op Hagä Do ranahapäh hyb n'aa —nãng mã Jesus kyyh sa hã.

⁵³ Ti m' Jesus banyyh bã kä m', tak'ëp mã Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hẽ rakawajããn ta wẽ. Hajök mã gatatug däk, tak'ëp mã rabeanh. Kawaj'ããn gó m' rabeanh ta hã. ⁵⁴ Rakarẽn paawä m' raw'yyt ta her'oot do hã raganen'aak doo, raky n'aa tapaa hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã.

12

J'ooj madäk doo me raky ken'yym do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó m', hajök rakata b'ëeh mä Jesus wë. Hajök né hë ti kahet'aa doo. Hajök do hyb n'aa, ta wób sa tsyym mä rabep. Ti m' ta ma matëg sa hã Jesus ky hadoo:

—Baad bë hyb n'aa matakä da. Baad bë kanä da Pariséw sa pãw makuj n'aa mahãnh, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym do mahãnh, ÿ hanäng péh tii —näng mäh. ²—Doooh ji haja bä ji jejën bä ji h'yyb. Sahõnh hë ji h'yyb P'op Hagä Do hapäh. Ti awät da ti noo gó, sahõnh hë ji jejën doo P'op Hagä Do metëeh.* ³ Atsëm, kejën do hadoo ta wób ramaa nanapäh bä bë her'oot doo, adëb bä kä, sahõnh hë maa napäh bä takaher'oot da ta jawén, P'op Hagä Do an'oo bä. Kaja hë ta gawakõ gó kahesëenh do ta see hã, tak'ëp da takaher'oot tii kä, sahõnh hë ramaa napäh hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bë hyb n'aa matakä ti bë her'oot doo!

⁴—Najis haa, bë jeÿÿm manä ji majiï ji daj'ëep do hã. Jããm né hë ji hub rahajaa radajëeb bä. Ji h'yyb tym dooh rahaja bä. ⁵ ÿ maher'oot bëeh, ny hadoo do bë jeÿÿm. Taw'ãäts hë P'op Hagä Do ji jeÿÿm. Ti ti hajaa ji tadaj'ëep do jawén paa bä, ji h'yyb tym taw'oong hõm kãn tabanesaa hënh. Ti hyb n'aa, ji hyb n'aa jaw'yyk, ji jeÿÿm P'op Hagä Doo —näng mäh.

⁶—Ji moo oow pé taw'ëed taah, kanahën d'os hë rabesëëm is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawä,

* **12:2** Tii d' Jesus wén her'oot, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym mahãnh Pariséw rabad'oo doo da.

dooh sét had'os do sa see P'op Hagä Do mabaan bä. ⁷ Ti hyb n'aa, bë eỹm manäh. Hajõng taw'ëed takamahän do bahänh bë P'op Hagä Do kamahän. Sahõnh hē ji sēen sii hē P'op Hagä Do betsén. Baad ji tabahag'ääs ỹ hanäng péh —näng mä Jesus.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Baad bë ỹ maher'oot hahỹh: Kēh ỹ n'aa na-jejēn pé ta wób sa hā, ỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong jé Hana Doo, ỹ na-ääj hē, dooh ỹ ky n'aa jejēn bä ta tii, ääs P'op Hagä Do pa hab'ëeh do sa hā. ⁹ Kēh ỹ n'aa jejēn péh, ỹ na-ääj da ỹ ky n'aa jejēn tii d' ênh, ääs P'op Hagä Do pa hab'ëeh do sa matym gó.

¹⁰ Jé Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong jé Hana Do ky n'aa rejää péh, P'op Hagä Do mabaan ti ta hā. P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää pé kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä, dooh tat'yyd mehün bä kä tii kä —näng mäh.

¹¹ —Bë ramoo maso däg bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh bë ramahũm bä, sa wahē n'aa wób wē bë ramahũm bä, hyb n'aa jeyk do wē na-ääj né hē, bë hyb n'aa tón manä bë her'oot do hā bë ky n'aa. ¹² P'op Hagä Do Sahee anoo da bë her'oot do pan'aa —näng mä Jesus.

H'yy gatamah doo, tak'ep ma näng do panyyg n'aa hahỹh

¹³ Ti m' hajök do mahang ta see ky ganyyh:

—Ma matëg —näng mäh. —Mamaher'ood hāj ỹ, tabetyn hyb n'aa ää yb wē naa —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Najis ỹ, ỹ nado ti hetyn bë hā bë yb ma paah —näng mäh.

15 Ti m' sahõnh hẽ sa hã Jesus ky hadoo:

—Bẽ hyb n'aa matakã da, bẽ hyb n'aa nah'ũũm hyb n'aa bẽ ma, bẽ dajẽẽr. Ji ma tak'ẽp hajõng do nado ji h'yy gadajang hanoo do babã ji awãt bã — nãng mãh.

16 Ti m' panyyg ky n'aa gó m' tabeh'ũũm ta ti ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hỹ hadoo aj'yy tak'ẽp wekãp doo. Baad ta gẽew bã. Ti hyb n'aa baad né hẽ ta joom beaak.

17 Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “N'yy d' ÿ bad'oo hỹĩ kã?”, nãng. “Gedẽ hõm joom ag tób n'aa”, nãng ta kyyh. “N'yy hẽnh hỹĩ kã ta wób ÿ bataa?”, nãng ta h'yyb gó. 18 Ti taky hado kãn: “ÿ hapãh. Hahỹĩ da ÿ bad'oo”, nãng ta kyyh. “ÿ apyn hõm dó joom ag tób n'aa”, nãng ta kyyh. “P'aa hẽnh da ÿ tamaa sooh. Aeh da hỹĩ kã joom s'ëeb tób n'aa, ma ÿ tób n'aa na-ããj né hẽ”, nãng. 19 “ÿ bahajaa bã kã”, nãng, “hahỹĩ da d' kẽh hỹĩ hã hỹĩ hẽ”, nãng “Hajõng wakãp hỹĩ. Dooh d' nayyw tahẽej bã. Hajõng da ta baab teh'ëenh wakãp hỹĩ hã”, nãng. “Taw'ããts hẽ hỹĩ kã, ÿ kameh'ããk hỹĩ kã. Baad ÿ hỹĩ kã. Baad ÿ beëek hỹĩ kã, baad ÿ bawa hỹĩ kã, ÿ tsebé hỹĩ kã”, nãng ta ti aj'yy h'yyb gó.

20 Ti P'op Hagã Do ky hadoo ta hã: “H'yy gatamaa õm”, nãng. “Badah atsẽm da madajẽp! Jaa wẽ tabayyw kãn a ma paah?”, nãng P'op Hagã Do kyyh aj'yy hã kã —tii d' mã Jesus baher'oot ji ma ky n'aa, ji dajẽẽr ky n'aa.

21 Ti m' Jesus ky hado kãn sa hã:

—Ti hadoo né kã ta ti tak'ẽp sa wak'ããb hyb n'aa h'ũũm do hã, P'op Hagã Do dooh rahyb n'aa es'ee bã —nãng mã Jesus.

Ji P'op Hagä Do kamahän do ky n'aa hahÿÿh

²² Ti m' ta ma matëg hä Jesus ky hadoo:

—Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Bë hyb n'aa tón had'yyt manä bë babok do hä, bë waa hä, bë saroor hä. ²³ Tii d' ÿ wén edoo, ji awa do bahänh ti ji edëp doo. Ji saroor bahänh ji. ²⁴ Bë hegäã taw'ëäd. Dooch rejoom bä joom tym. Dooch rata bä joom ag. Dooch sa waa tób n'aa rayd taa péh. Ti hado né paawä P'op Hagä Do anoo sa waa. Taw'ëäd P'op Hagä Do kamahän do bahänh bë takamahän! ²⁵ Tak'ëp bë hyb n'aa newë had'yyt né paawä, dooh bë haja bä bë aboo dawëd bä ta tii da. ²⁶ Ta ti bë nahaja bä, nahejooj né paawä, h'ëäd hyb n'aa bë hyb n'aa newë had'yyt hë ta wób.

²⁷ —Bë hegäã tabawä n'aa ts'ooch —näng mäh. —Dooch né paawä ramoo boo bä, dooh né paawä sa saroor rages'yyb bä, Saromäw saroor anyyw né paawä, gabar'ëëng né paawä, ti bahänh tabanäm ti tabawä n'aa ts'ooch. ²⁸ Tii da baad ub P'op Hagä Do adoo bä tabawä n'aa hä, nayyw hë tsawyy jëng do hä, ji gatang do hä, ti bahänh da P'op Hagä Do bahag'ääs bëeh. Tanoo né da bë hä bë saroor. H'ëäd hyb n'aa P'op Hagä Do hä baad bë h'yy kana'eeh? ²⁹ Bë hyb n'aa newë had'yyt manä bë eëek doo, bë awa doo, bë awëh doo. Bë hyb n'aa tón had'yyt manä ta tii. ³⁰ P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do ti tii, ti hä h'yyb pad'ëek doo. Bë ti dooh tii d' bë adoo bä. P'op Hagä Doo, bë Yb, hapäh bë wë bedoh doo. ³¹ Taw'ääts hë baad bë h'yyb padäg bë Yb bag'ääs do hä. Tii bä kä, tanoo da bë hä sahönh hë bë wë bedoh doo —näng mäh.

32 —Bë eỹm manä b'éé taah nahejooj is doo. Hanäm gó bë Yb, hỹ pong jé hawät do tabanoo bë hã, ta sii bë bag'ãäs hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bë eỹm manäh, ý wén näng. 33 Taw'ãäts hẽ bë esëem hõm bë wë hanäng doo. Kas'uut do hã bë banoo bë ma paa säm. Tii bä kä, bë ma näng hỹ pong jé kä. Ta ti dooh tahëej bä. T'ĩ hënh dooh retsëeg bä kä bë ma. T'ĩ hënh dooh kamera rejã bä kä bë ma. 34 Ta tii d' ý wén her'oot, tak'ëp bë kamahän do banäng bä, tii bä bë h'yyb bawät —näng mä Jesus.

Baad ji gada do Jesus bahyng do panyyg n'aa hahỹh

35 Ti m' taky hadoo:

—Taw'ãäts hẽ bë h'yy kahasãäb bë moo bok hyb n'aa, baad ub da bë gadaa had'yyt da, atsëm na-ãäj hẽ bë gada, p'aa hënh ý bahyng bä. 36 Taw'ãäts hẽ tób danäh karom, atsëm sa kariw n'aa raket'ëe hënh jãm n'aa baad gad'aa do hadoo da bëeh. Ta bag ahõõ had'yyt hẽ ran'oo bä. Ty gapad'ëek ragada sa kariw n'aa, tanaëenh bä, nayyw hẽ ragas'ëes hyb n'aa tób, sa kariw n'aa bajëe suun hyb n'aa. 37 Baad da gad'aa do sa hã, sa kariw n'aa kajaa bä kä raty gapad'ëek do hyb n'aa —näng mä Jesus. —Né hup ý né hẽ hahỹ ý her'oot doo: Sa kariw n'aa ats'yyt da, rabat'oonh, rabawëh hyb n'aa. Tii bä da ta saroor see tah'ỹt, tii bä sa tä, sa waa taban'oo kãn sa hã. 38 Taw'ãäts hẽ da sa kariw n'aa awyyd bä ty gapad'ëek do sa hã, atsëm ub takaja bä, tapaj'ëe bä takaja bä na-ãäj hẽ —näng mäh.

39 Ti m' tabaher'oot ënh panyyg see ky n'aa me sa hã:

—Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Tób danäh hapëë bä paawä hets'ëëk do kajaa bä, dooh paawä tan'oo bä hets'ëëk do ta tób tanoo eë nä bä. Baad paawä tagada. ⁴⁰Ti hadoo bë hä. Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa matakä, baad bë gadaa ta pooj jé. Ta ti ÿ wén her'oot, bë ganadaa bä Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hënh —näng mä Jesus.

⁴¹Ti m' Peed beaanh ta hä:

—Äã wahë n'aa —näng mäh. —Äã hä ub ti maba-her'oot ta ti panyyg? Sahõnh hä ti maba-her'oot? —näng mäh.

⁴²Ti m' Jesus ky gadoo panyyg see ky n'aa me m':

—Ta ti ÿ maher'oot, sahõnh hë bë mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hë ta kariw n'aa mejũũ do moo wät doo, h'yy ganäng do hadoo rabahadoo doo. Ta tii hä ta kariw n'aa banoo, ta karom tabahag'ääs hyb n'aa, sa waa tabetsëeh hyb n'aa sa hä, ta s'ee hënh ta kariw n'aa awäd nuuj jé. ⁴³Taw'ääts hë ta kaser n'aa hä, ta kariw n'aa awyyd bä ta mejũũ do hä moo wät doo, ta kariw n'aa matëeh bä. ⁴⁴Ta kariw n'aa weh'ëeh da ta ti hadoo doo. Sahõnh hë tahaëenh ta hä ta ma, ta ma hagã n'aa tabahado däk hyb n'aa kä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ⁴⁵Hÿÿ kä, baad ta kaser n'aa moo nawäd bä paawä, ta h'yyb gó taky hado bä: “Dooch nayyw hë kariw ÿ n'aa kaja bä”, tanoo bä, karom wób tahewyh had'yyt bä kä, tatsebé do waa n'aa tamoo hewëed bä, taoom bä jarakë hedoo do mahÿÿj, ⁴⁶ti taganada bä né kä ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bä kä takajaa. Tii bä, tak'ëp da ta kariw n'aa rejã kån da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop, P'op Hagä Do ky nadah'eeh do nesaa do rahoop doo da.

⁴⁷ —Jé karom ta kariw n'aa ganada doo, ta kariw n'aa karēn do tamoo nawät doo, tahapēē né paawä baad ub ta kariw n'aa mejũũ doo, tak'ēp da raba-hewyyh ta mabaj. ⁴⁸ Jé nesaa do moo wät doo, ta kariw n'aa mejũũ do nahapäh doo, dooh denaa hē rahewyh ta mabaj. Ti hyb n'aa kä, ji hã P'op Hagä Do anoo do pénh, ti pénh né takarēn ji moo wät ta wë. Hajõng do hã kahanoo doo, hajõng na-ããj takarēn tamoo wät ta wë, hajõng takarēn ta mabaj. Ta bahãnh kahanoo do hã, ta pénh né ta mabaj.

Jesus hyb n'aa raketyn hõm do ky n'aa hahỹỹh

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hỹ pong jé naa ỹ bahyng, tēēg hadoo ỹ gahõ jat hyb n'aa, badäk hahỹỹ hã habong do sa mahang tetyn hõm hyb n'aa. Ỹ karēn paawä nyyw hē tabahõõ jat ti tēēg hadoo doo. ⁵⁰ Tak'ēp da nesaa do ỹ bahoop da. Tak'ēp ỹ h'yy katón ta ti ỹ bahajaa bä kä. ⁵¹ Ỹ ahyy wät babä, bē ed'oo apäh, h'yyb nyyw gó badäk hahỹỹ hã habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wë, ỹ an'oo bä do hyb n'aa. Tii d' bē hyb n'aa newë manäh. Ỹ ahyy wät do hyb n'aa, hēp ỹ n'aa raketyn bong da. ⁵² Hỹ jawén da, sa wakãän hedoo do ketyn hõm da hēp ỹ n'aa. Sa wakãän tamawoob hē hadoo do ragadoo da kēh ỹ n'aa. Pawóp hē, dooh d' ragado bä. Ky kedak da hēp ỹ n'aa. ⁵³ Ta wób da, sa yb sa taah daheeh ketyn bong da hēp ỹ n'aa. Ti hadoo né da sa ỹyn sa toog daheeh, raketyn bong da hēp ỹ n'aa. Sa mayyn sa takaanh na-ããj da —näng mã Jesus ta ma matēg hã.

⁵⁴ Ti m' hajök do hã taky hadoo:

—Papỹỹj badēē hyng hēnh naa naēng poo wäd bä, “Badah tabadoos”, näk bē kyyh. Te hub né

hě, adoos né hě. ⁵⁵ Ta karawaa me tagahēm bā, “Badah banām”, nāk bēēh. Te hub né hě, banām né kā, baju né hě kā. ⁵⁶ J'ooj madāk doo me ky ken'yym do bēēh! Bě h'yy genā né paawā naēng hadoos do heen n'aa hā, banām do heen n'aa hā, dooh bě h'yy genā bā, da hě kā, ta heen n'aa bě hā kametēēh do hā† —nāng mäh.

⁵⁷ —Hěd n'aa bě hyb n'aa nanewēē bě daaj hě, baad hadoo do ji moo wāt doo? ⁵⁸ Bě ky n'aa tapaa pé sii bě ahōm bā, hyb n'aa jawyk do wē ōm taky n'aa etyy hyb n'aa, taw'āāts hě ta hōō bā, bě sii hōm do sii baad bě ber'oot, taberéd hōm hyb n'aa ta ti bě ky n'aa tamahūūm do hyb n'aa jawyk do wē. Tii d' bě nadoo bā, bě d' tamahūūm hyb n'aa jawyk do wē. Ta tii kā, warahén hā bě tabahaēēnh, bě tadewāts bēēh hyb n'aa kā. ⁵⁹ Baad bě ŷ maher'oot: Doo d' bě anā bā kā tii bā, sahōnh hě bě nepaag bā —nāng mā Jesus.‡

13

Nesaa do ji neréd bā, ji da P'op Hagä Do rejää do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó m' ta wób rabana Jesus wē. Jesus mā ramaher'oot Pirato häd nāng do warahén n'aa radej'ēēp do Garirej buuj wób, P'op Hagä Do hā rama ejuu bā. ² Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

† **12:56** Naēng badoos do pooj jé, rahapäh ta heen n'aa. Tabanām do pooj jé, rahapäh na-āāj hě ta heen n'aa. Hajōng Jesus pehuunh né paawā, dooh rah'yy genā bā P'op Hagä Do T'aah tado bā né hě.

‡ **12:59** Ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa do ky n'aa had'yyt nado hahÿÿh. Hahÿÿ d' tahanāng pé na-āāj hě: Taw'āāts hě nayyw hě, ji hajaa nā bā, ji h'yyb tym ji benām P'op Hagä Do wē, ta jawén ji tanarej'āā hyb n'aa.

—Garirej buuj wób sa mahãnh nesaa do ramoo bok, rawén dejëp, bë ed'oo? ³ Dooh. Tak'ëp nesaa do sa hã, ta wób sa mahãnh hyb n'aa nado. Bë hã na-ããj hë da tabadäng P'op Hagä Do mo haj'aa nesaa do bë moo bok do säm, nesaa do bë neréd bä. Tabanesaa hënh bë da tah'eed hõm. ⁴ Ta ti 18 hedoo doo, Siroéh häd näng do tób yb sa jó hatëh hyng doo ënh? Radejëp bë ed'oo g'eeh, tak'ëp ranesaa do hyb n'aa Jerusarënh buuj wób sa mahãnh? ⁵ Dooh. Ti hyb n'aa nado. Bë hã na-ããj hë da tabadäng P'op Hagä Do mo haj'aa, nesaa do bë moo bok do säm, nesaa do bë neréd bä. Tabanesaa hënh bë da tah'eed hõm —näng mä Jesus.

⁶ Ti m', panyyg gó m' Jesus baher'oot nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hã, baad hadoo do ji moo nawäd bä. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom joom wiigo häd näng doo, uwa tyd mahang. Hajõõ nuu me tabahõm tabahëg'ããs hyb n'aa ta joom teag bä. Dooh tawyyd bä ta ag ta hã. ⁷ Tii kä, tagadëëg ub, ta joom mahang moo wät do hã taky hadoo: “Tama-woob hë ta baab ÿ gadaa wät teag bä. Dooh teag bä. Tabad'op hë ta ag ÿ aw'yyt péh. ÿ karëh mabagëëw jat”, näng mäh. “Daap tabewaat”, näng mäh. “Joom see ër ejoom paawä tabasooch bä”, näng joom danäh ta sii moo wät do hã. ⁸ Ti m' ta sii moo wät do ky hadoo: “Taw'ãäts hë sét hë ta baab ër gamedaa wät”, näng mäh. “Baad ÿ bahag'ããs hÿÿ kä”, näng mäh. “Baad ÿ w'oo eh'aa këë k'ãäts baad hadoo doo me”, näng mäh. ⁹ “Wät hahÿÿ hã ta baab teag bä, taw'ãäts hë. Taneag bä kä, tii bä kä mamejõ ÿ bagëëw hyng”, näng aj'yy ta kariw n'aa hã —näng mä Jesus.

ÿ̃nh jadatog is do panyyg n'aa hahÿ̃h

¹⁰ Ti m' Saab hã kä, Judah buuj rakamehehãk bã kä m', tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do yt hã m' Jesus ma metëek bã kä m', ¹¹ tahapäh mä tii bã ÿ̃nh jadatog is doo, karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do haj'aa. Dooch m' tahaja tadajoow bã. ¹² Ti m' ÿ̃nh Jesus bahapäh bã, tanaëenh mä ta wë. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Tok ÿ̃, òm has'oo däk! —näng mäh.

¹³ Ti m' ta hã tamoo däng. Ta hã tamoo deë sii hë m', takadajoow gëet. Tak'ëp mä ÿ̃nh j'aa etsëe kãn P'op Hagã Doo.

¹⁴ Ti m', dooh m' tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa genaag bã Saab hã ÿ̃nh nahëe Jesus ado hõm doo.

—Ti anäng ji moo oow see pé ji moo wät do pan'aa ta äh —näng mä tób hagã n'aa tób gó ka-het'aa do sa hã. —Taw'ääts hë tii hã bë bana, bë nahëe kado hõm hyb n'aa. Saab hã ti dooh! —näng mä ta kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—J'ooj madäk do ta ti bë h'yyb! —näng mäh. — Bë na-ãäj hë bë moo bok Saab hã. Dooch g'eeh bë asood hõm bã bë masãäh booj yb, jumeto, sa tób n'aa yt hã habëeh do Saab hã, bë mahüüm hyb n'aa rabeheek doo hënh? ¹⁶ Dooch g'eeh taw'ääts hë tado bã, Saab noo gó ÿ̃ asood hõm bã hahÿ̃ Abaraãm panaa paa seeh, ¹⁸ ta baab takamawyyt do Nesaa Do Yb moo gó? —näng mä Jesus kyyh.

¹⁷ Ta ti tabedoo bã kä m', ta majĩ m' nu mebyy bong. Hajök do tii bã hab'ëeh do ratsebë mä sahõnh hë hanäm doo, Jesus moo wät do hã.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahÿÿ hã P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Panyyg ky n'aa me ÿ her'oot bë hã P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa —näng mäh. ¹⁹ —Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do hadoo né hë P'op Hagä Do bag'ããs doo, tadu doo noo gó. Motaad tym aj'yy ejoom ta joom wób babëeh bã. Ti tabawëe kãn, ti tabaee hëe kãn. Tii hã kã taw'ëed batooj kãn ta hã kã* —näng mä Jesus kyyh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Panyyg see ky n'aa me ÿ her'oot bë hã P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa —näng mäh. ²¹ —Pãw makuj ÿÿnh ado däk doo, tiriig s'ëeb hajõng do mahang tamekuuj däk do hadoo né tii. Baad tabajõots däk, baad takamekuuj wät hyb n'aa sahõnh hë tiriig s'ëeb mahang† —näng mä Jesus panyyg gó m' tabeh'üüm.

Hÿ pong jé, P'op Hagä Do panang bã, ji bajëe suun do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' Jesus bahõm Jerusarënh hënh. Ti m' tamahõm me, tama metëek panang ta hõõ bã habong do sa hã. ²³ Ti m' aj'yy see eanh ta hã:

—Hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. —Jããm hë pawóp its g'eeh ked'ëep P'op Hagä Do wë? —näng mä aj'yy kyyh.

* **13:19** Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ããs do kah'üüm, ny hadoo ta hã h'yy ka'eeh do kah'üüm. † **13:21** Pãw makuj, jé pad'yyt hë tiriig s'ëeb mahang kamekuuj däk doo da, jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ bã P'op Hagä Do bag'ããs do bawäd däk da.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä. Panyyg gó m' tabeh'ũüm:

²⁴—Noo nad'ëed its do hadoo hỹ pong jé ji bajëe suun doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ tak'ëp bẽ hyb n'aa eréd manäh, bẽ bahajaa hyb n'aa bẽ bajëng do t'ĩ hẽnh. Ta jawén, hajõk né paawä da karën hajëe p'ëe, dooh da rahaja wäd bä. ²⁵ Tób danäh noo gatsëe däg bä, dooh jí haja wäd bä ji ajëe suun ta gó. Tób w'oo hä bẽ wób rababë hõm tii bä. Tak'ëp bẽ wób ranaëenh da tagas'ëes hyb n'aa: “Ãã wahë n'aa, manoo gasëets a tób, ãã bajëe p'ëe hyb n'aa”, näk da bẽ wób kyyh ti noo gó. Ti d' taky hadoo: “Jaa bëeh? Dooh bẽ y hapëe bä”, näng da bẽ wób hä. ²⁶ Ti d' bẽ wób raky gedak: “A sii paa ãã beëek, a sii paa ãã bawa. ãã panang bä, ta tyw n'aa me, mama metëek do paa ããh.” ²⁷ Ti d' bẽ wób hä taky hadoo: “Dooh bẽ y hapëe bä. Bẽ ahõm mahãnh yỹ, nesaa do moo heb'oooh doo”, näng da ta kyyh —näng mä Jesus ta hä h'yy kana'eeh do ky n'aa.

²⁸ Ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp bẽ wób ba'oot da. Sa tæg kamegëej däk da. Tak'ëp bẽ wén oot da, bẽ hapäh do hyb n'aa da hỹ pong jé P'op Hagä Do bag'ãäs bä Abaraãm, Isak, Jakóh, sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa rod, bëe kä, dooh ran'oo bä t'ĩ hẽnh kä. ²⁹ Badäk hahỹ hã jé pad'yyt hẽ naa rabena da, P'op Hagä Do bag'ãäs doo bä ratsebé do jãm n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa. ³⁰ Babä hyb n'aa sekog is do wób kä, ti noo gó kä, hyb n'aa jewyg kãn da. Babä hyb n'aa jewyk do paa wób kä, ti noo gó kä, hyb n'aa sekog padäg its tii kä —näng mä Jesus.

Jerusarēnh panang hyb n'aa Jesus h'yy katón do panyyg n'aa hahỹh

³¹ Ti noo gó né hē m' Pariséw wób rabana Jesus wē. Ti m' raky hadoo:

—Ahōm ta s'ee hēnh. Ōm da Eróts daj'ēep —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bē ahōm nã. Bē maher'ood ta ti aj'yy ji rahejãã do yb. Bē her'ood ta hã, pawóp nã ta āh karap'aar h'yyb sa hã hanäng do ŷ bahebē nã. Pawóp nã ta āh nahēē enãh do ŷ asog hōm nã sa nahēēh. Tii bã kã, ŷ haja kãn da ŷ moo wät doo kã badäk hahỹh bã. Tii da bē kyyh ta hã. ³³ Jerusarēnh bã né hē P'op Hagã Do ky n'aa rod ranaheb'ooh. Ti hyb n'aa, t'ĩ hēnh né hē ŷ bahōm, ŷ dajēp hyb n'aa sa nemuun —nãng mä Jesus ta ky n'aa hã.

³⁴ Ti m' taky hadoo:

—Jerusarēnh, Jerusarēnh! A babuuj ranaheb'ooh P'op Hagã Do ky n'aa rod. Pã me ramahek'uut bē wē P'op Hagã Do mejũũ doo, radejēp hyb n'aa. Hajõõ nuu me ŷ karēn paawã ŷ bataa a babuuj, nesaa do mahãnh ŷ mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hã, karaak ta taah ŷyn ta kēg yt hã tata bēēh do mo n'aa me. Tii da ŷ badoo paawã sa hã, dooh tii d' rakarēn bã. ³⁵ Bē hegãã da Jerusarēnh buuj, P'op Hagã Do beréd hōm da bē panang. P'op Hagã Do mak'yyts däk bē panang. Dooh da ŷ bē hapēē bã kã. Jããm né da p'aa hēnh ŷ bē bahapãh da, bē h'yy kawareem bã, hahỹh da bē her'ood bã: “Ky n'aa kedēng tii, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”†

† 13:35 Saaw-Mo 118.26

14

Saab hã Jesus nahëe do hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ta see pé noo gó Saab hã, Pariséw hyb n'aa jawyk do see tób bã Jesus bawëh bã m', baad mä Jesus ramatakëe. ² Tii bã m' ti anäng mä aj'yÿ nahëe näng doo. Dehepung bëeh mä ta tsyym, ta mooh. Rakarëñ mä raheg'ãas Jesus ado hõm bã ta nahëe Saab hã, ratayy do hã. ³ Ti m' Pariséw hã, Mosees ky n'aa jaw'yÿk do baad hap'ëeh do hã na-ãj mä Jesus beaanh:

—Mosees ky n'aa jaw'yÿk do anoo, nahëe näng do sa nahëe ji ado hõm Saab hã? Dooch g'eeh tan'oo bã? —näng mä Jesus.

⁴ Dooch m' raky gedag bã. Bag hënh mä rabab'ëeh. Ti m' Jesus moo däng nahëe näng do hã. Ta nahëe do hõm. Ti m' tamejüü tababaaj hõm hyb n'aa. ⁵ Ti m' tabeaanh ta wób sa hã:

—Bë t'aah, bë mas'ãa booj yb t'aah, tadëe hyy bã t'õp naëng gajat doo gó Saab hã, dooch g'eeh nayyw hë bë ej'ooj nä bã, Saab hã né paawä? —näng mä Jesus.

⁶ Dooch m' sa kyy péh.

Jesus metëek ji kanasab'ee do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m', sahõnh hë Pariséw atsyÿd wät do resoos mä ta tyng n'aa baad hadoo doo bã, ji weh'ëeh do tyng n'aa. Ta ti Jesus bahapäh bã m' taky hadoo, panyyg gó m' tabeh'üüm:

⁸ —Ket'ëe do jãm n'aa hënh ji ratsyÿd bã, bë esóts manä baad hadoo doo, hyb n'aa jawyk do tyng bë tyng. Hyb n'aa jawyk do tyng n'aa bë esóts

bä, hyb n'aa jawyk do bë mahãnh tatsyyd wät do kajaa bä, ⁹ kat'ëë do noo gana do ky hadoo da bë hä: “Man'oo hahÿÿ hä ta tyng majasoo doo”, nãng da. Tii bä kä da, sa matym gó da bë da nu mebyy bong. Tii bä kä, bë kahÿÿd kãn ky n'aa nets'äs do tyng jó kä. ¹⁰ Bë ratsyyd bä, taw'ããts hẽ bë atooj dawë hä, hyb n'aa najewyk do tyng jó. Ti m' jãm no gana do kajaa bä, hahÿÿ da ta kyyh bë hä: “B'ëëp dana, p'eets hẽ, baad hadoo doo bä bë atooj.” Tii bä kä, tats'yyt do wób sa matym gó bë kawehëë däk da. ¹¹ Jé ta daaj hẽ kaweh'ëëh doo, nu mebyy wät da, ta wób sa yd jé tanu gadäg hõm. Jé ta daaj hẽ kawaneh'ëëh doo, raweh'ëëh da, P'op Hagä Do an'oo bä —nãng mã Jesus.

¹² Ti m' tób danäh hä Jesus baher'oot:

—A waa, a tä mamoo wäd bä a sii ratsebé, a sii rabawa hyb n'aa, matsyyd manä a najiis hedoo doo, a hÿÿj hedoo doo, a wakããn hedoo doo, a pa haj'eenh do tak'ëp ma enäh doo. Ti matsyyd bä, õm da rats'yyt ta mabaj. ¹³ Taw'ããts hẽ matsyyd kasuud is do hedoo doo, k'yy gedóm do hedoo doo, nabong do hedoo doo, ty tsehët do hedoo doo. ¹⁴ Tii bä kä da õm P'op Hagä Do ky n'aa edëng. Dooh né paawä rahaja bä rabaj bä, P'op Hagä Do tii kä hanoo a hä ta mabaj, baad habong do paa ragenä bong noo gó —nãng mãh.

Hÿ pong jé jãm haeh do hadoo panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' Pariséw ats'yyt do see Jesus her'oot do tamaa napäh bä m', taky hadoo:

—Ky n'aa kedëng da jé hỹ pong jé, P'op Hagä Do bag'ããs do jäm n'aa bä ta waa n'aa tawa bä sa sii —näng mä aj'y y kyyh.

¹⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Hỹ hadoo aj'y ratsebé do waa n'aa, ta tä n'aa tamoo wät. Hajök tats'yyt ta sii ratab'ëës hyb n'aa ta ti jäm. ¹⁷ Sahõnh hẽ ta waa n'aa, ta tä n'aa, tabahaja däk bä, tamejũũ ta karom tabahõm, pooj jé tatsyyd bong do tabats'yyt hyb n'aa. ¹⁸ Ti m' sahõnh hẽ tats'yyt do raky kamep'ëeh. Ta see ky hadoo: “Nag'aap hẽ ỹ bets'ëë hõm hëej. Ỹ karën ỹ heg'ããs”, näng. “Dooh ỹ haja bä ỹ ahõm bä”, näng. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ỹ bahõm péh”, näng ta kyyh.

¹⁹ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hẽ ỹ bets'ëë wät 10 booj yb. Hỹ ỹ kä ỹ metyy, baad rado bä. Ti hyb n'aa, dooh tahaja bä ỹ ahõm bä”, näng ta kyyh. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ỹ bahõm péh”, näng ta kyyh.

²⁰ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hẽ ỹ gat'ëë däk äm ỹỹ. Dooh tahaja bä ỹ ahõm bä”, näng ta kyyh.

²¹ Ti ta karom babaaj hõm kãn, tamaher'oot mä ta kariw n'aa sa kyyh. Tii bä kä, jäm no gana do kawaj'ããn wäd kãn sa wë, ti taky hado kãn ta karom hã kä: “Nayyw hẽ, ahõm nã. Panang tyw n'aa me matsyyd hõm kas'uut doo, k'yy gedóm doo, ty tsehët doo, nabong do sii hẽ”, näng ta hã.

²² Ti tabahajaa bä sahõnh hẽ tamejũũ doo, taky hadoo ta kariw n'aa hã: “Sahõnh hẽ ỹ bahajaa mamejũũ doo da. Ti hadoo né hẽ, ti anäng nã ta tyng n'aa, ti anäng nã ta waa n'aa”, näng ta karom kyyh ta kariw n'aa hã.

²³ Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hã: “Ahõm panang bahãnh. Sahõnh maw'yyt do matsyyd. Ý karẽn tóp ý gabad'ẽẽ dák. ²⁴ Baad ý her'oot a hã. Pooj jé katsyyd bong doo, dooh da ý an'oo bã sa tä, dooh ý an'oo bã sa waa”, nãng ta kariw n'aa kyyh* —nãng mã Jesus sa hã.

Nyy da ji bawät Jesus h'yyb hata ji karẽn bã ji hado bã do ky n'aa hahýyh

²⁵ Hajõk mã Jesus had'aa doo, Jerusarẽnh hẽnh tabahõm bã. Ti m' ta jawén p'aa hẽnh taty kaw'õöd dák, ti m' taky hadoo:

²⁶ —Bẽ karẽn bã hẽp ý hata bẽ hado bã, taw'ããts hẽ bẽ yb, bẽ ýyn, bẽ ýym, bẽ taah, bẽ hýyj, bẽ ãnh bẽ kamahãn do bahãnh ý bẽ kamahãn. Taw'ããts hẽ bẽ kamahãn do bẽ hã bahãnh ý bẽ kamahãn. Sahõnh hẽ sa bahãnh ý bẽ kamanahãn bã, dooh bẽ haja bã hẽp ý hata bẽ do bã. ²⁷ Jé hẽp ý n'aa tamo n'aa tahoop do tajeýym bã, h'yyb nahedoo do nemon ýy, dooh tahaja bã hẽp ý hata tado bã —nãng mã Jesus.

²⁸ Ti m', panyyg gó m' tabaher'oot, pooj jé m' baad mã ji hyb n'aa newëë, ji haja bã ta h'yyb hata ji ado bã. Ti taky hadoo:

—Tób pä s'ëëb haeh do tama doo, pooj jé dó taw'ããts hẽ tahyb n'aa newëë tahaja bã ta wẽ hanãng do ta sãm, sahõnh hẽ tahaja so bã ta tób. ²⁹ Daap tadu do bã, tanetsén nã bã ta sãm, dooh ji hapëë bã ta baa bã tabawäd dák bã, ta sãm bahëëj jëng. Tii bã ta wób rawajehëët ta hã: ³⁰ “Wät ta ti

* **14:24** P'op Hagä Do bag'ããs do jãm n'aa hẽnh, ji P'op Hagä Do bats'yyt do ky n'aa hahýyh.

tób tama doo. Ahëej jëng ta wë ta sãm, kanaja nä tób”, näk da.

³¹ Hahÿ panyyg see bë maa newëe: Kaneb'ooh do du doo pooj jé, dooh g'eeh sa wahë n'aa hyb n'aa newë, rahaja bä sa majiĩ hã raj'aa ketsë, sa yd jé né paawä ta warahén n'aa? 20 miw ta majiĩ warahén n'aa, 10 miw ta warahén tanyy bä?

³² Tahyb n'aa newë bä tanahajaa doo, nayyw hë tamejũũ rapanäk ta majiĩ wë, dawëe nä rababok nä ta majiĩ, raky n'aa her'oot rakananeb'ooh hyb n'aa —näng mä Jesus.

³³ Ti m' taky hadoo:

—Ti hyb n'aa, sahõnh hë ta wë hanäng doo, hëp ÿ n'aa tanerét doo, dooh tahaja bä hëp ÿ hata tado bä —näng mäh.

³⁴ Ti m' taky hado kãn:

—Taw'ãäts hë ti jukiir. Ti hadoo né hë, tanadah'ëed wäd bä, taw'ãäts hë nado wäd.†

³⁵ Dooh hyb n'aa ji karën wät péh. Ji aw'oong hõm tii. Jé karën pé ÿ ma metëek do tamaa newëe bä, taw'ãäts hë tamatakëe —näng mä Jesus kyyh.

15

B'éé kanapëe wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ma metëek bä m', sa wahë n'aa dajëer gedaag n'aa, nesaa do moo heb'ooh do na-ããj hë rabana, Jesus metëek do ramaa newëe hyb n'aa. ² Ti hyb n'aa m', Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hë, raky hadoo:

† **14:34** Jukiir nadah'ëed wät do hadoo, Jesus hã h'yyka'eeh do h'yy gejë hõm doo.

—Hahỹ aj'y'y nesaa do moo heb'oooh do tagadoo. Awëh na-ããj hẽ sa sii —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus baher'oot panyyg sa hã:

⁴ —Bë see tanyy bä 100 b'éé, ta masããh, ti m' 100 hedoo do see takanapëë wäd bä, dooh g'eeh teréd dó 99 hedoo do ta masããh, kanapëë wät do tabesoos hyb n'aa? ⁵ Ti tabaw'y'yt bä kä, tatsebee wät do hyb n'aa tatóg sooh ta nu k'y'y hã, tamajëëh hyb n'aa kä. ⁶ Tób bä takajaa bä kä, tanaëënh da ta najiis, tanaëënh ta wób ta pa haj'eenh doo, ratsebé hyb n'aa ta sii, ta mas'ãã see taw'y'yt do hyb n'aa kä, kanapëë wät do paah. ⁷ Bë ÿ maher'oot hahỹÿh —näng mä Jesus: Ti hadoo né da hỹ pong jé P'op Hagä Do pa habong doo, tak'ëp da ratsebé baad nadoo do paa see h'y'y kawareem bä P'op Hagä Do hã. 99 hadoo baad habong doo, dooh hyb n'aa rah'y'y kawareem pé sa hyb n'aa ratsebee né paawä, ta bahãnh ratsebé, sét hẽ baad nadoo do paa P'op Hagä Do wë h'y'y kawareem do hyb n'aa —näng mä Jesus.

Moweed nepä wät do panyyg n'aa hahỹÿh

⁸ Ti m' tabaheer'oot ënh panyyg see gó. Ti m' taky hadoo:

—ÿÿnh see wë tanyy bä 10 moweed k'ããts tæg hawak do s'ëëb, tii bä, ta see badoo wäd bä, tagataa däk ta bag, tabakoot tób, baad tabesoos da.

⁹ Tabaw'y'yt bä kä, tanaëënh ta najiis, tanaëënh ta pa haj'eenh doo, ta sii ratsebé hyb n'aa moweed nepä wät do taw'y'yt do hyb n'aa. ¹⁰ Ta ti hadoo, P'op Hagä Do ããs ta pa hab'ëëh do ratsebé nesaa do moo hew'ëët do paa see P'op Hagä Do hã tah'y'y kawareem bä.

Aj'yy ta yb wë matëëh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jesus baher'oot ênh panyyg seeh. Ti m' taky hadoo:

—Ti awät aj'yy ma näng doo. Pawóp hë ta taah.

¹² Ta see pé noo gó, ta t'aah tagad'oo hadoo do ky hadoo ta yb hã: “Na ÿ karën no n'aa ÿÿ, madajëb nuuj jé no n'aa paah. Nayyw hë ÿ karën ÿ gadoo”, näng ta t'aah. Tii bä sa yb betyn hõm ta ma ta taah sa hã.

¹³ Dooh tahajõõ nä bä ta āh, tagad'oo hadoo do bata hõm kån sahõnh hë ta ma, ta yb mo haj'aa kã. Ti tabahõm kån dawëë, hëej s'ee hënh. T'ĩĩ hënh kã tabahäj kån sahõnh hë ta wë hanäng do paah. Tah'yyb däng do hã tabeh'ëenh. ¹⁴ Ti bahãnh kã ta dajëër bahëej jëë kån. Dooh wäd ta dajëër kã. Tii bä awäd kån sah. Asa kån. Dooh tadoo wät péh. ¹⁵ Ti ta tyw n'aa esóts kån tamoo wät doo. Ti awät aj'yy too yb masãh näng doo. Ti hã tabetsëë tamoo wät doo. Ti tamoo wäd kån, too yb tahagãã kån. Too yb tanejë kån. ¹⁶ Tak'ëp ta ti aj'yy basa kån. Takarën paawä too yb waa tabawa. Dooh hanoo pé ta hã ta waa.

¹⁷ Tii bä tat'yyd kamehĩĩn kån. Ta h'yyb gó taky hadoo: “Jajé, sahõnh hë ee sii moo bong doo, ee karom, dooh rasa bä. Anäng sa waa. Mad'aak né sa waa. Ti ÿ bas'as babä”, näng. ¹⁸ “Taw'ããts hë ÿ babaaj hõm ee wë”, näng ta kyyh. “ÿ maher'oot ta ti ee”, näng. “‘Ee’, näng da këh ÿÿ”, näng, “‘nesaa do ÿ moo wäd wät P'op Hagä Do hã, a hã na-ããj hë’, näng da këh ÿÿ”, näng ta kyyh ta h'yyb gó. ¹⁹ Ti tahyb n'aa newëë ta h'yyb gó: “ÿ etsëë da ÿ moo wät doo. ‘A karom däg da ÿÿh. Dooh a t'aah ÿ

doo wäd bä', näng da ÿÿh", näng ta h'yyb gó. ²⁰ Ti tababaa j nã kãn p'aa hẽnh kã ta yb wẽ kã.

Takajaa bã kã ta yb wẽ, dawëë naa ta yb gadoo. Baad ta yb gadoo. Dawëë naa tabahapãh bã, tat'yyd mehĩn. Ti tawaj'aa dãk ta wẽ, takedëng hyb n'aa. Tawaké dãk, ta tapa tsanetsub wãt takedëng do heen n'aa. ²¹ Ti ta t'aah ky hadoo: "Ee", näng, "nesaa do ÿ moo wäd wãt P'op Hagã Do hã, a hã na-ããj hẽ", näng. "Dooch a t'aah ÿ mamaneëëj wäd bã", näng ta kyyh.

²² Ti ta yb ky hadoo ta karom hã: "Nayyw hẽ, bẽ mana saroor tak'ëp hanãm doo, ta hã bẽ dadãg. Ta ma poo heen n'aa, ta tsyym suun sii hẽ bẽ mana. ²³ Bẽ naboh booj yb t'aah hepuh doo, ër nejẽ hãng doo, ër tsebé do tã n'aa", näng. "Ër tsebé da, p'aa hẽnh tah ÿ kajaa do hyb n'aa", näng. ²⁴ "Dajëp do hadoo hahÿ tah ÿÿ. Edëb wãt p'aa hẽnh hÿÿ kã. Nepã wäd paah. Hÿÿ kã kaw'yyt p'aa hẽnh", näng ta yb kyyh ta karom hã. Tii kã ratsebee kãn, rabajãm kãn ta hyb n'aa kã.

²⁵ Ta t'aah seeh, wah'ëeh hadoo do moo wãt sa joom banãng bã. Ti nuuj jé takajaa. Wah'ëeh hadoo do bajëng bã kã, tamaa newë dãk ketën doo, kejãm doo. ²⁶ Ti tanaëënh sa karom seeh. Tabeaanh hëd n'aa ta tii. ²⁷ "A hÿÿj kaja nã p'aa hẽnh", näng. "A yb mejũũ ãã naboh jat booj yb t'aah hepuh doo, ër tsebé do tã n'aa, baad takajaa do hyb n'aa", näng sa karom kyyh ta hã.

²⁸ Ti wah'ëeh hadoo do kawaj'ããn kãn. Dooch takarën bã tajëë suun tób gó. Ti ta yb banyyh tamar'oot hyb n'aa, tabajëë suun hyb n'aa. ²⁹ Dooch ta t'aah karën bã tamaa newë bã ta ti ta her'oot doo.

“Hajõõ ta baab tak'ëp ÿ moo wäd wät a sii”, näng ta yb hä. “Dooch noo gó òm ÿ ky nadaheeh péh”, näng. “Dooch noo gó tabad'op hë man'oos pé b'éé t'aah, najis ÿ daheeh ãã tsebé do tä n'aa”, näng ta kyyh. ³⁰ “Hÿÿ kä a t'aah mahanäng doo, ÿÿj hajök sii he'ÿÿh do hä tabahäj jëng do a dajëër tababaaj nä bä kä, mamejũũ ranabooh booj yb hepuh doo!”, näng wah'ëeh hadoo do ta yb hä.

³¹ Ti ta yb ky hadoo: “Tah ÿÿ”, näng, “pa ÿ had'yyt ti òm bagä”, näng ta yb kyyh. “Sahõnh hë wë ÿ haym doo, a ma had'yyt né hë tii”, näng. ³² “A hÿÿj ti hÿ dajëp do paa hadoo. Hÿÿ kä edëb wät p'aa hënh. Nepä wät do hadoo, p'aa hënh takaw'yyt”, näng. “Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë né hë tii d' èr tsebé, taw'ãäts hë né hë jãm ji moo wät”, näng ta yb kyyh wah'ëeh hadoo do hä —näng mä Jesus panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot.

16

Ta kaser n'aa kamatakëë do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta ma matëg hä Jesus maher'oot hahÿ panyyg:

—Ti awät aj'y y tak'ëp ma näng doo. Ta see pé noo gó ramaher'oot ta kaser n'aa ky n'aa. Dooch m' baad tanä ta kariw n'aa ma, tah'ëenh mä ta ma. ² Ti hyb n'aa tanaëëj kãn ta wë. Teaanh ta hä: “Nyy d' ti a ky n'aa ÿ ky n'aa napäh doo?”, näng. “Taw'ãäts hë maheen n'aa eta hõm dajëër n'aa hä, ma ÿÿ hä na-ãäj hë. Dooch da kaser ÿ n'aa mado wäd bä”, näng ta kariw n'aa kyyh.

³ Ti ta h'yyb gó ta kaser n'aa ky hadoo: “Nyy d' ÿ bad'oo hÿÿ kä?”, näng. “Kariw ÿ n'aa dooch da takarën wäd bä ÿ moo wäd wät ta sii. Dooch ÿ haja

bä tak'öp hadoo do ÿ moo wäd bä. ÿ nu mebyng na-ãäj ÿ ets'ëē ub bä dajëēr”, näng ta kyyh ta h'yyb gó. ⁴ Ti taky hadoo ênh ta h'yyb gó: “ÿ hapëē dāk hÿÿ kã nyy d' ÿ bad'oo, sa tób hēnh ÿ ragadoo hyb n'aa, ÿ moo wät do bahëej jëng bä”, näng ta kaser n'aa ta h'yyb gó.

⁵ Ti tanaëēnh ta wë sét ken'yyh ta kariw n'aa wë kũüt enäh doo. Pooj jé kajaa do hã tabeaanh: “Nyy hë a kũüt kariw ÿ n'aa wë?”, näng.

⁶ “100 ta hood joom syyj”, näng aj'yy.

Ti ta kaser n'aa ky hadoo: “Hahÿ a kũüt heen n'aa. Nayyw hë, merii däg ta heen n'aa papuuj”, näng. “Merii däg a kũüt 50”, näng ta kyyh ta hã. ⁷ Ta see hã tabeaanh ênh: “A kũüt ênh kariw ÿ n'aa wë?”, näng ta kaser n'aa. “100 wog tiriig s'ëeb”, näng kũüt näng do see kyyh. Ti ta kaser n'aa ky hadoo: “Hahÿ a kũüt heen n'aa. Papuuj merii däg. 80 wog da merii”, näng ta kyyh. Tii d' had'yyt tabedoo hõm ta wób sa hã.

⁸ Tii bä ta kariw n'aa hyb n'aa meuunh ta hã, kamatakëē do hyb n'aa ta kaser n'aa paa kã, ta ma baad nan'yyh do paah —näng mä Jesus her'oot do panyyg.

—Te hub né hë —näng Jesus. —P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh doo, baad rakamatakëē ta wób sa hã rabahed'oo do hã. P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do sa mahãnh rakamatakëē ta tii hã —näng mä Jesus.

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kãn ta ma matëg sa hã panyyg ky n'aa kã:

—Bë ÿ maher'oot —näng mäh. —Taw'ãäts hë badäk hahÿÿ bä hanäng do hã bë wë hanäng doo me ta wób bë masaa, bë najiis rabahadoo hyb n'aa kã. Tii bä da, ta jawén, bë wë hanäng do badoo wät

bä kä, ti anyy kän bë gadoo do hỹ pong jé. P'op Hagä Do gadoo da bë t'ĩ hěnh —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Kanhěn d'os hě ji ma hedoo doo, ji dajěēr hedoo doo, baad han'yyh doo, hajõng do na-ãäj hě baad taban'yyh. Kanhěn d'os hě hadoo do baad nan'yyh doo, hajõng do na-ãäj hě dooh baad tanä bä. ¹¹ Ti hyb n'aa, badäk hahỹỹ bä bë wě hanäng do baad bë nanä bä, dooh da P'op Hagä Do an'oo bä bë hã bë ma heh'aät do hỹ pong jé. ¹² Badäk hahỹỹ bä bë hã P'op Hagä Do anoo do baad bë nanä bä, dooh bë ma hanoo pé bë hã hỹ pong jé —näng mäh.

¹³ Ti m' Jesus ky hado kän:

—Doo sa karom haja bä pawóp ta kariw n'aa sii tamoo wäd bä séd noo gó. Tii d' tahado bä, ta kariw n'aa see dooh takamahãn bä, ta see ti takamahãn. Ta see wě da baad tamoo wät da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo bë hã. Doo bë haja bä bë h'yy keséj bä. Doo bë haja bä P'op Hagä Do hã bë h'yyb däg bä, dajěēr hã na-ãäj hě bë h'yyb däng bä —näng mä Jesus.

¹⁴ Pariséw dajěēr mä ragen'aak. Ti hyb n'aa Jesus her'oot do ramaa napäh bä m', raky n'aa rejãã mä Jesus. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—J'ooj madäk doo me bë ky ken'yyym ta wób sa matym gó. Ti hado né paawä bë h'yyb, P'op Hagä Do hapäh bë h'yyb tym. P'op Hagä Do mak'yyts däk badäk hahỹỹ bä hanäng do tak'ěp rakamahãn doo.

P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hahỹỹh

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jowãw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa

rod rerih do paa kametëek paah. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm do kamet'ëeg däg kän. Hajök tak'ëp rah'yyb hedoo, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rabahadoo hyb n'aa. ¹⁷ Ti hado né paawä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tahëej bä. Wë, badäk hahÿ hëej gawatsig né paawä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tagawatsig bä. Dooh ta bód had'os pé gawatsik péh. ¹⁸ Ti hyb n'aa, jé ta ÿÿm heréd hõm doo, tii bä ÿÿnh see hä takat'ëë däg bä, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado däk tii. Aj'yy see gat'ëë däg bä ÿÿnh ta patug heréd hõm doo, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado däk tii —näng mä Jesus.

Tak'ëp ma näng do Rasaro daheeh panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' panyyg gó m' Jesus tabeh'üüm. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy tak'ëp wekãp doo. Tak'ëp ky n'aa gebah, hetsooh, ta saroor ta hä hadäk doo. Tak'ëp hanäm doo gó tabawäd had'yyt hë. ²⁰ Ta tób noo bä tabahäng aj'yy kasuud is doo, ta waa hets'ës doo. Nahëë nyy is ta tii. Rog manahuuh do tii. Rasaro ta häd. ²¹ Tak'ëp takarën paawä tabawëh, tak'ëp wekãp do tä hyyj kajäk do tüü. Awaar rahedëp ta rog, ta tii bä tabahëës bä.

²² Ti aj'yy hets'ës do dajëp bä kä, ääs ramasäg kän ta h'yyb tym hÿ pong jé kä, Abaraäm pa. Ti tak'ëp wekãp do dajëb kän na-ääj hë. Ti radakä jëng, tabanesaa hënh kä tabahõm. ²³ Tabanesaa hënh tak'ëp tabahoop bä kä nesaa doo, dawëë

naa tabahapäh Abaraãm, Rasaro häd näng doo kä, ta pa. ²⁴ Ti wekãp do ky hadoo Abaraãm hä, tak'ëp ta kyyh: “Wahëh ÿÿ, Abaraãm”, näng, “ÿ mat'yyd mehĩn”, näng ta kyyh. “Mamaher'ood Rasaro ta moo poo tadatu naëng taheh'oos, nagat ÿ tadah'ëëm hyb n'aa”, näng. “Tak'ëp ÿ bahoop baju doo, hahÿ tëëg hõõh”, näng wekãp do paa kyyh.

²⁵ Ti Abaraãm ky hadoo ta hä: “Tah ÿÿ”, näng, “mahyb n'aa es'ee baad mabawät do paah. Sahõnh paa tabanäng makarën doo”, näng. “Rasaro paa ti dooh. Nesaa do tagadoo paah. Hÿÿ kä baad ta hä kä. Hÿÿ kä h'yy gadajaa kän. Õm hÿÿ kä hahoop nesaa doo”, näng Abaraãm kyyh. ²⁶ “Ti anäng gaeh gadarong doo, t'õp gajëng do ta baa besuu. Babä naa karën pé t'ĩ hënh tahõm bä, dooh tahaja bä. T'ĩ hënh naa na-ãäj hë, dooh tahaja bä ënh”, näng Abaraãm kyyh tak'ëp ma näng do paa hä.

²⁷ Ti aj'yy betsëë Abaraãm hä tak'ëp, ti m' taky hadoo: “Wahëh ÿÿ”, näng, “mamejõ Rasaro tabahyng ee tób hënh”, näng. ²⁸ “Ti abong nä ji ma poo oow pé wakãn haa tii bä”, näng ta kyyh. “Mamejõ baad tamaher'oot, babä tak'ëp ji ahoop doo bä ranana hyb n'aa nemon ÿÿ”, näng tak'ëp ma näng do paa kyyh.

²⁹ Tii bä Abaraãm ky hadoo: “Doo. Ti anäng Mosees erii wät do paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah. Taw'ãäts hë ti né ramaa newë raner'oot bä. Tii hä rapanyyg enä kän”, näng Abaraãm.

³⁰ “Doo, wahë ÿ n'aa”, näng aj'yy. “Sét hë dejëp do mahang ganä wäd bä, sa wë tahõm bä, tii bä kä da rah'yy kawereem P'op Hagä Do wë”, näng aj'yy kyyh.

³¹ Ti Abaraãm ky hadoo: “Mosees erii wät do paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paa ramaa nanewë bä, tii bä na-ãäj da dooh ramaa newë bä ganä wät doo”, näng Abaraãm kyyh tak'ëp wekâp do paa hã.

17

Nesaa do hã ta see ji h'yyb tatuk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg hã:

—Tanyy had'yyt né hë nesaa do hã ji tah'yyb tatuk doo. Ti hado né paawä da, P'op Hagä Do rejãä da nesaa do hã h'yyb tatuk do du n'aa doo — näng mäh. ² —Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hã ranu hüü däg bä, ji radawäts tu tame t'öp ji pahäs hyb n'aa, ti bahãnh tak'ëp baad nado ji hã da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hã ÿ h'yy ka'eeh doo, ji h'yyb tatug bä, nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh. ³ —Ti hyb n'aa, baad bë hyb n'aa matakä, ji h'yyb tanatuk hyb n'aa ta seeh —näng mäh.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hahÿÿh

—A da hadoo doo, hã ÿ h'yy ka'eeh do seeh nesaa do tamoo wäd bä, mageãm, tamoo nawät hyb n'aa baad nadoo doo. Nesaa do hã tat'yyd kamehïin bä, taw'ãäts hë mahyb n'aa mabaan hõm ta hã tii bä. ⁴ Séd noo gó né hë 7 nuu me nesaa do a wë tamoo wäd bä, 7 nuu me tets'ëë bä mamabaan hyb n'aa, taw'ãäts hë baad mahyb n'aa mabaan hõm né hë —näng mä Jesus.

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejũũ do raky hadoo ta hã:

—Tak'ëp man'oo magyys hẽ P'op Hagä Do hã äã h'yy ka'eeh hyb n'aa —näk mäh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Motaad häd näng do tym, nu nad'ëët do ta tym. Ti tahanyy bä paawä bẽ h'yy ka'eeh doo, tii b' bẽ haja paawä hahỹ b'aa bẽ mejũũ takadawäts nyyh, takadawäts tu ta me akajar me. Bẽ paawä taky daheeh —näng mäh.

⁷ Ti m' panyyg gó m' tabeh'ũũm. Ti m' taky hadoo:

—Ji karom kanep'aak do gëew gó tamoo wät do jawén paa bä tabajëng bä kä, b'ée tahagãã wät do jawén paa bä tabajëng bä kä, dooh ta kariw n'aa an'oo nä bä nyyw hẽ ta waa tabawa. ⁸ Tabawëh pooj jé ta kariw n'aa mejũũ da tamoo wät ta tä n'aa, tii bä tamana kãn ta kariw n'aa tä kä. Tii bä kä, ta kariw n'aa bahajaa bä kä tawëh doo, tii bä kä ta karom bawëë kãn. ⁹ Ta karom moo hew'ëët ub né tii. Ti hyb n'aa, “taw'ãäts hẽ” ta kariw n'aa naher'oot ta hã. ¹⁰ Ti hado kãn bẽ hã kä. Sahõnh hẽ bẽ bahaja däk bä bẽ P'op Hagä Do mejũũ doo, taw'ãäts hẽ hahỹỹ da da bẽ kyyh: “Äã moo heb'ooh do né hẽ tii. Dooh äã gahëën bä äã hã P'op Hagä Do j'aa etsë doo, tamejũũ do äã bahajaa do hyb n'aa”, bẽ noo da —näng mä Jesus ta ma matëg sa hã.

Ajyy rog maneh'uuh do Jesus heso hõm do panyyg n'aa hahỹỹh

¹¹ Ti m' Jerusarënh hënh Jesus bahõm bä, Samar-ija häd näng do häj n'aa, Garirej häj n'aa baa besuu n'aa me tamahõm. ¹² Panang see bä takajaa bä kä,

tamamuun 10 ajyy, rog maneh'uuh do sa nahëeh. Dawë mä rabab'ëeh. ¹³Ti m' tak'ëp mä ranaëenh:

—Jesus, äã Wahë N'aa —näk mäh. —Mat'yyd mehïin ääh! —näk mäh.

¹⁴Ti m' Jesus bahapäh bä m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahõm nä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wë, bë hä raheg'ääs hyb n'aa bë heso padäg bä —näng mäh.

Ti m' rabahõm. Ramahõm me m' rameheso padëek.

¹⁵Ti m' sét hë m' matëh nä Jesus wë, tahapäh do hyb n'aa has'oo däk doo. Tak'ëp mä ta kyyh. P'op Hagä Do taj'aa etsëë kän. ¹⁶Tüü takadawäts hyng Jesus bagëet bä, taweh'ëeh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hë Jesus. Ý mahaso däk! —näng mäh. Samarija buuj mä ta tii.

¹⁷Ti m' Jesus ky hadoo:

—N'yy hënh ta wób? —näng mäh. —Ý heso hõm sahõnh hë. Hëd n'aa sahõnh hë ranana? —näng mäh. ¹⁸—Ta wób dooh ramatëh bä. Jääm hë hahÿ Judah buuj nadoo do matëeh p'aa hënh, P'op Hagä Do hä taj'aa etsë hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹⁹Ti m' aj'yy hä taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed! Õm has'oo däk ý maky daheeh do hyb n'aa —näng mäh.

P'op Hagä Do bag'ääs do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰Ti m' ta see pé noo gó, Pariséw reanh Jesus hä:

—Ny noo gó sahõnh hë P'op Hagä Do bag'ääs do du däk? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hẽ P'op Hagä Do bag'ääs do du däk doo, dooh da ji hapëë bä ji matym me ta heen n'aa —näng mäh. ²¹ —Dooh da raky hado bä: “Wät nanäng, wät hahÿÿh”, ranoo bä takajaa bä. Ji hapäh do nado ta ti ji matym me. Ji matym me ji wén napäh, ji h'yyb tym gó da P'op Hagä Do bag'ääs do banäng —näng mäh.

²² Ti m' taky hadoo ta ma matëg sa hã:

—Ti awät da ti noo gó tak'ëp nesaa do ji wë. Ti noo gó da tak'ëp da bë karën ÿÿh, Aj'y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bë bahapäh. Sét nuu me hadoo pé da bë karën bë baheg'ääs. Dooh da bë haja nä bä bë hegää bä. ²³ Ta wób da daap da bë rapanäk ÿ kajaa doo. “Wät hahÿÿh”, näk da ta wób. “Wät nanäng”, näk da ta wób. Bë ky dahé manä ta ti hedoo doo. ²⁴ ÿÿh, Aj'y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa bä, sahõnh hẽ da ÿ rabahapäh. Hawyp doo, wë hã naa jé pad'yyt hẽ sahõnh hẽ tabawag hõm do ji hapäh do hadoo da ÿ kajaa do rabahapäh. ²⁵ Ti pooj jé da ÿÿh, Aj'y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajõng da tak'ëp ÿ ahoop näh. Badäk hahÿÿ bä da hẽ habong do ÿ raty n'aa ges'yyk da.

²⁶ P'ooj ub, Nowéh häd näng do hawät noo gó habong doo da né da rababok da ÿÿh, Aj'y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ²⁷ Sahõnh hẽ tabag'yyp do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebé do waa n'aa reëëk, ratsebé do waa n'aa rawa. Rakehet'ëë doo da raketëë. Dooh rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh rabajëë p'ëë bä kä. Ti m' rabagyyb kãn, ti m' sahõnh hẽ radejëb kãn.

28 Ti hadoo né hē m' Róh häd näng do hawät noo gó ěnh. H'yy kanap'eed né hē m' ti noo gó ěnh. Ramoo heb'ooh paa m' ratsebé do wa n'aa, reëek ratsebé do waa n'aa. Rahesäm paa m', rahetsē paa m', rahejóm paa m', ratahem'aa sa tób. 29 Sa panang, Sodoma häd näng do Róh beréd hōm bā kā m', tēeg hōō, saw'aak do mahỹnh doo, kajäk sa jó. Ti mahỹj mä sahōnh hē ragawatsig hōm Sodoma panang buuj.

30 Ti hadoo né da, dooh rah'yy kap'eed bā, ỹyh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. 31 Ti noo gó kā, p'op tób gadäk do jó hasooh péh, taw'ãäts hē da dooh tajëe suun bā tób gó, ta h'ëed tabehëen hyb n'aa paawä. Taw'ãäts hē nayyw hē takejën hōm, tabedëp hyb n'aa. Ti hadoo né da ta joom hood hēnh hawät doo. Taw'ãäts hē nayyw hē da takejën hōm. Taw'ãäts hē dooh tajëe bā, tehëen bā ta h'ëed hedoo doo. 32 Bē hyb n'aa newē Róh ỹym ti noo gó.* 33 Jé badäk hahỹ hā ji hawät do hā tak'ëp kamahän doo, ta ma hyb n'aa hawät péh, dooh da P'op Hagä Do wē tanu dëe bā. Jé ta wē hanäng do heréd hōm péh, dooh ta hā tabaa es'ĩĩ bā, edëp da, P'op Hagä Do wē da tanu däng. 34 Ỹ kajaa bā kā, pawóp hē ha'ỹyh do sa see da ỹ mahũũm si ỹy, ta see da keréd hōm. 35 Pawóp hē hedoo pé ỹyj tiriig ramoo bok do sa see da ỹ mahũũm si ỹy, ta see da ỹ eréd gëet. [36 Pawóp hē hedoo pé ajyy gëew gó moo bok do sa see ỹ mahũũm, ta see dooh ỹ mahũũm bā —näng mä Jesus.]†

* 17:32 Róh ỹyj wén dajëp, ta wak'ãäb takamahän do hyb n'aa!

† 17:36 Ta hā h'yy ka'eeh do tamahũũm, ta wób ta hā h'yy kana'eeh do rabaym da, tahanäng pé m' tii.

³⁷ Ti m' ta ma matëg rabeaanh:
 —Nyy bä ti bawät maher'oot doo? —näk mäh.
 Ti m' panyyg gó m' Jesus ky hadoo:
 —Dajëp do bajat bä, tii bä da kuruj-du rakata
 padëek —näng mä Jesus.†

18

Patug tamah do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' panyyg gó m' Jesus ma metëek ta ma matëg hä, raky n'aa ets'ëë had'yyt hyb n'aa, ranerét hyb n'aa raky n'aa etsëë doo. ² Ti m' taky hadoo:

—Sa panang bä ti awät aj'yy tak'ëp hyb n'aa jawyk doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa. Dooh P'op Hagä Do hä tah'yy kae bä ti aj'yy. Dooh tawehëë bä ta wób. ³ Ti ÿÿnh patug tamah do tets'ëë had'yyt hë, tamasa hyb n'aa ta maji ky n'aa.

⁴ Pooj jé dó, dooh tahyb n'aa p'eed bä, dooh taky dahé bä ÿÿnh her'oot doo. Ti ta jawén kä, taky hadoo ta h'yyb gó: “Dooh né paawä P'op Hagä Do hä ÿ h'yy kae bä, dooh né paawä ta wób ÿ wehëë bä, ⁵ ÿ masa dó hÿÿ kä, ÿ mo n'aa jesuu hÿÿ kä. ÿ mo n'aa najesu bä, ÿ ky nap'eed bä, ÿ d' h'yyb napan däg, ÿ tah'yyb panasä had'yyt do hyb n'aa”, näng aj'yy hyb n'aa jawyk do kyyh ta h'yyb gó —näng mä Jesus.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hyb n'aa newë aj'yy ky n'aa kaher'oot do hä. Bë hyb n'aa newë ta ti kametëek doo —näng mäh. ⁷ —Ky nes'aa né paawä ta ti aj'yy hyb n'aa

† **17:37** Wyt ta maab hë, ji bahapäh da ti ta tii, tahanäng pé m' Jesus her'oot doo.

jawyk doo, ta jawén kä tamasaä kän. Ti bahānh P'op Hagä Do ky enyym. Baad P'op Hagä Do masa, baad tamo n'aa jesuu ta wë tasëew hōm doo, ta hā had'yyt hē ky n'aa etsëe doo. Doo h bāp peej ji gadaa bā P'op Hagä Do an'oo bā. Nayyw hē tagadoo ji ky n'aa etsëe doo. ⁸ Nayyw hē baad hadoo do tabanoo ji hā —näng mäh.

Ti m' tabeaanh:

—Ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa bā, ÿ aw'yyt g'ee da badäk hahÿÿ bā hā ÿ h'yy ka'eeh doo? —näng mä Jesus.

Pariséw, dajëer gahedak do daheeh panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' Jesus ma metëek do maa new'ëe do mahang ti abong mä ta wób, baad ub, P'op Hagä Do karēn doo da rababok red'oo doo, sa hā hē rahegāā bā. Kasab'ee do me ta wób ramakyys. Sa hā m' Jesus baher'oot hahÿ panyyg:

¹⁰ —Ti abong pawóp hē ajyy P'op Hagä Do tób n'aa hēnh hah'üüm doo, P'op Hagä Do hā raky n'aa etsëe hyb n'aa. Sét hē Pariséw, ta see sa wahé n'aa dajëer n'aa gahedak doo.* ¹¹ Ti Pariséw, ta m'aa hēnh mä tabag'ëed däk, ti m' taky n'aa etsëe. “P'op Hagä Doo”, näng, “a hā ÿ h'yyb tsebé, dooh ta wób nesaa do moo heb'ooh do ÿ hado bā do hyb n'aa. Doo h wahed'ii do ÿ do bā. Doo h nesaa do moo hed'oo do ÿ do bā. Doo h ta wób sa ÿÿm sii he'ÿÿh do ÿ do bā. Doo h hahÿ dajëer gahedak do hadoo ÿ hado bā”, näng. ¹² “Pawóp nuu me sét semaan ken'yyh òm ÿ hyb n'aa esee ÿ noo kanawa doo me.

* **18:10** Doo h m' ragenaag bā dajëer Roma buuj hā kan'oo däk do gahedaag n'aa.

Sahõnh hẽ ÿ gadoo do uuh ÿ an'oo had'yyt a hã”, nãng Pariséw kyyh P'op Hagä Do hã.

¹³ Dajëër gahedak doo, dawëë tabagëët. Dooh hÿ pong jé taty däg bä, rabahed'oo doo da raky n'aa etsëë bä. Ta h'yyb tagedyyk t'yyd kamehĩn do ky n'aa. Ti taky hadoo: “P'op Hagä Doo, ÿ mat'yyd mehĩn”, nãng. “Nesaa do moo hew'ëët do ÿÿh”, nãng ta kyyh —nãng mä Jesus panyyg gó tahe'oot doo.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'oot baad ub —nãng mäh. —Sa tób hënh rababaaj hõm bä kä, dajëër gahedak do ky n'aa etsëë do P'op Hagä Do gadoo. Ta ti ti, baad hado däk ta h'yyb tym P'op Hagä Do an'oo bä. Pariséw, ti dooh P'op Hagä Do gado bä. Sahõnh hẽ sa daaj hẽ kaweh'ëeh doo, nu mebyy bong da, ta wób sa yd jé da ranu gapadäg hõm. Jé ta daaj hẽ kawaneh'ëeh doo, raweh'ëeh da P'op Hagä Do an'oo bä —nãng mä Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' ta wób ramena sa taah ned'ëed is do Jesus wë, sa hã Jesus moo däng hyb n'aa, taky n'aa edëng hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'ÿÿm mäh.

¹⁶ Ti m' karepé Jesus naëenh ta wë, ti m' taky hadoo ta ma matëg sa hã:

—Na ramena karepé wë ÿÿ. Bë geãm manäh! Hahÿ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hẽ P'op Hagä Do bag'ããs do karapee hedo padëëk doo —nãng mäh.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Karapee t'aah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagä Do bag'ããs do karapee tado bã da. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo —näng mã Jesus.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' aj'yy sa wahë n'aa see eanh mã Jesus hä. Ti m' taky hadoo:

—Baad õm ma matëg! —näng mãh. —Nyy da ÿ bad'oo edëb had'yyt do gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ÿ bawät hyb n'aa kä? —näng mã aj'yy kyyh.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hëd n'aa baad ub hä ÿ mabanäng? —näng mãh. —Jããm hẽ P'op Hagä Doo, baad hadoo doo. Dooh ta see pé baad hadoo péh —näng mãh. ²⁰ —Mahapäh hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Aã manä a ÿÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Manaboh manä a da hadoo doo. Etsëëg manäh. Daap hẽ maky n'aa tapa manä ta wób. Mawehëë a yb, mawehëë a ÿÿn”† —näng Jesus ta hä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hä.

²¹ —P'ooj ub, ÿ karapee noo gó ÿ panyyg kadeheeh né hẽ tii hä —näng mã aj'yy Jesus hä.

²² Ti m' ta her'oot do Jesus maa napäh bã kä, taky hadoo ta hä:

—Sët hẽ ti hawät a hä —näng mãh. —Mesëëm hõm sahõnh hẽ a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'uut do sa hä. Tii d' madoo bã, hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén, ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa kä —näng mã Jesus kyyh ta hä.

† 18:20 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16-20

²³ Ti m' ta hã Jesus her'oot do aj'yy maa napäh bã m', h'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekãp do hyb n'aa.

²⁴ Ti m' Jesus ty gadäk ta wë, ti m' taky hadoo:

—Hejooñ né hë wekãp do sa hã P'op Hagä Do bag'ããs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näñg mäh. ²⁵ —Hejooj né paawä kameer hã tatabëej bã gats'uus doo gó, ta bahãnh tabahejooñ wekãp do sa hã, P'op Hagä Do bag'ããs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näñg mäh.

²⁶ Tii bã m', ta ti maa nap'ëeh do raky hadoo:

—Jaa ënh ti P'op Hagä Do wë hasëëk ënh? —näk mäh.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ji daaj hë ji nahaja bã paawä P'op Hagä Do wë ji as'ëeg bã, P'op Hagä Do hajaa ta wë ji tamasäk —näñg mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë ãã wë hanãng do paa ãã beréd hõm, a hataa ãã bahadoo hyb n'aa —näñg mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do bag'ããs do hyb n'aa heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta ÿÿm, ta wakãän, ta yb, ta ÿÿn, ta taah, ³⁰ ta bahãnh hajõng da tagadoo badäk hahÿÿ bã ta mabaj. Ta jawén kã, hÿ pong jé kã tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da —näñg mä Jesus kyyh.

P'aa hëñh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' sa m'aa hëñh Jesus naëënh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Ēr ah'ũũm Jerusarēnh hēnh —nāng mäh. —Sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do ky n'aa hã, kametä däg kãn hỹỹ kã hã ỹỹ —nāng mäh. ³² —Ỹ da rahaëej däk Judah buuj nadoo do sa moo gó —nāng mäh. —Ỹ da raky n'aa ej'ees. Ỹ da raky n'aa rejãã. Ỹ da rahetsoos. Ỹ da rahewyyh. Ỹ da radajëeb kãn —nāng mäh. ³³ —Tamawoob hē āh ỹ jawén paa bā, ỹ d' ganā wäd kãn —nāng mäh Jesus.

³⁴ Dooch m' Jesus ma matëg rah'yy genä bā Jesus her'oot do hã. Kejën Jesus hanāng pé ta ti sa hã. Dooch m' rah'yyb mepëe bā Jesus her'oot do hã.

Ty tamah do panyyg n'aa hahỹỹh

³⁵ Ti m' panang Jerikó häd nāng doo bā Jesus kajaa bā kã m', ti ahāng mäh ta tyw n'aa nabyy me ty tamah doo. Tahetsē mä dajëer ta tii me tebës do sa hã. ³⁶ Ti m' hajök do ta tii me m' tab'ëes do tamaa napäh bā m', teanh sa hã h'ëed ta tii. ³⁷ Ti m' raky hadoo ta hã:

—Jesus, Nasaréh hēnh naa, ti ti tabës —näk mäh ta hã.

³⁸ Ti m' tageëej wät. Hahỹỹ da m' ta kyyh:

—Mat'yyd mehĩn ỹỹh, Jesus, Dawi panaa! —nāng mäh.

³⁹ Ti m' poo hēnh hah'ũũm do raky ge'ỹỹm, bag hēnh tabahāng hyb n'aa. Raky geām né paawä m', tak'ëp tageëej wät tii bā:

—Mat'yyd mehĩn ỹỹh, Dawi panaa! —nāng mäh.

⁴⁰ Ti m' Jesus baym. Ti m' tamejũũ ramanaa ta wë. P'eets hē Jesus wë tabag'ëed däk bā m', Jesus beanh ta hã:

41 —H'ëed ti makarēn ŷ moo wät a hã? —näng mäh.

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —ŷ karēn ŷ begãã däk —näng mäh.

42 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Mabegãã däg —näng mäh. —Hã ŷ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa òm has'oo däk† —näng mäh.

43 Ti m' nyyw hē m' tabahapëë däk. Ti m' tabahòm kån Jesus sa jawén. P'op Hagä Do hã m' taj'aa etsëë kån. Hajök do na-ããj mäh, rabahapäh bã m', raj'aa etsë né hē m' tii d' ênh.

19

Sakéw häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bajëë suun panang Jerikó häd näng do noo bã. Ti m' panang me m' tatabës. ² Tii bã m' ti awät mä aj'yy Sakéw häd näng doo. Dajëër gahed'aak do wahë n'aa see m' ta ti Sakéw. Tak'ëp mä ta ma näng. ³ Takarēn paawä m' Jesus taheg'ããs. Dooch m' tahaja bã, tũũ tanu däg is do hyb n'aa, hajök do raty gasuu do hyb n'aa m'. ⁴ Ti m' sa pooj jé tawaj'aa hõm, b'aa hã m' tabas'ëëg sooh, tabahëg'ããs hyb n'aa baad ub Jesus hana doo.

⁵ B'aa basooch bã m' Jesus kajaa bã m', tabahëg'ããs p'op b'aa hã, ti m' taky hadoo Sakéw hã:

—Nyyw hē ahyyh —näng mäh. —Badah a tób bã ŷ nu däng —näng mäh.

† **18:42** Dawi makü panaa mahang ti ganyyh da ji h'yyb tym dëëb, P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa p'ooj ub Dawi hã. Jesus né hē tii, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa aj'yy ty tsahët do ky daheeh. Ti hyb n'aa "òm has'oo däk hã ŷ mah'yy kae däk do hyb n'aa", Jesus wén näng.

⁶ Ti m' tabahy gëët, h'yyb tsebé doo me tagadoo Jesus ta tób bã.

⁷ Sahõnh hẽ m' rabahapäh bã m' ta tii, baad nadoo doo me m' ramaher'oot. Baad nado m' ti sa hã. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Nesaa do moo hew'ëët do tób hẽnh tabajëë suun. Tawëh ta sii —näk mäh.

⁸ Ti m' Sakéw bas'ëëg gëët, ti m' Jesus hã taky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. —ÿ anoo hÿÿ kä wakäp ÿ bód, ÿ gakook kas'uut do sa hã —näng mäh. —ÿ wad'ii bã ta wób, 4 nuu me ÿ banoo ÿ ab'aanh doo.

⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Naga hẽ hahÿÿ bã tób bã haj'eenh do P'op Hagä Do bed'ëëp, Abaraãm panaa heh'äät, Abaraãm karapee hahÿ aj'y y tabahadoo do hyb n'aa —näng mäh. ¹⁰ —ÿÿh, Aj'y y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ ah yng babä ÿ besoos hyb n'aa, ÿ bed'ëëp hyb n'aa ta s'ee hẽnh habong do paa P'op Hagä Do mahãnh —näng mä Jesus kyyh.

Ji moo sahõnh hẽ hadoo do karom panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m', ta ti ta her'oot do maa napäh do hã Jesus baher'oot panyyg. E daa däk Jerusarënh panang. Nayyw hẽ P'op Hagä Do bag'ããs do tadu doo red'oo mäh. Ti hyb n'aa Jesus baher'oot sa hã hahÿ panyyg:

¹² —Ti awät aj'y y sa wahë n'aa t'aah. Dawëë, häj n'aa s'ee hẽnh takarën tabahõm, t'ïï hẽnh hajõng häj n'aa bagã n'aa ta hã tamejũũ hyb n'aa, ta häj n'aa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Tii b' naa da tababaaj nä p'aa hẽnh ta häj n'aa hẽnh. ¹³ Ti m',

tabahõm pooj jé, tatsyyd bong ta wë 10 ta karom wób. Sét moweed k'ãäts tæg gabarëeh do tabanoo sét ken'yyh sa hä. Ti tamejüü ta tii me ramoo bok hyb n'aa, ta dajëer kah'üüm hyb n'aa ta s'ee hënh tawäd nuuj jé. Ti tabahõm kån.

¹⁴ Ta karapee wób dooh ragenaag bä ta ti aj'y. Ti hyb n'aa ramejüü ta rod n'aa, ta jawén rabahõm hyb n'aa, hajõng häj n'aa bagã n'aa hä ramaher'oot hyb n'aa, rakanarën do ta ti aj'y sa wahë n'aa tado bä.

¹⁵ Tii kä m', ta wób dooh né paawä ragenaag bä, ti né sa wahë n'aa dæg. Ti ta häj n'aa hënh tababaaj hõm kån. Takajaa bä kä tamejüü ranaëenh ta wë ta karom, dajëer tahanoo do paah, tahapäh hyb n'aa nyy da rabad'oo ta ti dajëer kä.

¹⁶ Ti m' pooj jé hana do ky hadoo: “Wahë y n'aa”, näng, “a dajëer jó ana 10”, näng ta kyyh.

¹⁷ Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Baad ub mamoo wäd wät”, näng. “Karom baad hadoo do õm”, näng. “Baad maban'yyh, kanahën d'os hë né paawä, ti hyb n'aa da y anoo hÿÿ kä a hä 10 panang mabag'ãäs hyb n'aa”, näng ta kariw n'aa kyyh.

¹⁸ Ti ta see bana ta wë, ti taky hadoo: “Wahëh y n'aa”, näng, “a dajëer jó ana 5”, näng ta kyyh.

¹⁹ Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “A hä kä y anoo 5 panang bagã n'aa õm kä”, näng.

²⁰ Ti ta see bana ta wë, ti taky hadoo: “Wahë y n'aa”, näng, “hÿ a dajëer hä y manoo do paah”, näng. “Saroor me y bahabën däk, ti y benyyw däk mamatëeh bä kä”, näng. ²¹ “Tak'öp mamejüü a karom sa hä. Ti hyb n'aa õm y jeÿÿm”, näng. “Mado hõm a ma nadoo doo. Mataa joom manejoom doo”, näng ta karom kyyh.

22 Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hã: “Karom ky nesaa do òm”, näng. “A kyy hyb n'aa òm ÿ ky n'aa etyy hÿÿ kä”, näng. “Mahapäh mä, a nooh, tak'öp baad ÿ ban'yyh karom ÿ moo bok doo, ma ÿ nadoo do ÿ ado hõm mäh, joom ÿ nejoom do ÿ ataa, a nooh”, näng. 23 “Mahapäh mäh, a nooh. Hëd n'aa dajëer manan'oo däk dajëer me moo heb'oooh do sa hã? Tii bä kä, ÿ kajaa bä kä, ta bahãnh paawä ÿ gadoo dajër ÿÿ”, näng ta kariw n'aa ta hã.

24 Ti ta pa hab'ëeh do hã taky hadoo: “Bë ado hõm sét hë moweed ta wë hanäng doo. Bë an'oo 10 moweed wë näng do hã”, näng ta kyyh.

25 Ti raky hadoo: “Ãã wahë n'aa”, näk. “Ti anyy däk ënh 10 ta wë.”

26 Ti taky hadoo: “Bë ÿ maher'oot”, näng. “Jé wë näng do sa hã, ti bahãnh takan'oo däk sa hã.* Kanahën d'os hë wë näng doo, kanahën had'os do sii hë ta wë hanäng do kado hõm da”, † näng.

27 “Hÿÿ kä majë ÿÿ hã kä, ÿ rakanarën do sa wahë n'aa ÿ nahadoo hyb n'aa, bë manaa babä. Bë dajëeb matym ÿÿ gó”, näng hëej wahë n'aa kyyh — näng mä Jesus panyyg gó m' tabeh'ũm sa hã.

Baad Jerusarënh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

28 Ti m' Jesus bahajaa bä kä panyyg ta her'oot doo, tabahõm kãn mä Jerusarënh hënh. 29 Ti m' tabedaa däk bä panang Betapagéh, Betanija häd enäh doo, waëe joom oriib häd näng do banäng bä,

* **19:26** Tii d' tawén hadoo, baad raban'yyh do hyb n'aa tii. Baad ramoo bok do hyb n'aa. † **19:26** Tii d' tawén hadoo, baad tanan'yyh do hyb n'aa ta hã kan'oo däk doo. Baad tamoo nawät do hyb n'aa.

pawóp hē ta ma matēg Jesus mejũ mā sa pooj jé. Hahỹ d' mā ta kyyh sa hã:

³⁰ —Bē ahõm panang hēnh bē pooj jé badäk doo hēnh ti nuuj jé. Bē kajaa bā, bē hapäh da jumeto t'aah ji najasooh nä doo. Ta tyd hã da tabahäng —näng mäh. —Bē asood hõm da, bē mana wawēē hē —näng mäh. ³¹ —“Hēd n'aa ti bē as'oot?”, ranoo bā, “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn”, näk da bē kyyh —näng mā Jesus pawóp hadoo do sa hã.

³² Ti m' rabahõm, ti m' Jesus maher'oot doo da né hē m' rabawyyd kãn. ³³ Ti m' rabas'oot bā kã m', ta danäh rabeaaj kãn:

—H'ēēd ti bē hab'ēēh? Hēd n'aa ti bē as'oot? —näk mäh.

³⁴ Ti m' raky hadoo:

—Ãã wahē n'aa karēn —näk mäh.

³⁵ Ti m' ramana kãn Jesus wē. Ti m' sa hatsē sa hã padēēk do paa radatoonh jumeto jó. Ti m' ramasa, Jesus bas'ēēg so kãn ta jó. ³⁶ Jumeto jó tabahõm me m', hajõk do sa hatsē sa hã padēēk do paa rat'ēēg hõm ta tyw n'aa me, tamahõm doo me, raweh'ēēh hyb n'aa. ³⁷ Ti m' ta tyw n'aa waēē Oriib häd näng doo hēnh naa ta poo hyng bā kã rakajaa bā kã m', hajõk do ta ma matēg h'y'yb tsebé doo me P'op Hagä Do hã m' raj'aa etsēē kãn. Tak'ēp mā sa kyyh. Raj'aa etsēē kãn, sahõnh hē Jesus pahuunh do paa rahapäh do hyb n'aa. Hahỹ da m' sa kyyh:

³⁸ —Ky n'aa kedēng hahỹ ēr wahē n'aa, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —näk mäh. —Ãã karēn sahõnh hē hỹ pong jé h'y'yb nyyw gó

† 19:38 Saaw-Mo 118.26

raky daheeh P'op Hagä Doo. —Hÿ pong jé hawät do hä äã j'aa etsë —näk mäh.

³⁹ Ti m' Pariséw, sa mahang habong doo, raky hadoo:

—Ma matëg! —näk mäh. —Maky geãm a ma matëg —näk mäh.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bag hënh rabë bä paawä, hä ÿ raj'aa netsëë bä paawä, hahÿ pä paawä ÿ raj'aa etsëë kãn sa jawén buuj —näng mäh.

Jerusarënh hyb n'aa Jesus baoot do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' tabedaa däk bä Jerusarënh hënh, panang tabahapäh bä m', Jesus p'ää oot mäh. ⁴² Ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp ÿ karën paawä hahÿÿ hä, a babuj n'aa, rabahapäh hyb n'aa paawä nyy d' rabaw'yyt sa h'yyb näw. Doo rah'yy genä bä ta hä. Kejën sa hä —näng mäh. ⁴³ —Ti awät da a majï ramoo bok do a hadë rabehaa doo, tii me ramajëë p'ëë hyb n'aa. Õm da ranu get'ëë däk. Õm da ranoo gatsëë hõm. ⁴⁴ Õm da ranes'ëëm, a babuj n'aa radej'ëëp da. Doo paa a babuj n'aa rakarën ragado P'op Hagä Do mejũ do sa mahang. Ti hyb n'aa a majï da doo da a babuuj tób n'aa pä hadoo pé rerét pé ta see jó. Sahõnh hë takepyyj hyng —näng mä Jesus Jerusarënh hä.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëëm do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁵ Ti m' Jesus bajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus

bahabëe bong tii bä hes'ëem doo. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ÿÿ da, P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëe do tób n'aa da”[§] —näng mäh. —Hÿÿ kä baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bä!^{**} —näng mä Jesus sa hä.

⁴⁷ Ti m' tama met'ëeg had'yyt hë m' P'op Hagä Do tób n'aa bä. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, ta wób sa wahë n'aa na-ãäj mä rakarën mä Jesus radaj'ëep. ⁴⁸ Du daa m' rabad'oo pé hajök do Jesus manew'ëe do hyb n'aa m'.

20

Jesus hä reanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, kahadë doo gó, panyyg hanäm do Jesus ma metëek bä kä m', kajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, na-ãäj mä Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo. ² Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?^{*} —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

§ **19:46** Isajas 56.7 ^{**} **19:46** Baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bä Jesus wén näng, tak'ëp taky n'aa gebah rabes'ëem do hyb n'aa. Tak'ëp rabetsëeg häng tii. ^{*} **20:2** Hes'ëem do Jesus hebëe bong do hyb n'aa, hajök do tama metëek do hyb n'aa na-ãäj hë rawén eanh. Jesus hä he'aanh do sa kyy gó ta tii bä hes'ëem do rabehes'ëem. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bä Jesus bad'oo doo.

—ÿ eanh bë hä ênh —näng mäh. —Bë her'ood hä ÿÿ —näng mäh. ⁴—Jaa kyy gó Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hë paah? —näng mäh.

⁵ Tii bä m' sa m'aa hënh mä raky n'aa hajëew bong. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó ër noo bä, teanh da ër hä tii bä: “Hëd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ênh?”, näng da. ⁶ Ajyy kyy gó ër noo bä, hajök do ër da rakut pä me ër dejëp hyb n'aa, sa hä m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowāw —näk mä sa kyyh.

⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hä:

—Dooch äã hapëë bä jaa kyy gó —ken'ooh mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ na-ääj né hë dooh ÿ her'ood bä ky gabuuj näng do hä ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hä.

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'ũũm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kãn panyyg ky n'aa me sa hä.† Hahÿÿ da m' tabaheer'oot:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom hõm uwa häd näng do ta joom. Tii b' tabahaëej däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hä. Ti ta s'ee hënh ta danäh bahõm hajõõ ta baab n'aa. ¹⁰ Joom ag wah'ëë däk bä kä, ta danäh mejũũ ta sii moo wät do see ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa joom ag wób. Ti takajaa bä kä, rabahewyh wät, ramejõ hõm p'aa hënh bag hënh. ¹¹ Ti ta danäh mejũũ ênh ta seeh. Rahewyh

† **20:9** Ta hä he'aanh do sa hä ti tabaheer'oot.

wät né tii d' ěnh, rarahejãã, ramejõ hõm né tii d' ěnh bag hěnh. ¹² Ti tamejõ kãn ta seeh. Rog nãng sa mo haj'aa tii kã, ti radawãts nyyh joom bahãnh.

¹³ Ti joom danãh ky hadoo ta h'yyb gó: “Nyy d' ŷ bad'oo hỹ kã”, nãng mãh. “Tah ŷỹ, ŷ kamahãn do ŷ mejũũ hỹ kã. Tah ŷ apãh da raweh'ěeh”, nãng mã ta h'yyb gó.

¹⁴ Ti tamejõ kãn. Ta kaser n'aa rabahegãã dãk bã kã, sa mab hě rakaner'oot. Hahỹ da sa kyyh: “Ta danãh t'aah hahỹh. Ti d' ta danã dãg ta yb jawén buuj dãg”, nãk mãh. “Ti bã, ěr dajěeb! Ěr ma dãg da tii bã kã hahỹ joom banãng doo”, nãk mã sa kyyh.

¹⁵ Tii d' né kã, ramejõ hõm joom bahãnh, ti ranaboh jad kãn —nãng mã Jesus. Panyyg gó m' tabeh'ũũm sa hã.

Ti m' teanh sa hã:

—Nyy da joom danãh bad'oo hỹ kã sa hã? —nãng mãh. ¹⁶ —Ana da, tadej'ěep da ta kaser n'aa, ta wób hã da tabahaěenh tii bã —nãng mã Jesus.

Ti m' maa new'ěe do raky hadoo:

—Dooh paawã tii d' ãã karěn P'op Hagã Do an'oo bã† —nãk mãh.

¹⁷ Ti m' Jesus ty dãng sa hã, ti m' tabeaanh:

—Nyy da bẽ hã ěnh hahỹ P'op Hagã Do kyy kerih doo? “Pã tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hỹ kã pã ta ba n'aa dãg, mesoo n'aa dãg”§ —nãng mãh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

† **20:16** Tii da maa new'ěe do rawén ky hadoo, rahapãh do hyb n'aa Jesus hanãng pėh. Judah buuj sa wahě n'aa hedoo do Jesus pes'ããp. Ti né ti joom danãh kaser n'aa hadoo. § **20:17** Saaw-Mo 118.22

—Sahõnh hẽ pä hadoo do ty n'aa ges'yyk pẽh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pä tadẽẽ bã, sahõnh hẽ ji gawatsik —nãng mã Jesus.**

¹⁹ Tii bã kä m', Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetẽk doo, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahẽ n'aa na-ããj mãh, ratyw n'aa esoos mãh, nayyw hẽ ramaso dãk hyb n'aa paawã m' Jesus. H'yy genãh mã Jesus pes'ããp mã panyyg ky n'aa me sa hã. E'yỹm mã hajõk do Jesus maa new'ẽẽ do sa hã.

Jesus rano n'aa maso paawã ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahỹyh

²⁰ Ti m' baad mã ramatakã had'yyt hẽ Jesus. Ti hyb n'aa m' ramejũũ ta wób ky ken'yym doo gó rake'aanh Jesus hã. Rakarẽn paawã rano n'aa masoo taher'oot do hyb n'aa, rahaẽẽnh hyb n'aa Roma buuj ta tii bã hagã n'aa hã. ²¹ Ti m' j'ooj madãk doo me raky hadoo Jesus hã:

—Ma matẽg! —nãk mãh. —Ãã hapãh baad hadoo do né hẽ ti mama metẽek, baad hadoo do né hẽ ti maher'oot —nãk mãh. —Dooch maky n'aa ehỹyd bã ta wób sa hã, séd gó mabaher'oot sahõnh hẽ sa hã. Ehub né hẽ P'op Hagã Do karẽn do hã mama metẽek doo —nãk mãh. —Ti hyb n'aa —nãk mãh —ãã mamaher'ood. ²² Taw'ããts hẽ a hã ji epaag bã Roma buuj sa wahẽ hã rahepak doo,

** **20:18** Ta ky n'aa hẽ né hẽ Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahẽ n'aa, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do na-ããj, dooh rakarẽn bã Jesus, tób them'aa do rakanarẽn do hadoo nanãng pä. Rakanarẽn né paawã, tak'ẽp hyb n'aa jawyg dãk Jesus, P'op Hagã Do an'oo bã.

Sesa hã? —näk mäh. —Ji ep'aak a hã? —näk mä sa kyyh.

²³ Jesus hapäh mä ti sa h'yyb. J'ooj madäk doo me ti raky hadoo doo. Ti m' taky hadoo sa hã:

²⁴ —Bë metäh hã ÿÿ moweed denaari ramaneëenh doo —näng mäh. —Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hã? —näng mäh.

²⁵ Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë an'oo Sesa hã ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hã ta no n'aa hē†† —näng mäh.

²⁶ Dooch m' raw'yyt pé ta hã ta s'ee hēnh ta her'oot pé hajök do maa napäh bä. Rahyb n'aa meuunh mä ta kyyh hyb n'aa, ti hyb n'aa dooch radoo wät péh. Bag hēnh rababē hōm.

Saduséw Jesus hã rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' rakajaa Jesus wë Saduséw häd enäh do wób, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hã m' dooch m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ²⁸ Ti m' raky hadoo Jesus hã:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii däk do paa ër hã, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makū panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh.

²⁹ —Panyyg gó òm äã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿj. Tagat'ëë däk mä ta ÿÿm paah. Dooch m' teta nä bä, aj'yy dajëp. ³⁰ Tii bä ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hÿÿj makū ÿÿm

†† **20:25** Ji né hē ti P'op Hagä Do karēn doo.

paah. ³¹ Ta jawén mä ta hÿÿj seeh. Ti hadoo né m' ta wób ênh. Sahõnh hẽ m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hẽ m' dooh reta nä bã radejöp. ³² Tii kä m' ÿÿnh dajëb kãn —näk mä Sadusëw panyyg gó m' rabeħ'ũũm Jesus hä.

³³ Ti m' rabeaaj kãn Jesus hä:

—Ji genyyh bã kä ênh, dejöp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahõnh hẽ paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Ji ketëë badäk hahÿÿ bã tii. ³⁵ Tii d' nado hÿ pong jé hasëek do hä. P'op Hagä Do anoo do ragenä bong doo, dooh raket'ëë boo bã. ³⁶ Ääs kanetëë do hadoo da tii kä. P'op Hagä Do anoo ragenä bong hyb n'aa, ti hyb n'aa P'op Hagä Do taah kä —näng mäh. ³⁷ —Mosees mo haj'aa kerih do hä, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganä wät Mosees metëek. Hahÿÿ da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh Mosees erii wät do hä: “P'op Hagä Doo, Abaraãm hagã n'aa, Isak hagã n'aa, Jakóh hagã n'aa ÿ ti hÿÿh.”†† ³⁸ Dooh, “Abaraãm makũ hagã, Isak makũ hagã, Jakóh makũ hagã” tanoo bã. P'op Hagä Do hä ti edöp. Dejöp do hagã n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedöp do sa hagã n'aa tii —näng mä Jesus kyyh.

³⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób raky hadoo:

—Baad mabaħer'oot, baad a kyyh, ma matëg! —näk mäh.

⁴⁰ Ti bahãnh kä m' dooh m' reaaj boo bã kä. H'yyb e'ÿÿm mä reaaj bã kä.

†† 20:37 Esodo 3.6

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahỹỹh

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dawi panaa mã ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, sa nooh. Nyy da tii? ⁴² Hahỹỹ da paa m' Dawi kyyh Saaw-Mo hã: “Wahë ỹ n'aa hã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo, ‘Aso hup ỹỹ hënh, ⁴³ si ỹ mabag'ããs hyb n'aa a majĩ ỹ nes'ëem bã kã' ”,§§ näng paa Dawi. ⁴⁴ Hỹỹ kã, “Wahë ỹ n'aa” Dawi maneëj bã ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo?*** —näng mã Jesus.

⁴⁵ Ti m' sahõnh hẽ maa new'ëe bã m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hã:

⁴⁶ —Baad da bë kanä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo da bë nad'oo hyb n'aa —näng mäh. —Baad ub da raken'yym, baad rakametëh saroor henyym doo me, ky n'aa gebah doo me —näng mäh. —Rakarën ji bedëng hajök do sa mahang —näng mäh. —Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bã ragen'aak ratooj bã hyb n'aa jeyyk do rabahetonh bã. Ratsebé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetonh bã ratooj bã —näng mäh. ⁴⁷ —Patug tema bong do sa wë hanäng do bë esok. Ti bap peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëe, bë hã ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ta ti hedoo do ta bahãnh tak'ëp P'op Hagä Do rajãã da —näng mã Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa.

§§ **20:43** Saaw-Mo 110.1 *** **20:44** Dawi panaa né hẽ ti Jesus, aj'y y gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahë ỹ n'aa tamaneëenh do paah, P'op Hagä Do T'aah do hyb n'aa na-ããj ti Jesus.

21

P'op Hagä Do matym n'aa patug tamah do an'oos do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa bã Jesus bagëët bã, tahapäh tak'ëp dajëër enäh do radatoonh do dajëër, tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do dajëër n'aa. ² Ti m' tabana ÿÿnh, patug tamaa wäd is doo. Tadatooj is mä pawóp its moweed. Kanahën its mä tii. ³ Ti m' Jesus bahapäh bã ta tii, taky hadoo:

—Hahÿ ÿÿnh, patug tamaa wäd is doo, sahõnh hë sa bahãnh tabanoo. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ⁴ —Sahõnh hë ta wób ranoo do tii, hajõng do sa wë mad'aak do uuh —näng mäh. —Hahÿ ÿÿnh, kasuud its né paawä, sahõnh hë taban'oo däg is ta wë hanäng do paats —näng mä Jesus.

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' Jesus ma matëg wób raheer'oot mä pä s'ëëb P'op Hagä Do tób n'aa. Hetsooh mä sa hã. Raheer'oot na-ããj mä ta wób sa mo haj'aa ta hetsó wób, P'op Hagä Do matym n'aa retsëeh doo. Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

⁶ —Ti awät da ti noo gó kä, ta ti pä jé pad'yyt hë takajäg jëng. Dooh da ta see jó haso wät pé hahÿ bë hapäh do pä. Sahõnh hë da rabakud bëeh tũũ —näng mäh.

⁷ Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëed hado da tabedaa däk do heen n'aa? —näk mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad bë matakä da, bë rawanadii hyb n'aa. Hät ỹy gó rabana, sa nooh. “Ỹ Kristo”, näk da sa kyyh. “Edaa däk sahõnh hē tagawatsik doo”, näk da. Bë ky dahé manä tii —näng mäh. ⁹—Bë eỹym manä da kaneb'oooh do bë ky n'aa napäh bä, ta wób sa wahë n'aa wë rah'yy kawereem do bë ky n'aa napäh bä na-ããj hē. Badäk hahỹ gawatsik do pooj jé, ti hadoo né da. Ti hado né hē paawä, dooh nayyw hē takaja bä badäk hahỹ bahëej jëng doo —näng mäh.

¹⁰ Ti m' taky hadoo ënh sa hã:

—Häj n'aa see babuuj rakaneb'oooh da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. ¹¹ Hajõng häj n'aa hënh da tak'ëp né da hëej katajuus. Sah na-ããj da anäng. Hajõk da tak'ëp ranahëe enäh da. Ām n'aa näng do ti awät da. Ām n'aa näng do heen n'aa ganyyh da wë hã. ¹² Ti pooj jé da bë da rano n'aa masoo. Bë da rarejãã. Bë da rahaëënh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Bë da radewäts b'ëeh. Bë da ramahũũm hëej bagã n'aa sa wë, sa wahë n'aa wób wë na-ããj hē, bë raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hã. Hëp ỹ n'aa tii da rabad'oo da bë hã —näng mäh. ¹³—Këh ỹ n'aa bë her'ood kãn da tii bä sa hã —näng mäh. ¹⁴—Bë hyb n'aa tón manäh, bë ky n'aa sa hã bë her'oot do hã. ¹⁵ Ỹ anoo da bë hã bë er'oot do pan'aa. Tak'ëp da bë ỹ h'yy gan'yyh. Ti hyb n'aa bë majĩ dooh da bë rahaja bä, dooh d' sa kyy péh —näng mäh. ¹⁶—Bë yb, bë ỹyn, bë wakããn, bë najiis na-ããj né hē bë né rahaëej padëek bë majĩ sa hã. Radej'ëep da bë

wób. ¹⁷ Tak'ëp da sahõnh hẽ rakawajãän da bë wë, hëp ÿ n'aa. ¹⁸ Ti hadoo né hẽ, dooh P'op Hagä Do mabaan bëeh. Sahõnh hẽ bë hã tahapäh. ¹⁹ Bë h'yy kaneréd bã hã ÿ bë h'yy ka'eeh do hã, P'op Hagä Do wë da bë baboo had'yyt hẽ kä —näng mã Jesus.

²⁰ Ti m' taky hadoo ênh:

—Jerusarënh nu kat'ëë däk ta majĩ warahén n'aa ran'oo bã bë bahapäh bã, edaa däk da bë bahapëë kãn tagawatsik doo. ²¹ Tii bã da taw'ãäts hẽ Judah häj n'aa bã haj'eenh do rakejën hõm da waëë banäng hënh. Jerusarënh bã haj'eenh do taw'ãäts hẽ rakejën hõm sa panang bã naa. Panang bahãnh habong do taw'ãäts hẽ da dooh rana bã p'aa hënh panang hënh. ²² Ti noo gó da P'op Hagä Do anoo da Isaraéw buuj ta sãm baanh. Sahõnh hẽ P'op Hagä Do kyy kerih do kametä kãn sa hã kä —näng mãh. ²³ —Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hã kä ti noo gó kä!* Tak'ëp nesaa do rabahoop Isaraéw häj n'aa bã. Tak'ëp da P'op Hagä Do banoo sa hã nesaa doo —näng mãh. ²⁴ —Ta wób da dejëp sa majĩ kuman haj'aa. Ta wób da ramoo maw'yyd hõm ta s'ee hënh, jé pad'yyt hẽ häj n'aa hënh. Panang kä, Jerusarënh, rababep da Judah buuj nadoo do hã. Tii da rabad'oo P'op Hagä Do h'yyb däng do peej kä —näng mã Jesus.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ta jawén, papÿÿj hã, kamarab hã, sagõõh sa hã ji hapäh da meuj n'aa näng do heen n'aa, ãm n'aa näng do heen n'aa. Sahõnh hẽ häj n'aa babuuj rahyb n'aa tón da, h'yy gabedo bong da, hewëeh do hyb n'aa akajar maadaka, tak'ëp hadoo do hyb

* **21:23** Du daa m' rakejën péh.

n'aa akajar maadaka kyyh. ²⁶ Tak'ëp rajeÿÿm do hyb n'aa da ti noo gó, ta wób degõn jëng da. H'yyb e'ÿÿm bong da, tak'ëp nesaa do ti hawät do hã rahyb n'aa newëë do hyb n'aa. Wë hã habong do ta bag keh'ÿÿt da jé pad'yyt hë, ta see hedo hõm da P'op Hagä Do an'oo bä. ²⁷ Ti noo gó kä da sahõnh hë rabahapäh da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo kä, ÿ bahyng bä kä wë puh mahang. ÿ ahyng da P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo gó —näng mäh. ²⁸ —Bë h'yy kahasãb kä ta ti ta heen n'aa bë bahapäh bä kä, edaa däk do hyb n'aa kä bë P'op Hagä Do ed'ëep do nesaa do mahãnh —näng mä Jesus.

²⁹ Ti m' panyyg gó m' tabaher'oot sa hã. Ti m' taky hadoo:

—Ta heen n'aa ÿ her'oot doo, joom wiigo häd näng doo, joom wób ky n'aa hadoo na-ãäj hë tii —näng mäh. ³⁰ —Joom tadu doo bä tagajewäng doo, baad bë bahapäh, edaa däk tabanyyw. ³¹ Ti hadoo né da, sahõnh hë ta ti bë ÿ maher'ood wät do kaja däk bë bahapäh bä, edaa däk P'op Hagä Do bag'ãäs doo —näng mäh.

³² Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Da hë habong do rahapäh nä da sahõnh hë ÿ her'ood wät do bawäd kãn.† ³³ Badäk hahÿÿh, wë na-ãäj da, ahëej jëë né paawä, keh ÿÿ da dooh tahëej bä —näng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hado kãn:

† **21:32** Sahõnh hë Jerusarënh ky n'aa sa hã Jesus maher'ood wät do né hë tii, ti noo gó habong do rahapäh doo. Dooch badäk hahÿ bahëej jëng do tado bä rahapäh doo.

—Bë hyb n'aa matakä da, ta s'ee hënh bë h'yyb nawät hyb n'aa. Bë h'yyb padäg manä jarakë hedoo do hä. Bë an'oo manä badäk hahÿÿ hä ji hyb n'aa tón do bë hyb n'aa hũüm bä, ta s'ee hënh bë h'yyb nawät hyb n'aa. Taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä bë h'yy ganatemah hyb n'aa ÿ kajaa bä. ³⁵ ÿ kajaa do heen n'aa, nayyw hë da, raganada bä, takajaa sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do sa wë —näng mäh. ³⁶ —Taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä had'yyt hë. Bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä Do hä, bë ked'ëep hyb n'aa ta ti ÿ her'oot do paa nesaa do mahãnh. Bë ky n'aa ets'ëë na-ããj hë, bë bahajaa hyb n'aa matym ÿÿ gó, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matym gó, bë bab'ëeh hyb n'aa, baad bë ÿ gadoo hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

³⁷ Jesus ma met'ëeg had'yyt mä P'op Hagä Do tób n'aa bä. Tug bä hadoo tabaheh'ũüm panang bahãnh, waëë Oriib häd näng doo hënh, t'ĩĩ hënh mä tabahe'ÿÿh hyb n'aa. ³⁸ Bãp paa m' hajõk do rabaheh'ũüm, ramaa newëë hyb n'aa Jesus P'op Hagä Do tób n'aa yt hä.

22

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaëenh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', edaa däk Pas-kowa häd näng do bawät, pãw makuj tamah do rabawa noo gó. ² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj mä ratyw n'aa esoos mä Jesus radaj'ëep hyb n'aa. Rahyb n'aa newëë nyy d' rabad'oo, hajõk do rakawaj'ããn bä sa wë rajeÿÿm do hyb n'aa. ³ Ti m'

Judas Ikarijot häd näng do h'yyb gó Nesaa Do Yb bajëë suun. ⁴ Ti m' Judas bahõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa wë, P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa sa wahë n'aa wë na-ããj hë, séd hä rakaner'oot hyb n'aa nyy da sa hä Jesus tabahaëenh. ⁵ Ti m' rah'yy gadejah Judas Ikarijot kyy hä. Ti m' ta sãm raky kajäk ta hä. ⁶ Ti m' Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kãn, tabahaëenh hyb n'aa kä sa hä rabanahajök bä.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' pãw makuj n'aa tamah do rataheb'ëës do du däk. Ti noo gó b'éeé t'aah aj'yy ranaheb'oooh P'op Hagä Do matym n'aa, Pas-kowa rahyb n'aa esee do hyb n'aa. ⁸ Ti m' Jesus mejüü Peed Jowãw daheeh, ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahõm nä Pas-kowa tä n'aa bë moo bok hyb n'aa, ër tab'ëës hyb n'aa —näng mäh.

⁹ Ti m' rabeaanh ta hä:

—Nyy bä makarën ãã benäm Pas-kowa tä n'aa? —näk mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ahõm nä panang hënh. Panang bä bë kajaa bä, bë kataa da aj'yy hä, naëng hes'oooh do hä. Ta jawén bë ahõm da. Ta ti bajëë suun bä tób gó, ¹¹ bë eaaj da tób danäh hä hahÿÿ da: “Ãã ma matëg mejüü ãã beaanh, nyy bä tagadäk ta gawakõ, tatab'ëës hyb n'aa Pas-kowa, ta ma matëg sa daheeh”, denoo da. ¹² Tii bä da ta gawakõ gaeh doo, p'op gadäk doo, tametëeh da bë hä. Ta tii bä tyng n'aa näng da. Kabenyyw däk da —näng mäh.

—Tii bä bē moo boo Pas-kowa tä n'aa, ta waa n'aa
—näng mä Jesus sa hä.

¹³ Ti m' rabahõm kån. Rakajaa bä m' panang bä, Jesus her'oot do hadoo né kä m'. Ti m' ramoo boo kån tii bä kä Pas-kowa tä n'aa kä.

¹⁴ Ti m' Pas-kowa tä n'aa kajaa bä kä m', Jesus bahyy sooh mä 12 hedoo do tamejũũ do sii hē sa waa tyng pa. ¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad ŷ h'yyb däng né hē hahŷ ŷ awēh bē daheeh, ŷ rarejãã do ŷ ahoop do pooj jé —näng mäh. ¹⁶ —Dooch ŷ awēē wäd bä kä hahŷ ta jawén. Séd debaa hē ŷ bawēē kån Pas-kowa heh'ããt doo kä hŷ pong jé, P'op Hagä Do bag'ããs bä kä —näng mäh.

¹⁷ Ti m' tabado däk uwa bēeh hood, ti m' P'op Hagä Do hä ta ky hadoo:

—Taw'ããts hē õm, Ee. Man'oo däk uwa bēeh ãã hä —näng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bē gadoo, bē ets'eēh bē hä —näng mäh. ¹⁸ —Hahŷŷ d' bē ŷ maher'oot: Hŷ jawén dooch ŷ eēg wäd bä uwa s'eēb. Jããm hē p'aa hēnh ŷ eēek da P'op Hagä Do bag'ããs do kajaa bä kä —näng mäh.

¹⁹ Ti m' tabado däk pãw, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ããts hē õm, Ee. Man'oo däk pãw ãã hä —näng mäh.

Ti m' taganabäh däk, tan'oo däk mä ta ma matēg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Hup ŷŷ, bē hyb n'aa ŷ an'oo däk do heen n'aa hahŷŷh —näng mäh. —Hŷ jawén hahŷŷ d' bē bad'oo, ŷ bē hyb n'aa esee do hyb n'aa —näng mäh.

²⁰ Ti hadoo ěnh, rabawĕh, rabawa do jawén paa bā, Jesus bado dāk ěnh uwa bĕĕh hood, ti m' taky hadoo:

—Majyw ŷŷ, ŷ anoo do ŷ dajĕp noo gó bĕ hyb n'aa heen n'aa hahŷŷh. Papuuj sahōnh hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do tii kā. Hŷ jawén majyw ŷ hyb n'aa ji tagadoo, P'op Hagā Do ky dāng* —nāng mā Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ěnh:

—Bĕ maa newĕ! —nāng mäh. —Ĕr mahang ti asooh majĕ ŷ moo gó ŷ tahaĕĕnh doo —nāng mäh.

²² —ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jĕ Hana Doo, ŷ da dajĕp P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot doo da né hĕ —nāng mäh. —Ti hadoo né hĕ, baad nado da aj'yy hā, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jĕ Hana Do majĭ moo gó han'oo dāk do hā! —nāng mäh.

²³ Ti m' sa mahang rabeaanh:

—Jaa g'eeh tii? —nāk mäh.

²⁴ Ti m' sa bahānh hadoo do p'āā m' raky ked'aak.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Judah buuj nadoo do sa wahĕ n'aa, hyb n'aa jewyk hedoo doo, tak'ĕp ramejũũ sa karapee n'aa. “Sa masa n'aa” sa daaj hĕ rakamaneĕĕnh —nāng mäh. ²⁶—Bĕ mahang taw'āāts hĕ dooh tii d' tahado bā —nāng mäh. —Bĕ mahang karĕn pé ta wób sa bahānh hyb n'aa jawyk péh, taw'āāts hĕ da ta wób sa yd jĕ da tanu gadāk. Bĕ wahĕ n'aa hadoo doo, taw'āāts hĕ ta wób sa karom hado dāk —nāng mäh.

²⁷ —Ny hadoo pé hyb n'aa jawyk? Ta tyng n'aa jó

* **22:20** P'ooj ub Mosees sa hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo, b'ĕĕ majyyw ta heen n'aa. Papuuj hahŷ ji hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo.

hasooh doo, ta tyng jó hasoo do waa manaa doo? Ny hadoo pé hyb n'aa jawyk? Ta tyng jó hasooh do né hē —nāng mäh. —Ý tii, dooh tii da ý adoo bä. Sa karom sa tä manaa do hadoo ý bë mahang, ý hyb n'aa jawyg né paawä bë bahānh —nāng mäh. ²⁸ —Hëp ý hata had'yyt hē bëeh, nesaa do ý ahoop noo gó. ²⁹ Ti hyb n'aa hā ý Ee banoo do hadoo ý bag'ääs doo, tii da ênh bë ý banoo bë bag'ääs si ýý. ³⁰ Ti hyb n'aa bë awëh da, bë eëek da si ýý, ý bag'ääs do noo gó, bë ý weh'ëeh do ky n'aa. Bë da at'oonh wahë n'aa tyng jó, 12 hedoo do Isaraéw taah panaa bë bag'ääs hyb n'aa, bë ky n'aa etyy hyb n'aa —nāng mä Jesus.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hā:

—Simaw, Simaw —nāng mäh. —Nesaa Do Yb ets'ëë wät tak'ëp bë tametyy hyb n'aa. Takarën paawä bë beréd hōm hā ý bë h'yy ka'eeh doo. ³² Ti hado né paawä, P'op Hagä Do hā ý ky n'aa ets'ëë wät òm, manerét hyb n'aa hā ý mah'yy ka'eeh doo —nāng mäh. —Mah'yy kawareem bä, p'aa hēnh tak'ëp hā ý mah'yy kae bä, mah'yyb enāw ta wób hā ý h'yy ka'eeh doo —nāng mä Jesus Peed hā.

³³ Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —nāng mäh. —Dooh ý h'yy keréd bä a hā —nāng mäh. —Ý radawäts g'ëed bä, na radawäts g'ëed ý a sii. Ý radajëeb bä, na ý radajëeb a nemuun, nāng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Baad òm ý maher'oot Peed —nāng mä —Badah, atsëm, karaak bahýÿh do pooj jé, tama-woob nuu me da ý maky n'aa jejën da —nāng mä Jesus Peed hā.

35 Ti m' Jesus beanh ta ma matëg sa hã:

—Bë ÿ mejũũ noo gó P'op Hagã Do ky n'aa bë baher'ood hõm hyb n'aa, dooh ÿ an'oo bã bë mahũũm pé dajëër hadoo péh, ta hood hadoo péh, bë tsyym suun bë wareem péh. Bedoh bë wë ti noo gó? —näng mäh.

—Dooh —näk mäh. —Dooh badoh pé äã wë —näk mä sa kyyh.

36 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hÿÿ kä bë mahũũm bë wë tanyy bã dajëër, bë h'ëed hood na-ããj hë. Bë wë tananyy bã bë kuman mariij, taw'ããts hë bë esëem hõm bë hatsë bë hã hadäk doo, bë kuman bë betsëe hyb n'aa ta sãm† —näng mäh. ³⁷—Hahÿÿ da P'op Hagã Do kyy kerih do këh ÿ n'aa hã: “P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyc do ky nadah'eeh do h'yyb hata däk ran'oo bã P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo”, ‡näng P'op Hagã Do kyy kerih doo —näng mä Jesus. —Sahõnh hë këh ÿ n'aa kerih doo gó her'oot doo, ta ti hadoo né kä —näng mä Jesus.

38 Ti m' ta ma matëg raky hadoo ta hã:

—Ma matëg! —näk mäh. —Pawóp hë äã wë kuman mariij —näk mäh.

† **22:36** Kuman ky n'aa nado ti Jesus her'oot. Kuman ky n'aa me tamaher'oot. Kaneb'ooh do du doo do pooj jé ji benäm ji kuman, baad ji gada hyb n'aa ji wë ji majiĩ kajaa bã. Ti noo gó né tadu doo Jesus, ta ma matëg na-ããj hë rano n'aa masoo doo. Ti hyb n'aa ta ma matëg Jesus maher'ood wät, baad rahyb n'aa matakëe hyb n'aa baad nadoo do hã, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa, edaa däk do hyb n'aa sa hã rarejãã doo. ‡ **22:37** Isajas 53.12

—Jããm tii —näng mäh. §

Getsemani bä Jesus ky n'aa ketsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁹ Ti m' tabahed'oo doo da, waëë joom oriib banäng doo hënh Jesus bahõm kãn. Ta ma matëg had'aa mäh. ⁴⁰ Rakajaa bä m' Jesus ky hadoo sa hã:

—P'op Hagã Do hã bë ky n'aa ets'ëë, nesaa do h'yyb tatug mahãnh bëëh, ÿ bë eréd hõm mahãnh —näng mäh.

⁴¹ Ti m' tabahõm dawë hã. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, ti m' taky n'aa etsëë P'op Hagã Do hã. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

⁴² —Ee, —näng mäh —makarën bä mado hõm mahãnh ÿÿ wät hahÿ ÿ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né hë ÿ bets'ëë paawä, makarën doo da né hë mabad'oo, ÿ karën doo da nado —näng mäh.

[⁴³ Ti m' hÿ pong jé naa äãs see kasee ta hã, tah'yyb hej'oonh hyb n'aa. ⁴⁴ Ti m' tak'ëp mä taky n'aa etsëë, tak'ëp tah'yy katón do hyb n'aa. Baad nado ta h'yyb tym. Majyyw hadoo mä tahehud. Tũũ m' tabatõõm.] ⁴⁵ Ti m' tabas'ëëg gëët jawén paa bä m', taky n'aa etsëë do jawén paa bä, tabahõm ta ma matëg rahab'ëëh hënh. Aã b'ëëh mä tii. Tak'ëp mä raty jewyk rah'yy ketón do hyb n'aa. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa bë ba'ÿÿh? —näng mäh. —Bë as'ëëg bëh! P'op Hagã Do hã bë ky n'aa ets'ëë, bë nesaa do h'yyb tatug mahãnh, ÿ bë eréd hõm mahãnh —näng mäh.

§ 22:38 “Jããm tii” Jesus wén her'oot, dooh ta ti tado bä do hyb n'aa tahanäng doo. Dooh kuman ky n'aa tado bä sa hã tamaher'oot doo.

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁷ Jesus ber'oot nä bä m', rakaja kån hajök do ta wë. Judas, ta ma matëg 12 hedoo do see paah, sa pooj jé tabana. Ti m' Jesus wë Judas bana. Ta tapa tsanetsub wät. Kedëng do ky n'aa né paawä tii.

⁴⁸ Ti m' Jesus beaanh ta hã:

—Judas, —näng mäh —matsanetsup doo me ÿÿh, Aj'yÿ Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do maban'oo däk? —näng mä Jesus Judas hã. **

⁴⁹ Ti m' Jesus sii habok do rabahapäh bä m' hajök do rakarën ramasoo, raky hadoo ta hã:

—Makarën ër gadoo kuman me?

⁵⁰ Ti m' Jesus sa hata see tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom. Ta nabuuj hub hënh hadäk do tagakyd hõm mäh. ⁵¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ti moo hado manäh —näng mäh.

Ti m' Jesus moo däng aj'yÿ rog hã. Has'oo däk mäh.

⁵² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa hã, P'op Hagä Do tób n'aa hagã n'aa sa wahë n'aa hã, Judah buuj sa wahë n'aa hã na-ãäj hë, Jesus ramaso däk hyb n'aa ta no n'aa han'aa do sa hã Jesus ky hadoo:

—Ër wahë n'aa wë h'yÿ kawereem do sa h'yÿb mahũm n'aa bë ed'oo g'eeh ÿÿh, bë wén n'aa wë ÿÿ sën-jeer yt hã, boh yt hã? —näng mäh. ⁵³ —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ÿ awäd had'yyt hë bë sii. Dooch ënh ÿ bë maso bä tii bä ënh? —näng mäh. —Hÿÿ kä, taw'ääts hë —näng mäh. —ÿ hapäh, da

** **22:48** Tsanetsup doo me Judas metëeh ta wób sa hã Jesus, ti né hë ramaso däk hyb n'aa.

hě né kä ŷ bë bahajaa. Da hě né hě Nesaa Do Yb mejũũ —näng mä Jesus.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahỹh

⁵⁴ Ti m' ramaso däk Jesus, ti m' ramahũũm kãn P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób hënh kä. Peed bahõm sa jawén. Dawëë m' tagadäk. ⁵⁵ Ti m' warahén ragahõ jat tëëg tób w'oo hã, ti m' rabehyy b'ëeh tëëg noo pa. Sa pa m' Peed bahyy häng. ⁵⁶ Ti m' ŷỹnh, sa karom, bahapäh Peed tëëg bag hã m' tabahäng bä. Ti m' baad tabahëg'ãäs ta hã. Ti m' taky hadoo:

—Hahỹ Jesus hata seeh —näng mäh.

⁵⁷ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät.

—Dooch ŷ hapëë bä ta ti aj'yy —näng mäh.

⁵⁸ Badah peej däg kä m', ta see baheg'ãäs Peed hã, ti m' taky hadoo:

—Ta hata see né hě õm —näng mäh.

—Dooch. Dooch sa see ŷ do bä —näng mä Peed.

⁵⁹ Badah peej däg kä m', sét oor tabahado däk bä m', ta see ky hadoo:

—Jesus ma matëg see né ti hỹh. Garirej buuj né ti hỹh —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooch ŷ hapëë bä ta ti maher'oot doo —näng mäh.

Ti m' nanyw hě, tahir'oot nä bä m', karaak ky ganä kãn, tabah'ỹh kãn. ⁶¹ Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk Peed wë. Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däg kãn Jesus her'oot do paa ta hã kä: “Karaak bahỹh do pooj jé da ŷ maky n'aa jejën tamawoob nuu me.” Tii d' né paa kä m', Jesus her'oot do paa kä ta hã.

⁶² Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ëp tabaód g'ëéd kån mäh, taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

Jesus warahén rarejãã do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶³ Ti m', warahén Jesus hag'ããs do raky n'aa ejeets kån mäh, rarejãã mä tak'ëp. ⁶⁴ Ti m' raty maw'yyd däk, tanahapäh hyb n'aa. Ti m' raba-hewyyh bä m' raky hadoo:

—Maher'ood mahapëë bä! Jaa mo haj'aa? —näk mäh.

⁶⁵ Hajõng nä m' sa kyyh, raky n'aa rejãã doo.

Judah buuj sa wahë n'aa Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁶ Ti m', báp paa m', rakata padëek Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti m' ramahũüm kån Jesus sa wë, ⁶⁷ ti m' raky hadoo:

—Mamaher'ood ãã hä, õm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Dång Do mado bä —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'ood bä paawä, dooh paawä ÿ bë ky dahé bä. ⁶⁸ Bë ÿ eaaj bä, dooh bë ky gedag bä —näng mäh. ⁶⁹ —Ti tahado né paawä, hÿ jawén Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do asooh da P'op Hagä Doo, Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hënh, ta hä P'op Hagä Do weh'ëeh doo bä —näng mä Jesus.

⁷⁰ Ti m' sahõnh hë kata däk do raky hadoo:

—Õm mä P'op Hagä Do T'aah, a nooh? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né tii, ti tii d' her'oot. Baad ub ti bë kyyh —näng mäh.

⁷¹ Ti m' raky hadoo:

—Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh.
Ta daaj né hē ti taky n'aa kaher'oot —näk mäh.

23

Pirato häd näng do wë Jesus ramahũũm kãn do panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m', sahõnh hē ajyy kata däk do ramahũũm kãn Jesus Pirato häd näng do wë.* ² Ti m' radu doo Jesus raky n'aa tapaa Pirato hä. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

—Hahỹ aj'yy h'yyb mahũũm Judah buuj, raky nadahé wät hyb n'aa sa wahë n'aa, Roma buuj. Tamoo ge'ỹỹm ranep'aak hyb n'aa Sesa hä ji hepak doo, Roma buuj sa wahë n'aa hä ji hepak doo. “Ỹ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. Häj n'aa wahë n'aa ỹỹh”, näng mä ta kyyh —näk mä ta ti ajyy Pirato hä.

³ Ti m' Pirato beaanh Jesus hä:

—Õm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.
Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ỹỹ. Tii d' né hē, maher'oot doo da né hē —näng mä Jesus.

⁴ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa hä, hajõk do t'ĩĩ hēnh kat'aa do hä na-ããj mä Pirato ky hadoo:

—Dooh ỹ aw'yyt pé ta hä ta sãm ỹ anoo péh —näng mä Pirato.

⁵ Ti m' raky kah'ũũm Pirato hä:

* **23:1** Pirato häd näng doo, Roma buuj ta ti Judah häj n'aa bagä n'aa.

—Sahõnh Judah häj n'aa bä, sa wahë n'aa wë rah'yy kawereem tan'oo bä tama metëëk do hä. Garirej häj n'aa bä tadu doo tama metëëk doo. Hÿÿ kä babä Jerusarënh bä tama met'ëëg kån —näk mä sa kyyh.

Eróts häd näng do wë Jesus ramahũũm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Garirej häj n'aa bä Jesus du doo paa tama metëëk do Pirato ky n'aa napäh bä m', teaaj wät sa hä:

—Garirej häj n'aa babuuj ti hÿ aj'yy? —näng mäh.

⁷ Ti m' Pirato ky n'aa napäh bä m' Jesus t'ĩ hënh naa, tamejũũ ramahũũm Eróts Än-Tipas häd näng do wë, Garirej häj n'aa wahë n'aa tabadoo do hyb n'aa. Jerusarënh panang bä Eróts bag'ääs dó ti noo gó.

⁸ Ti m' Eróts tsebee wät Jesus tahapäh bä. P'ooj né hë m' takarën paawä m' Jesus tabahapäh. Ta ky n'aa napëë däk paa m' Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa m' takarën paawä m' tabahag'ääs Jesus pahuunh doo.

⁹ Ti m' Jesus ramanaa bä m', hajõng mä teanh ta hä. Doo m' Jesus ky gedag bä. † ¹⁰ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë, tak'ëp mä raky n'aa tapaa ta ky n'aa Eróts hä.

¹¹ Ti m' Eróts, Eróts warahén n'aa sii hë m' raky n'aa ej'ees mäh, raky n'aa rejää mä Jesus. Ti m' radadäk ta hä saroor tak'ëp hanäm doo, sa wahë n'aa hedoo do saroor n'aa, raweh'ëeh doo gó m'

† **23:9** Jesus wén ky ganadoo Eróts, j'ooj madäk doo me Eróts eanh do hyb n'aa.

raky n'aa manes'uunh hyb n'aa. Ti m' Jesus Eróts mejõ hõm p'aa hēnh Pirato wē. ¹²Ti pooj jé m' Eróts Pirato daheeh ta majiĩ dó m'. Ti noo gó kã m' ta najiis hado däg kãn mäh.

¹³Ti m' Pirato mejũũ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa, hajõk do na-ããj rakataa hyb n'aa ta wē. ¹⁴Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bē mana wät hahỹ aj'yy wē ỹỹ —näng mäh. —“Hahỹ aj'yy h'yyb mahũũm Judah buuj raky nadahé wät hyb n'aa sa wahē n'aa, Roma buuj”, bē nooh —näng mäh. —Baad ỹ beaaj wät bē matym gó ta ky n'aa bē her'oot doo. Dooch ỹ aw'yyt pé ta hã nesaa do bē her'oot doo. ¹⁵Ti hadoo né hē Eróts. Dooch taw'yyt pé nesaa do ta hã, ti hyb n'aa tamejũũ p'aa hēnh ãã wē —näng mäh. —Dooch tamo haj'aa pé ta p'ãã dajëp péh. ¹⁶Ti hyb n'aa ỹ mejũũ da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da ỹ eréd hõm tabahõm hyb n'aa —näng mä Pirato kyyh.

[¹⁷Pas-kowa noo gó né m' Pirato mahen'yyh radewëes do seeh, hajõk do retsëe doo.] ¹⁸Ti m' hajõk doo, séd hã m' raky hadoo, tak'ëp mä sa kyyh:

—Manaboh hỹ aj'yy. ãã karēn maberéd hõm Barabas häd näng doo —näk mä sa kyyh.

¹⁹Ragadahew'ëes doo gó m' tabagëet ta ti Barabas häd näng doo, Jerusarēnh panang bä Roma buuj sa hã tah'yy kawareem do hyb n'aa ta h'yyb hataa sa daheeh, ta see tadaj'ëep do hyb n'aa na-ããj mäh. ²⁰Pirato karēn paawä taberéd hõm Jesus, ti hyb n'aa p'aa hēnh taky kah'ũũm sa hã.

²¹Ti m' rageëej bong:

—Mepëëm däg! Mepëëm däg! Mepëëm däg! —
näk mä hajök do sa kyyh.

²² Ti m' tamawoob nuu me däg mä Pirato ky
hadoo sa hä:

—Hëd n'aa? —näng mäh. —Dooh mo haj'aa
kad'oo do tado bä —näng mäh. —Dooh ÿ aw'yyt
pé ta hä ta p'ãã dajëp péh. Ti hyb n'aa ÿ mejüü
da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da ÿ eréd hõm
tabahõm hyb n'aa —näng mä Pirato kyyh.

²³ Ti m' raky kah'üüm Pirato hä. Tak'ëp rageëëj
bong, Jesus tabepëëm hyb n'aa. Ti m' sa kyy me
m' rahaja kån Pirato. ²⁴ Ti hyb n'aa kä m' Pirato
ban'oo kån rakarën doo da. ²⁵ Tado nyh mä
Barabas, Jerusarënh panang bä Roma buuj sa wë
tah'yy kawareem do hyb n'aa radawäts gëët do
paah, ta see tadaj'ëëp do paah. Ti né m' ti retsëë
Pirato hä. Ti m' Pirato mejüü Jesus rabepëëm däk
b'aa hä, rakarën doo d' né hë m'.

Jesus rabepëëm däk do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Jesus warahén ramahüüm bä rabepëëm hyb
n'aa, ramaso däk mä aj'yy Simaw häd näng
doo. Panang Sirené häd näng doo bä naa m'
tii. Jerusarënh panang hënh tabajëë paawä. Ti
m' warahén ramejüü mä tabes'ooch hyb n'aa b'aa
Jesus rahepëëm däk do b'aa n'aa. Ti m' ramejüü
Jesus jawén tabahõm. ²⁷ Hajök mä hah'üüm sa
jawén. ÿÿj na-ããj mä ah'üüm sa sii. A'oot mäh. Sa
h'yyb mä ragedyyk. Rah'yy ketón do ky n'aa m' ta
tii. ²⁸ Ti m' Jesus ty kaw'ööd däk sa wë, ti m' taky
hadoo sa hä:

—ÿÿj, Jerusarënh buuj —näng mäh. —ÿ had'yyt
nado bë p'ãã ód. Bë daaj hë bë p'ãã kaód, bë taah

na-ããj hē bē p'ãã ód, tak'ēp nesaa do bē wē hana do hyb n'aa. ²⁹ Ti awät da ti noo gó hahỹỹ da d' bē kyyh: “Taw'ãäts hē yỹj taah nanäng do hã, yỹj netaah do hã, yỹj nanebii do hã”, tak'ēp nesaa do taah enäh do rabahoop do hyb n'aa. ³⁰ Ti noo gó Judah buuj raky hadoo da waëë hã: “Keréd hyy ãã jó, nayyw hē ēr dejēp hyb n'aa.” Wajapēm do hã raky hadoo da: “Äã jó wamii hyyh”,[†] nāk da. ³¹ Hahỹỹ da hã ȳ ran'oo bā, b'aa tsahē do hadoo do yỹh, nesaa do nahanäng doo, ta bahānh da ti P'op Hagä Do bad'oo sa hã, b'aa hawoonh do hadoo, hajōng nesaa sa hã hanäng doo. Sahōnh hē haooj jēng do hadoo sa hã —näng mä Jesus yỹj sa hã.

³² Pawóp hē ajyy moo nesaa do ramahũüm, Jesus sii rabepēēm padēek hyb n'aa sa moo p'ãã. ³³ Ti m' rakajaa Ji Nu Gabóg K'yy ramaneēēnh doo bā. Ti m' rabepēēm dāk Jesus b'aa kajatsēk do hã kā. B'aa kajatsēk do wób hã rabepēēm padēek moo nesaa do Jesus pa. Ta hub hēnh ta see hahäng, s'yỹ hēnh ta see hahäng.

³⁴ [Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ee, —näng mäh —mamabaan sa hã hahỹ ne-saa doo, hã ȳ ramoo bok doo. Dooh rah'y y genä bā ramoo bok do hã[§] —näng mä Jesus.]

Ti m' warahén ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wē ym doo.

³⁵ Hajök do rabaheg'ãäs bā m', Judah buuj sa wahē n'aa raky n'aa ej'ees mäh, rakawew'aam mä Jesus. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

[†] **23:30** P'op Hagä Do ky n'aa rod pooj jé hawät doo, Osejas häd näng do erih do hã Jesus ky däng. Osejas 10.8 hã takerii dāk tii.

[§] **23:34** Dooh rah'y y genä P'op Hagä Do T'aah tado bā ti radaj'ēep doo.

—Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Taw'ãäts hẽ ta daaj hẽ taked'ëep Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do asëew hõm do tado bä? —näk mä sa kyyh.

³⁶ Ti ky hadoo né hẽ m' warahén ãnh. Ramenoo ta hã uwa s'ëeb oow, ramanes'uunh do heen n'aa.

³⁷ Ti m' raky hadoo:

—A daaj hẽ kedëeb, Judah buuj sa wahë n'aa mado bä! —näk mä sa kyyh.

³⁸ P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepëem däk kerih doo. Hahÿÿ da m' kerih do hã: “Judah buuj sa wahë n'aa hahÿÿh”, näng mä kerih do hã.

³⁹ Ti m' moo nesaa do see Jesus pa hahäng do ky n'aa rejää mä Jesus. Hahÿÿ da m' taky n'aa ej'ees:

—Õm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do õm? Ti bä, a daaj hẽ kedëeb, ãã na-ããj né hẽ! —näng mä ta kyyh.

⁴⁰ Ti m' ta see ky geãm wät:

—Dooch P'op Hagä Do majeÿÿm bä? Õm na-ããj né da dajëp ta nemuun —näng mä ta hã. ⁴¹ —Taw'ãäts hẽ ti ãã radej'ëep, nesaa do ãã moo bok do hyb n'aa —näng mäh. —Hahÿ aj'yy dooh nesaa pé tamo haj'aa —näng mä ta hã.

⁴² Ti m' Jesus hã kä taky hadoo:

—Mahyb n'aa es'ee ÿÿh, mabag'ããs doo hënh, hÿ pong jé makajaa bä —näng mäh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Né hup ÿ né hẽ hahÿ a hã ÿ her'oot doo: Badah mabasëek da si ÿÿ hÿ pong jé, P'op Hagä Do wë —näng mä Jesus.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

44 Wasyg däk mä ti nuuj jé. Ti m' ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hä. Jããm hẽ tug bã tabawag däk p'aa hẽnh. 45 Dooch m' papÿÿj bag wät péh. Tii bã m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëëd hyng mäh. 46 Tii bã m' tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Ee, —näng mäh —a moo gó ÿ banoo hëp ÿ tym —näng mäh.

Ti m' ta ti taky hadoo bã m', tadajëb kãn mäh.

47 Ti m' sahõnh hẽ ta ti warahén sa wahë n'aa hapäh bã m', P'op Hagä Do hä taj'aa etsëë kãn. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Te hub né hẽ, —näng mäh —baad hadoo do né paa ti hÿ aj'yy —näng mäh.

48 Ti m' hajök doo, kepëëm do heg'ããs doo, sahõnh hẽ ta ti rabahapäh bã m', sa h'yyb ragedyyk rabajëk, rah'yy ketón do heen n'aa. 49 Dawëë naa m' Jesus najiis rabaheg'ããs. Sa mahang mä ab'ëeh mä ÿÿj Garirej häj n'aa bã naa, Jesus hataa paah.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

50-51 Ti awät mä aj'yy ky enyym doo, P'op Hagä Do karën doo da hawät doo, Judah häj n'aa, panang Arimatsija häd näng doo bã naa. Joséh mä ta häd. Tagada né hẽ m' P'op Hagä Do bag'ããs do du däk. Judah buuj sa wahë n'aa see né paawä m' tii, dooh m' ta h'yyb hedo bã sa sii, Jesus hä rabad'oo do hä. 52 Ti m' ti Joséh bahõm Pirato wë, Jesus kamag n'aa tabetsëë hyb n'aa. 53 Ti m' tabado hyy kãn Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën däk mä pããn hawak doo me rino häd näng do s'ëëb. Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó, kamag hood n'aa ragagots däk doo gó. Papuuj mä ta ti kamag

hood. ⁵⁴ Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hē m' ta ti Judah buuj rabahennyw hōm, Saab hā rakamehehāk hyb n'aa. Tūūh däg mä papÿÿj. Edaa däk Saab du däk doo.**

⁵⁵ Ÿÿj Garirej häj n'aa bä naa, Jesus had'aa do paah, rabahōm Joséh jawén. Rahapäh mä gabaho doo. Rahapäh mä na-ããj hē ragadakä jëng do Jesus kamag n'aa. ⁵⁶ Ti m' rabajëk myyj hënh. Ti m' rabennyw däk bag'aad, buu benyym do bëeh, Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m'. Rabennyw däk do rabahajaa bä m', Saab däg mäh. Ti hyb n'aa ragada mä Saab tabëej hōm hyb n'aa, Moses ky n'aa jaw'yyk mejüü doo da.

24

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' bap paah, met'uuh hā, Ÿÿj rabahōm kån pä gabaho doo hënh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hënh. Buu benyym do rennyw däk do paa ramahüüm. ² Kepëed hōm mä pä gabaho do ty gatsë paah, rakajaa bä. ³ Ti m' rabajëe p'ëe ta gó. Dooh m' tii bä Jesus kamag n'aa. ⁴ Rahyb n'aa newë b'ëeh bä m', nayyw hē kasee sa pa pawóp hē ajyy. Gabarëeh mä sa saroor, hawyp do gabarëeh doo da. ⁵ Tak'ëp mä Ÿÿj rah'yyb e'ÿÿm bong. Ti hyb n'aa, tūū rabehyy b'ëeh. Tí m' ããs raky hadoo sa hā:

—Hëd n'aa hawät do bë esoos dejëp do mahang?
—näk mäh. ⁶ —Dooh wäd bä. Ganä wät! Dooh bë hyb n'aa es'ee wäd bë hā ta her'oot do Garirej häj n'aa bä? ⁷ Hahÿÿ d' paa ta kyyh bë hā: “Ran'oo däk

** **23:54** Judah buuj sa hā, papÿÿj badëe hyng do jawén paa bä Saab du däg däk.

da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ook do sa moo gó, rabepëem däk hyb n'aa. Tamawoob däg bä kä ta äh, ganä wät da p'aa hēnh", näng bē hā —näk mä ääs kyyh sa hā.

⁸ Ti m' rahyb n'aa es'ee kån Jesus her'oot do paa kä. ⁹ Ti m' rabajäk, 11 hedoo do Jesus mejüü do hā, ta wób na-ääj hā, rapanäk hyb n'aa. ¹⁰ Marija Madarēn, Jowān, Marija Tsijaag ŷÿn, ŷÿj wób mä na-ääj hē m', ti panäk do sa hā. ¹¹ Dooch m' Jesus ma matäg raky dahé bä. Daap hē red'oo mä ti ŷÿj rahe'oot doo. ¹² Ti hadoo né hē m', Peed as'ëeg gëet, ti m' waj'aa hōm Jesus kamag n'aa hood gadäk hēnh. Gabaho do taged'ääs bä m', jääm né hē m' pään hawak do rino häd näng do s'ëeb tahapäh. Ti m' tabajëng. Tahyb n'aa newëe mä ta tii.

Pawóp hē ajyy hā Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti noo gó né hē, pawóp hē Jesus ma matäg wób rabahōm panang Emaus häd näng doo hēnh. Dawëe péj tii, Jerusarēnh bä naa. ¹⁴ Ramahōm me rahe'oot mä Jesus dajëp do ky n'aa. ¹⁵ Ti bahānh mä Jesus kataa sa hā. Sa sii m' tabahōm. ¹⁶ Dooch m' rah'yy genä bä Jesus tado bä, P'op Hagä Do an'oo bä. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—H'ëed ti bē her'oot? —näng mäh.

Ti m' rabayyw b'ëeh dó. Rahyb n'aa tón mäh.

¹⁸ Ti m' sa seeh, Kerew-Pas häd näng do ky hadoo:

—Jääm né hē òm Jerusarēnh bä heg'ääs do ky n'aa nanapäh do t'ïi hēnh hawäd wät doo? —näng mä ta kyyh.

¹⁹ —H'ëed ky n'aa? —näng mä Jesus.

—Nasaréh buuj, Jesus häd näng do ky n'aa —näk mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod né tii. Tak'öp ta hejój gó tama metëek, tapehuunh na-ããj hē. Baad ub ti P'op Hagä Do matym gó. Baad ub na-ããj hē ta wób sa matym gó —näk mäh. ²⁰—Tii bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, ër wahë n'aa wób na-ããj hē, raban'oo kãn Roma buuj sa moo gó, radaj'ëep hyb n'aa. Tii bä rabepëem däk b'aa hã —näk mäh. ²¹—Kristo, ër majiĩ moo gó naa ëer, Isaraéw buuj ted'ëep do paawä, ãã ed'oo. Tamawoob däg mä ta äh tadajöp —näk mäh. ²²—Ti anäng nä ta ky n'aa —näk mäh. —Bäp paa yÿj wób, ãã h'yyb hataa, rabeboo nä Jesus kamag n'aa hood hēnh. ãã h'yyb gabedo bong ran'oo bä. ²³ Dooch wäd mä ta kamag n'aa ta gó, sa nooh. ããs kas'ee bong mä sa hã, sa nooh. Jesus mä ganä wät ããs her'ood bä, yÿj sa nooh. ²⁴ Tii bä ãã wób rawaj'aah rabaheg'ããs hyb n'aa. Se hub né hē m' yÿj sa kyyh. Dooch wäd mä Jesus kamag n'aa tii bä. Dooch né hē m' rahapëe bä Jesus —näk mä ajyy kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—H'yy gatemah bëeh! —näng mäh. —Nayyw hē nado bë ky daheeh sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod raheeroot do paah —näng mäh. ²⁶ —Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ahoop do pan'aa né hē sahõnh hē ta tii, hÿ pong jé, raweh'ëeh hēnh, tabasëek do pooj jé. Baad né hē P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong paa ta tii —näng mä Jesus sa hã.

²⁷ Ti m' Jesus ma met'ëeg wät mä sa hã sahõnh hē ta ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih do hã hanäng doo. Mosees erii wät do hã tadu doo ta ky n'aa

tama metëek doo. Sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do ta ky n'aa, Jesus her'oot né m' tii kä.

²⁸ Ti m' edaa däk mä panang Emaus häd näng doo. Panang bahãnh mä Jesus kateb'ëes. ²⁹ Ti m' tak'ëp rabetsëẽ sa pa tabaym hyb n'aa, tũũh däg do hyb n'aa papÿÿj. Badajuu däk mäh. Ti m' Jesus bahõm kãn sa sii. Sa pa m' tabayyw kãn. ³⁰ Rabehyy t'oonh bä kä rabawa hyb n'aa kä, Jesus bado däk pãw, ti m' P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëẽ ta hyb n'aa, ti m' taganabãh hõm, ti m' tabanoo sa hã kä. ³¹ Tii bä kä m', rah'yy kadaw'uuh Jesus hã. Rah'yy kadawuung sii hẽ m' Jesus dawuh.

³² Ti m' sa daaj hẽ rakaner'oot. Ti m' raky hadoo: —Mahapãh né hẽ, ti baad ër h'yyb tym tsebé do hadoo ër sii taber'oot bä, P'op Hagä Do kyy kerih do hã ër tamaher'oot bä ër mana me —näk mä sa kyyh.

³³ Ti m' nayyw hẽ kä rabajëẽ kãn Jerusarënh hënh, 11 hedoo do Jesus ma matëg, ta wób na-ããj hẽ rakata padëek bä. Rakajaa bä kä m', kata b'ëeh do raky hadoo sa hã:

³⁴ —Se hub né hẽ. Ganä wät né hẽ ër Wahë N'aa! —näk sa kyyh. —Simaw hã takas'ee wät! —näk mä kata b'ëeh do sa kyyh.

³⁵ Ti m', panang Emaus häd näng doo hënh naa han'aa do rabaher'oot sa hã nyy da Jesus kasee sa hã ta tyw n'aa ramahõm me, nyy da rah'yy kadaw'uuh ta hã pãw taganebëeh bä.

³⁶ Tii bä kä m', rabaher'oot nä bä m', Jesus ganä g'ëed kãn mä sa mahang. Ti m' takedëng sa hã:

—Taw'ããts hẽ bë P'op Hagä Do h'yyb en'yym —näng mäh.

³⁷ Ti m' tak'ëp rabeỹỹm bong. H'yy gabedo bong mäh. Maëts red'oo mäh. ³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa bë beỹỹm? —näng mäh. —Hëd n'aa bë panyyg ky nadaheeh hahỹ bë hapäh do hã? —näng mäh. ³⁹—Bë hegãã moh ỹỹ, tsym ỹỹ, atapuwa tyw n'aa paah. Ỹ né ti hỹỹh. Maës ỹ nado ti hỹỹh. Bë mep'aa hã ỹỹ, maëts nado ỹỹh, bë bahapäh hyb n'aa. Maëts dooh ta dab nyy bä, dooh ta k'yy nyy bä, baad bë hapäh do ỹỹh —näng mä Jesus sa hã.

⁴⁰ Ti m' tametä däg kãn mä sa hã ta mooh, ta tsyym. ⁴¹ Dooh m' raky dahé nä bä, tak'ëp rah'yyb tsebé do hyb n'aa, tak'ëp rah'yyb meuunh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus ky hadoo sa hã:

—Ti anyy ji awa péh? —näng mäh.

⁴² Ti m' rabanoo tah'ỹỹb dab. ⁴³ Ti m' tabawëë kãn sa matym gó.

⁴⁴ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë mahang ỹ bawät nä bä, ỹ dajëp do pooj jé, “Kametä däk da hã ỹ sahõnh hë këh ỹ n'aa Mosees erii wät do paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Saaw-Mo hã kerih do na-ããj hë”, bë ỹ maher'ood bong paah —näng mäh.

⁴⁵ Ti m' rah'yy genä padëëk P'op Hagä Do kyy kerih do hã, Jesus an'oo bä. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo ënh sa hã:

—Hahỹỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do këh ỹ n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ahoop né da dajëb. Ta jawén kä da, tamawoob hë ta äh tabado däk bä, taganá wät da p'aa hënh. ⁴⁷ Kristo ky gabuuj sahõnh hë häj n'aa babuuj sa hã raba-her'ood hõm da hahỹ ky n'aa: P'op Hagä Do awug hõm da sahõnh hë nesaa do ji moo wät do paah, ta

hã ji h'yy kawareem bä. Jerusarēnh bä naa da radu doo raher'ood hõm doo —näng mä Jesus.

⁴⁸ Ti m' taky hadoo ěnh:

—Bě hapäh sahõnh hẽ ta ti nesaa do ỹ ahoop doo, ỹ dajěp doo, ỹ ganä wät doo, ti hyb n'aa ỹ karēn bẽ baher'oot ta ti kěh ỹ n'aa ta wób sa hã —näng mäh.

⁴⁹ —Ỹ mejũũ da bẽ wě P'op Hagä Do Sahee, Ee ky n'aa enooh doo —näng mäh. —Ti hyb n'aa bẽ ayyw dó Jerusarēnh bä, bẽ gado däk bä kã p'op naa P'op Hagä Do Sahee hejój —näng mä Jesus.

Hỹ pong hěnh Jesus basěek do ky n'aa hahỹh

⁵⁰ Ti m' ta ma matěg Jesus mahũũm kãn panang bahãnh, panang Betanija häd näng doo hěnh. Ti m', p'op ta moo tagadabě sěek, ti m' taky n'aa eděe bong sa hã. P'op Hagä Do hã taky n'aa etsěe sa hyb n'aa. ⁵¹ Ta ky n'aa eděng bä m', P'op Hagä Do masäg kãn hỹ pong jé. ⁵² Ti m', sa taron nu paa me m' ta ma matěg ramehyy b'ěeh, Jesus raweh'ěeh do ky n'aa, Jesus hã raj'aa etsě hyb n'aa. Ti m' tak'ěp rah'yy gadejah doo gó m', rah'yyb tsebé doo gó m' rabajěk. ⁵³ P'op Hagä Do tób n'aa bä m' P'op Hagä Do hã raj'aa etsěe had'yyt hẽ m'. Jããm hẽ kã hahỹ Jesus panyyg.

Pop Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh
The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

O Novo Testamento na língua Nadëb do Brasil

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nadëb (Nadëb)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nadëb

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 22 Nov 2019
c5681c4e-55f8-5b64-badf-af07c5e28afc